

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Andra Kammaren. N:o 43.

Torsdagen den 4 maj.

Kl. 12 på dagen.

§ 1.

Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets memorial n:o 30, i anledning af återremiss af utskottets utlåtande n:o 29 angående väckt motion om ändrad lydelse af §§ 2 och 3 tryckfrihetsförfordningen.

§ 2.

Likaledes lades till handlingarna statsutskottets härefter föredragna memorial n:o 75, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående disposition till svenska kyrkan i Paris af öferskott å de från svenska kronans fastighet i Konstantinopel inflytande hyresinkomster.

§ 3.

Efter föredragning vidare, hvar för sig, af statsutskottets memorial: n:o 76, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande punkt 7:o mom. b af statsutskottets utlåtande n:o 6 angående regleringen af utgifterna under femte hufvudtiteln; och n:o 77, angående statsregleringen för år 1894, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången lagutskottets utlåtanden n:is 66, 67 och 68.

§ 5.

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde bord-
Andra Kammarens Prot. 1893. N:o 43.

lagda inbjudning till Riksdagen att genom särskilda, af kamrarne utsedde delegerade deltaga i en jubelfest till firande af Upsala möte.

Ordet lemnades till

Herr vice talmannen Danielson, som yttrade: Herr talman, mine herrar! I anledning af den föreliggande inbjudningen vågar jag hemställa, huruvida denna kammare ville, på sätt förut i liknande fall varit vanligt, dels uppdraga åt herr talmannen och vice talmannen att vara delegerade i denna deputation och dels derjemte utse ytterligare fem ledamöter i densamma, hvilka ledamöter torde kunna utväljas vid plenum nästkommande lördag.

Jag hemställer, herr talman, om proposition på detta mitt förslag.

Hvad herr vice talmannen sålunda hemställt och föreslagit bifölls af kammaren.

§ 6.

Föredrogs och bifölls sammansatta banko- och lagutskottets memorial n:o 4, med hemställan om anvisande af ersättning åt utskottets sekreterare.

§ 7.

Herr vice talmannen *A. P. Danielson* afgaf en motion, n:o 228, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om riksdagens avslutande.

På derom af herr talmannen gjord hemställan, beslöt kammaren enhälligt att genast hänvisa denna motion till behandling af kammarens tillräliga utskott n:o 1.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 9, i anledning af olika beslut i fråga om ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken;

bankoutskottets memorial:

n:o 13, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbanken m. m.; och

n:o 14, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott; samt

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 5, om ändringar i ansvarighetslagen för Riksdagens fullmäktige i Sveriges riksbank.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 12.24 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Torsdagen den 4 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet, dervid kammarens förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes följande ytterligare inkomna ärenden: bevillningsutskottets memorial n:o 24, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillingssummans utgörande;

Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 249, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15 i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i förordningen angående expeditionslösen, åsyftande rättighet för part att i visst fall tidigare utfå expedition; och

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 26), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om riksdagens afslutande.

Kammaren beslöt, att jemväl dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7.8 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Fredagen den 5 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 28 nästlidne april förda protokoll.

§ 2.

Anmäldes och godkändes *statsutskottets* förslag till Riksdagens skrivelser

dels till Konungen:

n:o 91, i anledning af Kongl. Maj:ts särskilda proposition angående ordnande af pensionsförhållandena vid intendenturcorpsen;

n:o 92, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i organisationen af Karlskrona artillericorps m. m.;

n:o 93, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förändrad stat för flottans sjömanscorps;

n:o 94, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Norrköpings stad af mark från indragna hospitalslägenheten Hospitalsholmen; och

n:o 95, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring i meddelade bestämmelser om uppförande vid Lunds hospital för Malmöhus läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuke;

dels ock till fullmäktige i riksgäldskontoret:

n:o 96, angående ändring af nu gällande föreskrifter rörande upprättande af register öfver kamrarnes protokoll jemte bihanget dertill; äfvensom *Riksdagens kanslis* förslag

dels till Riksdagens skrivelse, n:o 90, till Konungen om åtgärder till motverkande af osedlighet;

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 20, angående ändrad lydelse af § 49 regeringsformen samt §§ 2, 10, 20, 32 mom. 1, 33, 34, 37 mom. 1 och 45 riksdagsordningen;

n:o 21, angående ändrad lydelse af §§ 51, 63, 91, 93 och 95 regeringsformen;

n:o 22, angående ändrad lydelse af § 71 riksdagsordningen;

n:o 23, om ändrad lydelse af 3 kap. 1 § handelsbalken;

n:o 24, om ändringar i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.;

n:o 25, om ändring af 12 kap. 3 § kyrkolagen;

n:o 26, angående ändrad lydelse af 15 kap. 24 § strafflagen;

n:o 27, om ändring af 22 kap. 21 § strafflagen; samt

n:o 28, angående kreditivsummorna.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit följande två sjukbetyg, som upplästes:

1:o) Herr riksdagsman E. Åkerlund är på grund af sjukdom hindrad att bevista Riksdagens sammanträden sedan den 2 dennes, betygar,

Stockholm den 4 maj 1893.

A. Nettelblad.

Leg. läk.

och 2:o) Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr *J. Andersson* i Lysvik, som under senare tiden lidit af *kronisk tarmkatarr* och *neurastheni*, har sedan den 2 dennes icke kunnat deltaga i några riksdagsarbeten, hvarjemte han af mig tillstyrkts att ofödröjligen hemresa, för att blifva i tillfälle att genom absolut hvila från göromål söka återvinna helsan, hvilket härmed intygas.

Stockholm den 4 maj 1893.

C. Thestrup.

Prakt. läk.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 9;
bevillningsutskottets betänkande n:o 24;
bankoutskottets memorial n:is 13 och 14; äfvensom
sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 5.

I sammanhang härmed begärdes ordet af

Herr Persson i Mörarp, som yttrade: Herr talman! Några af de ärenden, som förekomma på dagens föredragningslista, äro, såsom herr talmannen och kammaren torde finna, af beskaffenhet att, för den händelse kamrarne skulle uti dem stanna i skiljaktiga beslut, detta möjligen skulle kunna fördröja riksdagens avslutande.

Med anledning häraf tager jag mig friheten att hemställa, att kammaren ville besluta att på föredragningslistan för morgondagen bland två gånger bordlagda ärenden först uppföra bevillningsutskottets utlåtande n:o 24, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande, derefter sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 9, med anledning af olika beslut rörande ny instruktion för statsrevisorerna, närmast derefter bankoutskottets utlåtande n:o 13,

om ändringar i bankoreglementet m. m., och ytterligare derefter bankoutskottets utlåtande om instruktion för nästa Riksdags bankoutskott, samt vidare ärendena i den ordningsföljd, de förekomma på dagens föredragningslista.

Jag anhåller, att herr talmannen behagade framställa proposition på detta mitt yrkande.

Hvad herr Persson sålunda hemställt bifölls af kammaren.

§ 5.

Föredrogs ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 249, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15, i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i förordningen angående expeditionslösen, åsyftande rättighet för part att i visst fall tidigare utfä expedition.

Sedan Andra Kammaren, i anledning af en af herr *C. M. Ekström* i ämnet väckt motion, n:o 82, och uppå hemställan af kammarens fjerde tillfälliga utskott, för sin del beslutat, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i förordningen den 7 december 1883, angående expeditionslösen, att uti domsaga på landet, i hvilken på grund af förordningen den 17 maj 1872 fem allmänna tingssammanträden hölles, parterna lemnades tillfälle att, om de så önskade, hos rättens ordförande erhålla sina expeditioner i uppskjutet mål senast en vecka före början af det allmänna tingssammanträde, till hvilket målet uppskjutits, der ej dylika expeditioner borde i följd af redan nu gällande bestämmelser tidigare utlemnas, samt detta beslut, jemlikt föreskriften i § 63 mom. 3 af riksdagsordningen delgifvits Första Kammaren, hade sistnämnda kammares första tillfälliga utskott, till hvars behandling ärendet hänvisats, i afgifvet utlåtande (n:o 15) hemställt, "att Första Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen, att uti tingslag, i hvilket på grund af förordningen den 17 maj 1872 fem allmänna tingssammanträden årligen hållas, parterna lemnas tillfälle att, om de så önska, hos rättens ordförande erhålla sina expeditioner i uppskjutet mål senast en vecka före början af det allmänna tingssammanträde, till hvilket målet uppskjutits, der ej dylika expeditioner böra i följd af redan nu gällande bestämmelser tidigare utlemnas"; och hade denna hemställan, enligt hvad af ofvanomförmälda protokollsutdrag inhemtades, af Första Kammaren bifallits.

Beträffande detta ärende anförde nu:

Herr Skytte: Herr talman! I sak äro kamrarnes beslut i denna fråga fullkomligt öfverensstämmande. Endast i formen skilja de sig åt i så måtto, att Första Kammaren utbytt uttrycket "domsaga å

landet" mot uttrycket "tingslag". Och som detta senare uttryck är korrektare, hemställer jag, att kammaren, utan återremiss till utskottet, måtte biträda Första Kammarens formulering.

Vidare yttrades ej. Andra Kammaren beslöt att biträda medkammarens beslut i ämnet.

§ 6.

Efter föredragning vidare af dels Andra Kammarens första tillfälliga] utskotts utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om riksdagens afslutande, och dels ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, med delgifning af sistnämnda kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 16, i samma ämne, biföll Andra Kammaren den i förstberörda utlåtande gjorda hemställan och biträdde medkammarens beslut i ämnet.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2.50 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Fredagen den 5 maj.

Kl. 7 e. m.

Kammarens förhandlingar leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes:
statsutskottets memorial n:o 78, angående den nya riksstaten; och
sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 10, angående
anvisande af ersättning till utskottets sekreterare.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 2.

Anmäldes och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen
af *Riksdagens kansli*
n:o 97, angående riksdagens afslutande; och
af *lagutskottet*:
n:o 98, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om stiftsstyrelse;
n:o 99, i anledning af väckt motion angående förbud mot frälseräntas skiljande från hemman, hvarmed den förenats; och
n:o 100, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning i fråga om sättet för testamentes delgifning i vissa fall, m. m.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 7.8 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Lördagen den 6 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne april.

§ 2.

Sedan Kongl. Maj:t genom skrifvelse den 14 sistlidne april inbjudit Riksdagen att genom särskilde, af kamrarne utsedde delegerade deltaga i den jubelfest till firande af Upsala möte, hvilken komme att ega rum i Upsala den 5 och 6 instundande september, samt Andra Kammaren, med antagande af denna inbjudning, beslutat att utse fem delegerade att jemte talmannen och vice talmannen deltaga i nämnda jubelfest, företogs nu val af desse delegerade; och utsågos dertill:

Herr	<i>G. F. Östberg</i>	med	172	röster,
”	<i>O. Melin</i>	”	170	”
”	<i>A. Persson</i> i Mörarp	”	170	”
”	<i>W. Walldén</i>	”	170	”
och	” <i>O. Jonsson</i> i Hof	”	167	” ;

och beslöts, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom protokollsutdrag underrättas om valet samt anmodas låta uppsätta och till kammaren ingifva förslag till den skrifvelse i ämnet, som borde till Kongl. Maj:t aflåtas.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästförestående § omförmälda val.

§ 4.

Föredrogs och bifölls statsutskottets memorial n:o 78, angående den nya riksstaten.

§ 5.

Efter föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 10, angående anvisande af ersättning till utskottets sekreterare, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 6.

Härefter företogs till behandling bevillningsutskottets betänkande

n:o 24, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevilningssummas utgörande.

Punkterna 1—3.

Biföllos.

Punkten 4.

*Angående
särskild till-
läggsbevilning
för år 1894.*

I proposition, n:o 12, hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen "att såsom bidrag till fyllande af statsverkets behof för år 1894 bevilja en särskild tilläggsbevilning af 4,400,000 kronor att, utan sammanblandning med bevilningen af fast egendom samt af inkomst, på grund af nämnda års bevilningstaxering utgå med en krona för bevilningskrona å bevilningen af fast egendom samt af inkomst, dock så att de, hvilka för inkomst äro taxerade till belopp, för hvilka jemlikt § 11 mom. 1 i gällande bevilningsförordning lindring i bevilningen eger rum, skola, då inkomsten icke uppgår till 1,200 kronor, från tilläggsbevilningens utgörande vara befriade och, då inkomsten uppgår till 1,200 kronor, men icke till 1,800 kronor, erlägga tilläggsbevilning med endast 50 öre för bevilningskrona; börande denna tilläggsbevilning på enahanda sätt som bevilning af fast egendom samt af inkomst af vederbörande vid de under år 1895 infallande uppboordsstämmor uppbäras samt i behörig ordning redovisas."

I det af Kongl. Maj:t föreslagna sättet för den ifrågavarande tilläggsbevilningens utgörande hade nedan omnämnda ändringar föreslagits i följande inom Andra Kammaren afgifna motioner:

n:o 28, af herrar *Aug. Pettersson* från Österhaninge, *J. August Sjö*, *A. Williamson*, *Nils Olsson* i Åttersta, *Folke Andersson* i Helgesta, *C. G. Andersson* i Skeenda, *P. G. Petersson* i Brystorp, *Joh. E. Eliasson* i Oktorp, *Alfred Kihlberg*, *K. E. Holmgren* och *Jan Eliasson* i Skuttungeby,

"att, derest en tilläggsbevilning för nästkommande år varder af Riksdagen beslutad, de, som utgöra sådana frälseräntor, som icke äro af den natur, att de blifvit eller nu kunna blifva till statsverket inlösta enligt kongl. förordningen af den 11 september 1885, måtte från denna tilläggsbevilning varda frikallade";

n:o 57, af herr *J. Andersson* i Lysvik, med hvilken herrar *N. Nilsson* i Vrångebol, *Anders Olsson* i Ornakärr, *A. G. Gyllensvärd* och *Emil Olsson* i Kyrkebol instämt,

"att Riksdagen, under förutsättning af bifall till berörda kongl. proposition angående en särskild tilläggsbevilning, ville besluta, att enahanda lindring i eller befrielse från tilläggsbevilning, som är föreslagen för egare af inkomst under 1,800 kronor, skall utsträckas jemväl till egare af fastighet sålunda, att taxerad fastighet till värde af 1,800—1,200 kronor påföres 50 öre för hvarje bevilningskrona, och fastighet till värde under 1,200 kronor beviljas fullständig befrielse från tilläggsbevilning";

n:o 64, af herr *Ollas A. Ericsson* i Ofvanmyra,

"att, för den händelse Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts proposition

angående en tilläggsbevillning för år 1894, Riksdagen dervid må foga det tillägg, att äfven egare af jordbruksfastighet och annan fastighet, hvars taxeringsvärde understiger 1,500 kronor, måtte befrias från denna tilläggsbevillnings utgörande, medan egare af enahanda fastighet, hvars taxeringsvärde uppgår till 1,500 kronor, men understiger 3,000 kronor, endast få utgöra half tilläggsbevillning; dock med den inskränkning för dem, som äro taxerade för såväl inkomst som fastighet, om någondera af dessa kategorier öfverstiger befrielsegränsen, att dessa ej må komma i åtnjutande af de förmåner, som enligt ofvan dels åberopade och dels framställda förslag skulle komma dem till del i den andra kategorien“;

samt n:o 78, af herr *Gustaf Ericsson* i Stockholm,

“att Riksdagen ville med hufvudsakligen följande förändringar bifalla Kongl. Maj:ts förslag angående upptagande af tilläggsbevillning:

att bevillning för fastighet intill 5 kronor och för inkomst intill 10 kronor är från tilläggsbevillning alldeles fritagen;

att bevillning för fastighet från och med 5 intill 10 kronor samt för inkomst från och med 10 intill 20 kronor skall åläggas en tilläggsbevillning af 50 öre per bevillningskrona;

att för högre bevillning af fastighet eller inkomst intill 40 kronor erlägges tilläggsbevillning med 1 krona per bevillningskrona;

att för öfverskjutande bevillning från och med 40 kronor erlägges tilläggsbevillning med 1 krona 50 öre, för öfverskott utöfver 80 kronor med 2 kronor, för öfverskott utöfver 160 kronor med 2 kronor 50 öre, och för öfverskott utöfver 320 kronor med 3 kronor, allt per bevillningskrona;

samt att progressionen framgent fortfar att stiga efter samma grund, så att tilläggsbevillningen höjes med 50 öre per bevillningskrona för hvarje gång den ordinarie bevillningen fördubblas.“

Med anledning häraf hemstälde nu utskottet, “att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts proposition angående en särskild tilläggsbevillning för år 1894 icke kunnat oförändrad bifallas, måtte besluta att såsom bidrag till fyllande af statsverkets behof för år 1894 bevilja en särskild tilläggsbevillning af 4,400,000 kronor att, utan sammanblandning med bevillningen af fast egendom samt af inkomst, på grund af nämnda års bevillningstaxering utgå med en krona för bevillningskrona å bevillningen af fast egendom samt af inkomst, dock så att de, hvilka för inkomst äro taxerade till belopp, för hvilka jemlikt § 11 mom. 1 i gällande bevillningsförordning lindring i bevillningen eger rum, skola, då inkomsten icke öfverstiger 800 kronor, från tilläggsbevillningens utgörande vara befriade, då inkomsten öfverstiger 800 kronor, men icke uppgår till 1,200 kronor, erlägga tilläggsbevillning med endast 30 öre för bevillningskrona och, då inkomsten uppgår till 1,200 kronor, men icke till 1,800 kronor, erlägga tilläggsbevillning med endast 50 öre för bevillningskrona; börande denna tilläggsbevillning på enahanda sätt som bevillning af fast egendom samt af inkomst af vederbörande vid de under år 1895 infallande uppbördsstämmor uppbäras samt i behörig ordning redovisas.“

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)

Häremot hade reservationer anmälts af herrar friherre *Barnekow*, *Almström*, *Nisser*, grefve *Klingspor*, *Stephens*, *Philipson*, *Weinberg* och *Almquist*, som hemställt, "att Riksdagen måtte besluta att såsom bidrag till fyllande af statsverkets behof för år 1894 bevilja en särskild tilläggsbevillning af 4,400,000 kronor att, utan sammanblandning med den allmänna bevillningen, på grund af nämnda års bevillningstaxering utgå med en krona för bevillningskrona å bevillningen af fast egendom samt af inkomst, dock så att de, hvilka för inkomst äro taxerade till belopp, för hvilka, jemlikt § 11 mom. 1 i gällande bevillningsförordning, lindring i bevillningen eger rum, skola, då inkomsten *understiger* 800 kronor, från tilläggsbevillningens utgörande vara befriade, då inkomsten *uppgår* till 800 kronor, men icke till 1,200 kronor, erlægga tilläggsbevillning med endast 30 öre för bevillningskrona, samt då inkomsten uppgår till 1,200 kronor, men icke till 1,800 kronor, erlægga tilläggsbevillning med endast 50 öre för bevillningskrona; börande denna tilläggsbevillning på enahanda sätt som bevillning af fast egendom samt af inkomst af vederbörande vid de under år 1895 infallande uppboordsstämmor uppbäras samt i behörig ordning redovisas";

af herrar friherre *von Schwerin* och *Jansson* i Krakerud, med hvilka herrar *af Burén*, *O. B. Olsson*, *Anders Andersson* i Intagan, *Söderberg* och *Åström* instämt, och hvilka ansett utskottet beträffande den föreslagna tilläggsbevillningen hafva bort hemställa, "att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition angående en särskild tilläggsbevillning för år 1894 icke kunnat oförändrad bifallas, må såsom bidrag till fyllande af statsverkets behof för år 1894 bevilja en särskild tilläggsbevillning af 4,400,000 kronor att, utan sammanblandning med bevillningen af fast egendom samt af inkomst, på grund af nämnda års bevillningstaxering utgå med en krona för bevillningskrona å bevillningen af fast egendom samt af inkomst, dock så att de, hvilka för inkomst äro taxerade till belopp, för hvilka jemlikt § 11 mom. 1 i gällande bevillningsförordning lindring i bevillningen eger rum, skola, då inkomsten *understiger* 800 kronor från tilläggsbevillningens utgörande vara befriade; börande denna tilläggsbevillning på enahanda sätt som bevillning af fast egendom samt af inkomst af vederbörande vid de under år 1895 infallande uppboordsstämmor uppbäras samt i behörig ordning redovisas";

samt af herr *S. M. Olsson* i Sörnäs, som hemställt "att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition angående en särskild tilläggsbevillning för år 1894 icke kunnat oförändrad bifallas, såsom bidrag till fyllande af statsverkets behof för år 1894 må bevilja en särskild tilläggsbevillning af 4,400,000 kronor att, utan sammanblandning med bevillningen af fast egendom samt af inkomst, på grund af nämnda års bevillningstaxering utgå med en krona för bevillningskrona å bevillningen af fast egendom samt af inkomst, dock så att de, hvilka för *inkomst* äro taxerade till belopp, för hvilka jemlikt § 11 mom. 1 i gällande bevillningsförordning lindring i bevillningen eger rum, skola, då inkomsten ej öfverstiger 800 kronor, vara från tilläggsbevillningens utgörande befriade samt, då inkomsten öfver-

stiger 800, men ej 1,400 kronor, erlægga tilläggsbevillning med endast 30 öre för bevillningskrona och, då inkomsten öfverstiger 1,400 kronor, men ej uppgår till 1,800 kronor, erlægga sådan bevillning med 60 öre för bevillningskrona, samt de, hvilka äro skyldiga utgöra bevillning af *fast egendom* skola, då egendomens uppskattade värde ej öfverstiger 1,000 kronor, vara från tilläggsbevillningens utgörande befriade och, då värdet öfverstiger 1,000, men ej 2,000 kronor, erlægga tilläggsbevillning med endast 30 öre för bevillningskrona samt, då värdet öfverstiger 2,000, men ej 3,000 kronor, erlægga sådan bevillning med 60 öre för bevillningskrona; börande denna tilläggsbevillning på enahanda sätt som bevillning af fast egendom samt af inkomst af vederbörande vid de under år 1895 infallande uppboordsstämmor uppbäras samt i behörig ordning redovisas.“

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr friherre von Schwerin: Herr talman, mine herrar! Som herrarne veta, har bevillningsutskottet haft att yttra sig om sättet för utgörande af den tilläggsbevillning å 4,400,000 kronor, som erfordras för att få riksstaten för nästa år att gå i hop. Här föreligger ett förslag af Kongl. Maj:t, och vid behandlingen af detta hafva inom utskottet många olika meningar sökt göra sig gällande. Starka och lifliga sympatier hafva uttalats för att åstadkomma lindringar för de personer inom alla samhällslager, som kanske skulle komma att hårdast tryckas af denna tilläggsbevillning; men som vanligt är, då det gäller att införa något nytt i beskattningsförhållandena, hafva meningarna icke kunnat enas derom. Särskildt uttalades mycket lifliga sympatier för att mindre lägenhetsinnehafvare, de som innehafva mindre jordbruk och hus på landet, också i någon mån skulle kunna komma i åtnjutande af någon lindring här vid lag. Då det emellertid af många skäl icke kunde låta sig göra att härtför samla majoritet inom utskottet, så har utskottet slutligen sammanjemkningsvis kommit till det förslag, som här föreligger. Vi, några ledamöter af Andra Kammaren, med hvilka tvenne från Första Kammaren förenat sig, hafva ansett, att då man icke kunde åstadkomma denna lindring, som är så önskvärd, man icke borde frångå den grund, som för närvarande är gällande för tilläggsbevillningens utgörande, d. v. s. den grund, som fastställdes, låt vara med åtskilliga meningsskiljaktigheter, af urtima Riksdagen, eller att skattskyldiga personer, som äro taxerade till en inkomst understigande 800 kronor, skola vara fria från tilläggsbevillning, under det att de, som äro taxerade till en inkomst af 800 kronor och derutöfver, skola betala dylik bevillning. Detta är, som herrarne veta, den grund, som blef fastställd af urtima Riksdagen. Då nu Riksdagen ett par gånger uttalat som sin önskan, att icke blott vår nu gällande bevillningsförordning måtte omarbetas, utan hela vårt skattesystem, så vidt möjligt är, omregleras, har man ansett, att det nuvarande tillståndet, som fastställdes af urtima Riksdagen, endast skulle vara ett provisorium och, enligt hvad man kunde hoppas, ett mycket kortvarigt sådant, och därför ville man icke ändra detta och i stället bringa

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

till stånd ett annat provisorium, som endast förhoppningsvis skulle gälla ett eller två år, utan man trodde sig under sådana förhållanden böra fasthålla den grund, som vid urtima riksdagen fastställdes. Om herrarne, hvilket herrarne naturligtvis gjort, läst igenom motiveringen till vår reservation, torde herrarne hafva funnit, att vårt huvudargument är det, som står att läsa längst ned på sid. 14, och hvilket jag skall tillåta mig att läsa upp. Det heter der: "Intill dess genom revision af bevillningsförordningen sådana åtgärder hunnit vidtagas, att *alla*, som ega mindre förmåga att bära de genom försvars- och skattefrågornas lösning uppkomna bördorna, erhålla skälig lindring, synes det oss i alla händelser vara af stor vikt, att undantag härifrån icke af Riksdagen göres för någon särskild klass af skattskyldige." Detta är vårt huvudargument.

Man kan nu invända mot denna vår reservation, att om Riksdagen skulle besluta i enlighet med densamma, så skulle tilläggsbevillningen inbringa en större summa än den, som af Kongl. Maj:t har ansetts nödig. Ja, mine herrar, det kan hända, att den komme att inbringa en något större summa, men så ofantligt säkert är det icke, därför att, som herrarne veta, tiderna äro temligen dåliga och särskildt i år en allmän omtaxering af fastighetsvärdena pågår, och det är mycket troligt, att taxeringsvärdena för en hel del fastigheter komma att nedsättas, detta på grund af åtskilliga förhållanden, som jag här icke vill inlåta mig på. Det är alltså mycket troligt, att kanske bevillningen i sin helhet kommer att inbringa mindre än som beräknats, och det är också mycket troligt, att åtskilliga afkortningar kunna tillkomma der vid lag. Och äfven om denna bevillning skulle inbringa ett eller annat hundratusental kronor mer än som beräknats, så är ingen olycka skedd dermed, ty herrarne veta, att budgeten för nästa år är uppgjord så, att vi få vara mycket tack samma, om vi kunna få den att gå i hop i verkligheten. Jag tror därför, att det alls icke är vanskligt, om man möjligen skulle få ett litet öfverskott till nästa år.

På grund af de skäl, jag nu tillåtit mig anföra, och särskildt med hänvisning till motiveringen för vår reservation, skall jag anhålla, herr talman, att få yrka bifall till denna vår reservation i punkt 4 och under förutsättning, att kammaren godkänner densamma, anhåller jag att äfven få yrka bifall till vår reservation i derpå följande punkt 5, som ju endast är en naturlig konsekvens af den föregående.

Herr Olsson i Sörnäs: Herr talman, mine herrar! Jag har begärt ordet endast för att gifva till känna, att jag, såsom af betänkan- det synes, icke kunnat vara med om det slut, hvartill utskottet kommit, och jag har i min reservation på sid. 16 och 17 gifvit min afvikande mening till känna. Som af denna reservation synes, sammanfaller min mening i fråga om dem, hvilkas inkomst ej öfverstiger 800 kronor, fullkomligt med utskottets; men dessutom vill jag hafva siffran 1,200 förändrad till 1,400, och derifrån intill 1,800 kronor en tilläggsbevillning af 60 öre per bevillningskrona, under det att utskottet här vill hafva en tilläggsbevillning af 50 öre. Derjemte har jag ansett,

att, då små inkomsttagare skola åtnjuta lindring i tilläggsbevillningen, äfven innehafvare af mindre fast egendom böra komma i åtnjutande af en viss lindring, på det sätt, att de, som innehafva fast egendom, skola, då egendomens uppskattade värde ej öfverstiger 1,000 kronor, vara från tilläggsbevillningens utgörande befriade och, då värdet öfverstiger 1,000, men ej 2,000 kronor, erlægga tilläggsbevillning med endast 30 öre för bevillningskrona samt, då värdet öfverstiger 2,000, men ej 3,000 kronor, erlægga sådan bevillning med 60 öre för bevillningskrona. Jag har nu icke stora förhoppningar om, att detta förslag skall vinna kammarens bifall, och jag har endast, som jag sade i början af mitt anförande, begärt ordet för att fästa uppmärksamheten på detsamma. Kammaren är ju i sin fulla rätt att fatta hvilket beslut, den finner lämpligt. Vill kammaren antaga min reservation, har den naturligtvis sitt fria val. Jag vet knappast, om jag skall göra ett yrkande i denna rigtning; det är beroende helt och hållet på den diskussion, som härefter kommer att följa. Jag skall emellertid för närvarande icke göra något yrkande.

*Angående
särskild till-
äggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

Herr greve Hamilton: Herr talman, mine herrar! Den siste ärade talaren har, med anslutning till några inom kammaren väckta motioner, föreslagit, att befrielse från den nu ifrågasatta tilläggsbevillningen måtte medgifvas icke endast för de lägst taxerade kategorierna af dem, som skatta för inkomst af kapital och arbete, utan äfven för vissa kategorier af smärre fastighetsegare. Jag har vid ett par föregående tillfällen haft äran att för kammaren framhålla, att jag för min del ingalunda underkänner befogetheten af dessa yrkanden; och jag kan icke föreställa mig annat, än att alla inom denna kammare skulle vara villiga att gå dessa yrkanden till mötes, om man blott kunde utfinna en lämplig form för denna skattelindring, hvarom alla kunde enas, men jag hade verkligen trott, att denna fråga åtminstone för närvarande borde anses utdebatterad och afgjord i annan rigtning, än den ärade reservanten förordat. Jag ber att få erinra derom, att vid urtima riksdagen framställdes här i kammaren yrkande af enahanda beskaffenhet som det, hvilket nu framstälts af den ärade reservanten, men detta yrkande blef utan votering och på principiella grunder af kammaren förkastadt. Jag ber vidare få erinra, att jag vid denna riksdag väckt en motion derom, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att vid den revision af bevillningsförordningen, som lär förestå och vid hvilken grunden skall läggas till den särskilda inkomst- och fastighetsskatt, som är afsedd enligt urtima Riksdagens beslut att ersätta de nu utgående tilläggsbevillningarna, den fråga, vi nu behandla, måtte tagas i öfvervägande; men äfven detta yrkande har helt nyligen af kammaren på principiella grunder blifvit förkastadt, sedan kammaren förklarat sig icke vilja gå in på, att någon förändring i nuvarande fastighetsbeskattning göres. Under sådana förhållanden, och utan att vidare inlåta mig på sjelfva frågan, tillåter jag mig framhålla, om man icke måste anse det som en ren och enkel konsekvens af kammarens föregående beslut att icke för närvarande bifalla den ärade reservantens yrkande.

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

Friherre von Schwerin och de reservanter, som instämt med honom, hafva äfven, ehuru de principiellt stält sig på samma ståndpunkt som den ärade reservanten på kopparbergslänsbänken, dragit denna konsekvens ur kammarens föregående beslut. Men de hafva ur dessa beslut dragit en annan konsekvens, som jag icke kan i samma grad godkänna eller loforda. De hafva förklarat, att då under närvarande förhållanden icke finnes någon utsigt att kunna utverka lindring äfven för de smärre fastighetsegarne, vilja de icke heller medgifva någon lindring för dem, som skatta för inkomst af kapital och arbete, utöfver hvad urtima Riksdagen medgaf. Jag kan icke riktigt förstå ett sådant resonnement. Detsamma hade enligt mitt förmenande varit fullkomligt korrekt, om dessa ärade reservanter uppvisat, att den lindring för inkomsttagare, hvarom här är fråga, på något sätt skulle kunna öka beskattningen för fastighetsegarne. Men det är ju icke förhållandet. Det förslag, som af dem framlagts, innehåller alldeles samma bevillningssummor som det, som bevillningsutskottet föreslagit. Jag kan fullkomligt godkänna ett sådant resonnement som detta: jag går icke in på att skattelindring sker för andra, om jag, som borde vara lika berättigad till skattelindring som de, skall få bekosta denna lindring. — Jag kan äfven erkänna rättvisan i ett sådant resonnement: om min granne skall få skattelindring, så bör äfven jag, som är lika fattig som han, erhålla skattelindring. Men jag kan icke förstå hvarken logiken eller det rättvisa i ett sådant resonnement: om icke jag kan få skattelindring, om icke jag kan få denna fördel, så skall icke heller någon annan hafva den. Det synes mig icke hänga riktigt tillsammans. Om vi på grund af för handen varande förhållanden för närvarande icke kunna bereda skattelindring åt alla dem, som deraf äro i behof, så böra vi dock, synes det mig, med glädje begagna tillfället att minska skattebördan i de fall, der något hinder för en dylik lindring icke möter.

De ärade reservanterna hafva förklarat, att de stält sig på urtima Riksdagens grund. Ja, till detta påstående skulle de hafva haft ett visst fog, om vid urtima riksdagen angående tilläggsbevillningen icke förekommit annat än beslutet om, huru denna tilläggsbevillning skall anordnas för år 1893, och den diskussion, som här i kammaren föregick det beslutet. Men detta var icke det enda beslut rörande beskattningen, hvilket fattades vid den urtima riksdagen. I den så kallade finansplanen, som framlades vid urtima riksdagen, framhölls, som kammaren torde erinra sig, att bland de direkta skatter, hvarigenom kostnaderna för grundskatternas afskrifning och för lindringen i rustnings- och roteringsbesvären skulle bestridas, skulle i främsta rummet komma en särskild inkomst- och fastighetsskatt, hvilken finansministern föreslog böra uppgå till just samma belopp, hvartill redan nu tilläggsbevillning måst upptagas. På tal om denna särskilda fastighets- och inkomstskatt säger finansministern i bilagan till statsverkspropositionen vid urtima riksdagen, att Kongl. Maj:t ansett att de lägst taxerade kategorierna af dem, som skatta för inkomst af kapital och arbete, borde från denna skatt i möjligaste mån skonas, och, tillägger han, att enligt hans uppfattning bör detta ske på det sättet, att icke blott

de, som skatta för mindre inkomst än 800 kronor, utan större delen af dem, som befinna sig emellan en inkomst af 800 kronor och 1,800 kronor, borde derifrån befrias.

Riksdagen godkände, som bekant, denna finansplan i de uttryckligaste ordalag och med anmärkning att, till dess denna särskilda inkomst- och fastighetsskatt kunde anordnas, man finge nöja sig med en provisorisk anordning med tilläggsbevillning; och i fråga om, huru denna ökning i bevillingen skulle anordnas med afseende på skatteleändringar, ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet på, att urtima Riksdagen i sin skrivelse till Konungen yttrade, att med afseende på den skatteleändring, som bör ega rum, *får Riksdagen till alla delar instämma i hvad finansministern yttrat.*

Om herrarne läsa hvad i bilagan till statsverkspropositionen vid innevarande riksdag förekommer, finna herrarne också, att Kongl. Maj:t åberopat urtima Riksdagens framställning såsom stöd för sitt förslag att nu utsträcka lindringen längre än vid urtima riksdagen. Enligt mitt förmenande kan därför bevillningsutskottet i långt högre grad än de ärade reservanterna göra gällande, att det fattat sitt beslut just för att befästa de beskattningsprinciper, som fastslagits vid urtima riksdagen.

Härom må man emellertid kunna tvista. Deremot kan jag icke annat än beklaga, att dessa ärade reservanter, herrar friherre von Schwerin och de som med honom instämt, icke kunnat förmå sig att så mycket jemka sitt beslut, att de kunnat instämma i bevillningsutskottets förslag derom, att den befrielse från tilläggsbevillning, som för närvarande eger rum *intill* 800 kronor, måtte utsträckas *till och med* 800 kronor. Jag ber få erinra derom, att detta yrkande framställdes redan vid den urtima riksdagen. Det är sant, att det af denna kammare förkastades, men detta skedde med en minoritet af 104 röster, och den siffran, mine herrar, torde få sin valör först när man erinrar sig, huru ytterligt ovillig majoriteten inom denna kammare var att vid urtima riksdagen fatta något beslut, som kunde åstadkomma skiljaktiga beslut kamrarna emellan. Man betraktade hvarje förslag, äfven då det innehöll anspråk på de mest rättvisa jemkningar, med misstänksamhet och som en tufva, på hvilken möjligen det dyrbara lasset skulle kunna välta. Jag kan därför icke tro annat än att nu, då dylika faror icke förefinnas, den minoritet, som då fans för detta billiga och rättvisa förslag, skall betydligen hafva ökat.

Jag förmodar, att kammarens ledamöter allesammans observerat, att ledamöterna i bevillningsutskottet från Första Kammaren, med undantag af de två, som instämt med friherre von Schwerin, förenat sig om en reservation, i hvilken de instämt i allt öfrigt med utskottet, men protesterat endast mot denna enda punkt. Såsom motiv för detta anföra de samma motiv, som anförts af friherre von Schwerin och hans meningsfränder, nemligen att de icke kunna vara med om någon rubbning af de grunder, som fastslogos vid urtima riksdagen. Men detta har icke hindrat dessa ärade reservanter att vara med om alla de öfriga rubbningar, som bevillningsutskottet föreslagit. Inkonsequensen

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

Angående
särskild till-
läggsbevilning
för år 1894.
(Forts.)

i deras resonnement är så uppenbar, att man väl kan våga den misstanken, att här föreligger ett af de fall, der orden användts för att dölja tankarne, eller med andra ord, att de rätta motiven för denna reservation icke finnas i motiveringen uttalade. Alldeles oafsedt det rättvisa och billiga i utskottets förslag, hvilket redan vid urtima riksdagen af flere talare blef framhållet, synes det mig, som om det skulle vara skada, i fall denna kammare icke begagnade detta sista tillfälle att mot bakgrunden af den från Första Kammaren afgifna reservationen ännu en gång inför landet tydligt betona och framhålla den skiljaktiga politiska uppfattning, som är rådande inom denna kammare. — Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Elis Nilson* och *Falk*.

Herr Jansson i Krakerud: Såsom redan nämnts, åtog urtima Riksdagen sig eu tilläggsbevilning af 30 öre per bevilningskrona. I år har Kongl. Maj:t framlagt ett förslag derom, att Riksdagen skulle åtaga sig en tilläggsbevilning af 1 krona per bevilningskrona. Urtima Riksdagen beslöt äfven, att hvar och en, som hade en årsinkomst understigande 800 kronor, skulle vara befriad från tilläggsbevilningen; men då Kongl. Maj:t nu äskat en förhöjning i tilläggsbevilningen till 1 krona, så har Kongl. Maj:t på samma gång ifrågasatt en rubbning i det beslut rörande skattegrunderna, som urtima Riksdagen fattat.

Då jag fick den kongl. propositionen i förevarande ämne, blef jag ganska ifrig att få se, hvad som kunnat föranleda Kongl. Maj:t till denna rubbning i skattegrunderna för år 1894. Jag fann dervid ett uttalande i statsrådsprotokollet, hvilket finnes intaget i bevilningsutskottets betänkande å sid. 3, af följande lydelse: "denna tilläggsbevilning borde dock enligt departementschefens mening anordnas så, att i enlighet med den af Kongl. Maj:t och Riksdagen samstämmigt biträdda grundsats de lägst taxerade inkomstkategorierna i möjligaste mån skonades."

För min del får jag säga, att det var ganska angenämt att höra, det Kongl. Maj:t tänkt på de minst bemedlade i samhället och velat i skatteväg skona dem. Men vid något eftersinnande kom jag till det resultat, att Kongl. Maj:t af förbiseende kommit fram med det förslag, han här framställt, hvilket nu äfven utskottet accepterat. Om man nemligen gifver akt på, huru förhållandena skulle komma att ställa sig enligt Kongl. Maj:ts förslag, så finner man, att följderna deraf skulle blifva, att en egare af ett kapital på 24,000 kronor skulle helt och hållet blifva befriad från erläggande af tilläggsbevilningen, hvaremot en egare af ett kapital på 36,000 kronor skulle blifva befriad från halfva tilläggsbevilningen. Dessa personer kallas af Kongl. Maj:t och äfven af utskottet för de minst bemedlade inom samhället, och för dem skall man åstadkomma skattelindring — därför att de äro fattiga. Detta synes mig icke vara riktigt. Utskottet har icke gått så långt, utan föreslår, att de, som hafva en inkomst utöfver 800 kronor och intill 1,200 kronor, skola erlægga 30 öre i tilläggsbevilning per bevilningskrona, d. v. s. att de, som hafva ett kapital af 24,000 kronor, skola i tilläggsbevilning betala

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

endast 30 öre per bevillningskrona, under det att små fastighetsegare skulle betala 1 krona i tilläggsbevillning. De, som ega ett kapital af 36,000 kronor och således hafva 1,800 kronors inkomst, skulle vidare betala i tilläggsbevillning 50 öre per bevillningskrona och således i jmförelse med dem, som hafva ett större kapital, komma i åtnjutande af en skattelindring i tilläggsbevillningen af 50 öre per bevillningskrona. För min del kan jag icke finna, att dessa uppräknade kapitalister kunna räknas till de mindre bemedlade i nationen.

Den siste ärade talaren utgick från den synpunkten, att man skulle mena, att därför att man sjelf icke kunde få någon skattelindring borde heller icke någon annan få sådan. — För min del har jag icke tänkt på det sättet, utan endast att man borde söka åstadkomma likställighet i skattelindringen för de mindre bemedlade i samhället. Här kan jag icke finna, att det förefinnes någon likställighet, alldenstund en del af kapitalisterna blifva tillerkända ett afdrag i tilläggsbevillningen på 30 öre och en annan del ett afdrag å 50 öre. Hade utskottet tagit mera hänsyn till denna likställighet bland de mindre bemedlade i samhället samt sökt utjemna förhållandena i den af mig antydda rigtningen, så tror jag att ett förslag i detta hänseende skulle blifvit af båda kamrarne antaget, likasom ock att resultatet häraf medfört både nytta och nöje för nationen. Mot ett sådant förslag hade icke kunnat uppstå någon opposition. Skulle man åter nu bifalla utskottets förslag, såsom det föreligger, komme helt säkert ett betydligt missnöje att låta höra sig inom nationen. Det var på grund häraf jag inom utskottet gjorde ungefär samma yrkande, som återfinnes i herr Stormats Mathias Olssons reservation, men vid detta mitt yrkande fäste utskottet intet afseende, och följaktligen ansåg jag mig icke kunna i en reservation hålla på samma yrkande. Följden blef, att jag och flere med mig stannade vid urtima Riksdagens beslut och icke ansågo det vara skäl att åstadkomma någon rubbning för ett år. Ty det är att märka, att denna tilläggsbevillning gäller blott för ett år, hvarför det icke vore lämpligt att åstadkomma rubbning i utdebiteringen, hvilket man vill undvika hufvudsakligen därför, att man skall hjälpa inkomsttagarne, fastän man icke vill taga konsekvenserna deraf och äfven hjälpa de mindre fastighetsegarne.

Åtskilliga ledamöter funnos inom utskottet, som påstodo, att det icke var nödigt att åstadkomma någon lindring för de mindre jordbrukarne därför, att de fått sina grundskatter afskrifna. Men det förhåller sig helt enkelt så, att det finnes många andra fastighetsegare och jordbrukare, hvilkas jord är af sådan natur, att de icke kommit i åtnjutande af någon skattelindring genom grundskatteafskrifningen. Dessutom hafva fastighetsegarne i år fått en förhöjning i bevillningen för jordbruksfastigheterna från tre till sex öre för hvarje fulla 100 kronor af fastighetens taxeringsvärde. Komme så dertill denna ökade sex öres bevillning att fördubblas genom tilläggsbevillningen, skulle jordbruksfastigheterna nu få en beskattning af 12 öre för hvarje fulla 100 kronor af taxeringsvärdet. — Alla dessa orimligheter hafva gjort, att jag icke kunnat biträda utskottets förslag.

Den siste ärade talaren nämnde äfven något om den gränsskilnad

Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)

af 800 kronors inkomst, genom hvilken jag och mina medreservanter skilja vårt förslag från utskottets. Jag ber med anledning häraf få fästa den ärade talarens uppmärksamhet derpå, att jag verkligen inom utskottet yrkade på, att alla, som hade en årsinkomst till och med 800 kronor, skulle blifva befriade från tilläggsbevillningen, men då det blef votering om denna gräns af 800 kronors inkomst, var den siste ärade talaren med om att rösta mot detta yrkande. Han minnes nog, hurusom jag den gången stannade i minoriteten. När emellertid jag icke lyckades få fram detta mitt yrkande att blifva ett utskottets beslut, utan måste anmäla mig såsom reservant mot utskottets beslut, så ansåg jag och flere med mig, att man icke borde såsom reservant söka att få en rubbning i det beslut, som urtima Riksdagen fattat. För att sålunda stå på en säker ståndpunkt, grundade jag och mina medreservanter vårt yrkande på det beslut, urtima Riksdagen fattat. I annat fall skulle vi hafva kommit i samma ställning som reservanterna inom Första Kammaren. De säga i sin motivering, "att man icke bör alltför ofta återkomma med rubbningar i beskattningsgrunderna", men icke desto mindre hafva dessa herrar gjort det. — Då det nu gäller endast ett år, och man vill undvika dylika rubbningar, så synes mig just, att man bör ställa sig på den grund urtima Riksdagen genom sitt beslut antagit. Vill Andra Kammaren deremot besluta något annat rörande den ifrågavarande inkomstgränsen af 800 kronor eller fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med utskottets förslag i denna del, så skall jag icke sätta mig emot vare sig att gränsen sättes *intill* eller *till och med* 800 kronor. För egen del kan jag icke inse, att en sådan ändring för närvarande vore af någon politisk betydelse, ty den kan icke inverka något på nästa val, eftersom den ifrågavarande debiteringen afser året 1894, och innan den kommer att verkställas, hafva valen till Andra Kammaren redan försiggått.

På grund af hvad jag nu yttrat, ber jag få yrka bifall till den af friherre von Schwerin m. fl. afgifna reservation.

Herr Ollas A. Ericsson: Det föreliggande utskottsbetänkandet är i mer än ett afseende märkligt. Icke mindre än sexton af utskottets tjugu ledamöter hafva nemligen anmält sin reservation mot utskottets hemställan i denna punkt. Med afseende på innehållet i denna punkt har jag för min del väckt en motion om befrielse från tilläggsbevillningen äfven för de mindre lägenhetsinnehafvarne och de små jordegarne. Nu förefaller det mig så mycket besynnerligare, att utskottet afstyrkt denna min motion, som de fyra af utskottets ledamöter, hvilka dikterat utskottets beslut, för några dagar sedan voro de ifrigaste i denna kammare att förfakta den grundsatsen, att de små lägenhets- och fastighetsegarne borde i likhet med de lägst taxerade inkomsttagarne befrias från utgörande af bevilling.

En talare på stockholusbänken har nyss erinrat kammaren, att det af mig vid urtima riksdagen väckta förslaget derom, att en befrielse borde göras för de små fastighetsegarne, då blef på grund af principiella betänkligheter utan votering afslaget, och menade att samma betänkligheter äfven nu förefunnos. Dessa principiella betänkligheter

fattade jag vid omnämnda tillfälle ligga derutinnan, att någon motion icke var väckt i detta afseende vid nämnda riksdag, lika litet som någon af utskottets ledamöter hade väckt något förslag derom. Följaktligen hade detta yrkande, som framställdes först i diskussionen i kammaren, principiella betänkligheter mot sig. Nu äro emellertid enligt min tanke dessa betänkligheter undanröjda, hvarför jag för min del icke alls kan fatta, att det kunnat vara något hinder för utskottet att bifalla min i år väckta motion.

Samme talare nämnde äfven, att denna fråga nu borde anses utdebatterad med anledning af det beslut, Riksdagen för några dagar sedan fattat i afseende å bevilningens utgörande. Jag för min del kan icke fatta frågan på det viset och tror heller icke, att utskottets resonnement håller streck, då det påstår, att "det är tydligt, att samma skäl, som förbjuda vissa smärre fastigheters fritagande från fastighetsbevilningen, utgöra ett hinder för deras befrielse från tilläggsbevilningen". — Den, som följt med diskussionen i denna kammare, torde nogsam ihågkomma, att hufvudskälet, hvarför man afslog yrkandet på befrielse för smärre fastighetsegare, var, att eftersom bevilning till staten utgör grunden för den kommunala beskattningen, skulle i de samhällen, der medlemmarne utgöras endast af små fastighetsegare, ett beslut i enlighet med detta förslag på åtskilliga ställen vara omöjligt att realisera. — Så är nu emellertid icke förhållandet med afseende på tilläggsbevilningen. Den har med den kommunala beskattningen ingenting att skaffa, och följaktligen kan enligt mitt förmenande ett dylikt resonnement icke på något sätt försvaras.

Utskottet har äfven framhållit, att det skulle kunna finnas många små fastighetsegare, som befunde sig i en god ekonomisk ställning och som följaktligen icke vore i behof af att erhålla skattelindring — Ja, jag vet icke, hvad som hindrar att tillämpa denna sats äfven på *inkomsttagare*. Jag vet, att på den ort jag tillhör många finnas, som äro skattskrifna i kommunen och erlägga skatt för 5, 6 eller 7 hundra kronor, men hafva affärer i andra kommuner, hvarest de äro taxerade för högre inkomster. Om man nu, såsom det ofta händer, icke har kännedom om dessa deras affärer utom kommunen och således icke kan sammanföra deras inkomster, så skulle äfven dessa enligt detta förslag blifva befriade från utgörande af tilläggsbevilningen. Hvad som derför kan gälla om den ena kategorien, kan ock fullt tillämpas på den andra.

Nu hafva visserligen de fleste af utskottets ledamöter från denna kammare ej varit belåtna med utskottets förslag, utan afgifvit två olika reservationer. I båda framhålles, att ett förslag i den rigtning, jag önskat, åtnjuter deras sympatier. Men jag tror, att man ej borde stanna vid att endast uttrycka sina sympatier. Jag tror äfven, att man i en fråga som denna, då det hufvudsakligen gäller en princip, borde försöka realisera densamma bättre än flertalet af dessa reservanter i betänkandet föreslagit. Det hade varit önskligt, om de åtminstone, då de förorda en befrielse för 800 kronor af inkomst, föreslagit en befrielse för fastighet intill 1,000 kronors taxeringsvärde. Men då de icke ansett sig böra framställa något dylikt förslag, så sympatiserar

*Angående
särskild till-
läggsbevilning
för år 1894.
(Forts.)*

Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)

jag mer med herr Stormats Mathias Olsson, hvilkens förslag i hufvudsakliga delar är detsamma som framställningen i min motion. Skälen härför har jag framhållit såväl i min motion som i mitt yttrande i samma fråga vid urtima riksdagen.

Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till herr S. M. Olssons reservation, som i hufvudsak öfverensstämmer med min motion.

Herr Carl Ericson: Den förste talaren sade, att han och hans medreservanter ansett, att man icke borde gå ifrån den grund, som af urtima Riksdagen faststälts, så till vida som de föreslagit, att endast de, hvilkas inkomster understiga 800 kronor, skola hafva lindring hvad tilläggsbevillningen vidkommer. Deri har han ju ganska rätt. Men jag ber få fästa uppmärksamheten på, att vid urtima riksdagen var det fråga om en tilläggsbevillning af 30 öre; detta var icke mycket att uppdelas. Nu är det deremot fråga om 1 krona; det är ett belopp som förtjenar väsentligen mer uppmärksamhet. Den uppdelning af denna krona, som föreslagits af utskottet och Första Kammarens reservanter, har sitt stöd och sitt berättigande i nuvarande bevillningsförordning, då lindring eger rum för inkomst af 1,200 ända till 1,800 kronor. Man kan således icke med rätt säga, att Första Kammarens reservanter stält sig på något sätt i opposition mot det beslut, som fattades af urtima Riksdagen. Jag för min del sluter mig således till dem, som vilja minska denna tilläggsbevillning först för dem, som hafva en inkomst intill 1,200 kronor, och sedan för dem, hvilkas inkomst uppgår intill 1,800 kronor. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att det är ofantligt många inkomsttagare, som visserligen hafva en inkomst af öfver 800 kronor — såsom mindre handverkare i städerna — men hvilka mer än väl känna behof af lindring i detta afseende i samma mån som arbetare, hvilkas inkomster närma sig 800 kronor.

Den reservation, som afgifvits af herr Olsson på dalabänken, är principiellt mycket befogad, men på grund af de faktiska och principiella skäl, som af utskottet och reservanterna från denna kammare framhållits, tror jag vi ej kunna följa honom i denna hans reservation.

Talaren på stockholmsbänken framhöll mycket lifligt, att vi borde omfatta utskottets förslag, d. v. s. det förslag, som går ut på, att befrielse från denna tilläggsbevillning skall inträda, då inkomsterna *icke öfverstiga* 800 kronor; då deremot reservanterna från så väl denna som Första Kammaren tala om, att befrielse från tilläggsbevillningen skall ega rum, då inkomsterna *understiga* 800 kronor. Han framhöll, att de motiv, som finnas angifna i Första Kammarens reservation, helt visst ej äro de, som verkligen varit ledande för dessa reservanters yrkande. Han har varit ledamot af utskottet och känner väl sålunda till den saken. Det har jag ej varit. Men de skäl, som af Första Kammarens reservanter äro anförda, äro för mig fullkomligt giltiga och tillfredsställande. Jag ber att få fästa talarens uppmärksamhet derpå, att hvad reservanterna såväl från den Första som Andra Kam-maren i detta afseende säga öfverensstämmer med vår nuvarande be-

villningsförordning äfvensom med urtima Riksdagens beslut. Ty vår nuvarande bevillningsförordning säger, att den inkomst, som icke uppgår till 500 kronor, är fri från skatt; men då den uppgår till 500 kronor, skall den beskattas. Detta öfverensstämde — jag upprepar det — med ej mindre reservationerna af Första Kammarens och denna kammarens medlemmar, än äfven med urtima Riksdagens beslut; men just utskottet skiljer sig i detta afseende både från bevillningsförordningen och urtima Riksdagens beslut.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till herr friherre Barnekows m. fl. reservation.

Herr Göransson: Det är hufvudsakligen af tvenne skäl, som jag icke kunnat biträda utskottets förslag. Det ena är, att utskottet har utelemnat de mindre fastighetsegarne i fråga om befrielse från tilläggsbevillning. Det andra är, att förslaget befriar dem från ökad tilläggsbevillning, hvilka hafva inkomst, som öfverstiger 800, men icke uppgår till 1,200 kronor, så att därför skall erläggas endast 30 öre för bevillningskrona, under det att för inkomst intill 1,800 kronor skall betalas 50 öre. Jag för min del kan ej vara med om att biträda detta förslag, så länge som icke skilnad är gjord på inkomst af kapital och inkomst af arbete. Jag anser, att en kapitalist, som har en inkomst af 1,200 kronor, representerande ett kapital af 24,000 kronor, ej bör hafva lindring, ännu mindre en sådau, som har 1,799 kronor i inkomst af kapital, utgörande nära 36,000 kronor. Jag kan ej finna, att det är konsekvent att befria sådana personer, då man icke vill befria en mindre fastighetsegare, som har en fastighet på några hundra kronor.

Det var en ärad ledamot af bevillningsutskottet, herr greve Hamilton, som yttrade, att han trots, att denna fråga angående befrielse från tilläggsbevillning för mindre fastighetsegare, åtminstone för närvarande, icke borde bifallas. Samme talare yttrade äfven angående friherre Schwerins m. fl. reservation, att han ville säga, att reservanternas uppfattning kunde så uttryckas: "Jag går icke in på skattelindring för andra, om jag icke får skattelindring sjelf". Mig synes, som om man skulle kunna göra en väsentligen lika anmärkning emot herr greve Hamiltons förslag, fastän på ett omvänt sätt; och jag skulle vilja uttrycka den så: "Fastän jag får skattelindring sjelf, vill jag icke gå in på skattelindring för andra". Detta synes mig blifva resultatet af hans resonnement. Emellertid, så länge som en fullständig revision af bevillningsförordningen icke har försiggått, tror jag det är säkrast att vi icke inlåta oss på några partiella reformer. Jag tror därför, att man står säkrast, om man sluter sig till herr friherre Schwerins m. fl. reservation. Jag tycker, att det äfven kan vara skäl, att man icke erhåller befrielse. då inkomst uppgår till 800 kronor. Nu har utskottet föreslagit, att befrielse ej skulle inträda förr, än inkomsten går öfver 800 kronor. Men jag tror, att när en person, som har 800 kronors inkomst, är politiskt röstberättigad, det äfven kanske kunde vara ett skäl att han bör vidkännas större skyldigheter än den, som har inkomst under 800 kronor.

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.

(Forts.)

På grund af hvad jag anfört ber jag att få yrka bifall till herr friherre Schwerins m. fl. reservation.

Herr Hedlund: Jag har begärt ordet för att uttala en åsigt alldeles motsatt den siste ärade talarens. För min del skulle jag helst vilja rösta för utskottets förslag. Emellertid ligger det utan tvivel mycken rättvisa äfven i det resonnement, som återfinnes i motiven till den af friherre Schwerin med flere afgifna reservationen, att nemligen äfven de mindre fastighetsegarne borde komma i åtnjutande af motsvarande nedsättning, en rättvisa, som icke heller bestrides utaf dem, hvilka väl egentligen dikterat utskottsflertalets förslag, då de ju ursprungligen voro för en delning af jordbruksskatten i fastighetsskatt och inkomstskatt, och emedan, i fall inkomstskatt komme till stånd, detta afdrag inträdde äfven för jordbruket med hänsyn till dess inkomstbeskattning.

Emellertid har jag egentligen tagit till orda för att be att få framställa ett litet ändringsförslag till friherre Schwerins m. fl. reservation. Det gäller tilläggningsbevillingens inträde med 800 kronor. Får detta förslag framgång, införes i sjelfva verket ett extra skattevilkor för åtnjutande af politisk rösträtt till de vilkor, hvilka vi för närvarande hafva; och det anser jag för min del i och för sig sjelf vara orätt och förkastligt.

Med det sätt, hvarpå taxeringen i vårt land eger rum, kommer vidare ovilkorligen att nedsättas antalet valmän, särskildt derigenom att åtskilliga taxeringsmyndigheter då blifva mera böjda än för närvarande att upptaxera folk till icke fullt 800 kronor, emedan de derigenom underkastas en för dem rätt dryg beskattning, för hvars undslippande många billighetsskäl tala. Det är det skälet, som särskildt i vårt land, der rösträtten för öfrigt icke är så utsträckt, bör hafva någon betydelse, men först och främst står för mig detta viktiga, att man icke bör sätta ett nytt skattevilkor för politisk rösträtts åtnjutande.

På denna grund skall jag, herr talman, bedja att få yrka bifall till friherre Schwerins reservation med den ändring, att i stället för orden "*understiger* 800 kronor" sättas orden: "*icke öfverstiger* 800 kronor". Det har visserligen framhållits, att ett bifall till denna reservation icke skulle utöfva någon inverkan på valen i höst, men å andra sidan böra vi komma i håg att med hvarje beslut, som Riksdagen fattar, gifva vi en precedens för framtiden, så att med hvarje nytt beslut, som här fattas, blir för framtiden svårare att fatta ett annat. Deri ligger ett skäl till, för att vi redan nu skola införa denna ändring, som är såväl af rättvisa som billighet påkallad.

Herr Gumælius: Jag ämnar icke yttra mig om mer än en detalj i detta betänkande, och äfven det kunde kanske vara öfverflödigt nu, då den senaste talaren i slutet af sitt anförande berört densamma. Det gäller en fråga, som var före vid urtima riksdagen och på hvilken några nu hafva anspelat, frågan nemligen, huruvida man nu bör göra bestämmelserna sådana, att man derigenom åstadkommer en inskränkning i stället för en utvidgning af de politiskt röstberättigades antal.

Det säger sig sjelft att, om man bestämmer att den dubbla bevillningen skall inträda för dem, som hafva 800 kronors inkomst, det skall inträffa att, till följd deraf att skatten blir väsentligt höjd, åtskilliga skola söka undandraga sig densamma och att derigenom de politiskt rösträttegandes antal kommer att inskränkas. Men dertill kommer utan tvifvel, att åtskilliga taxeringsmyndigheter, som hafva politiskt intresse, — och sådana finnas, såsom herrarne nogsamnt känna — då skola förklara, att de tycka synd om en del nuvarande valmän och följaktligen komma att sätta ned dem till belopp af 700, 750, 795, ja 798 kronor. — Man har ju redan nu kända exempel på taxering till inkomst af 798 kronor! — Taxeras de till sådana belopp, komma de å ena sidan att sakna politisk rösträtt, och det är ju kanske behagligt för vissa taxeringsmyndigheter, som äro politiskt intresserade mot deras valrätt, och å andra sidan behöfva de icke betala någon tilläggsbevillning och deraf kan följa, att de begagna sig af ändringen och sålunda icke öfverklaga beslutet; och det blir nog äfven så i många fall. Denna synpunkt sysselsatte oss ju, såsom jag redan erinrat, något vid den urtima riksdagen. Yrkandet att få en motsvarande ändring föll visserligen då, men icke med större majoritet än med 115 röster mot 104, hvilken senare siffra visar antalet i denna kammare af dem, som icke då ville inskränka den politiska rösträtten på detta sätt. Och jag föreställer mig att på dem, som då utgjorde majoriteten, inverkade i väsentlig mån det förnämsta anförandet, som då hölls på den sidan. Jag behöfver icke säga, att det var från vår värderade vice talman. Han yttrade då i fråga om detta yrkande, att det hade sagts, "att ett bifall till utskottets förslag vore att lägga skatt på den politiska rösträtten samt att, om man kan beröfva personer deras rösträtt genom att variera med uppskattningen, så gäller detta icke alls denna bevillning, ty här är det endast fråga om år 1893, och denna bevillning skulle således uttaxeras efter redan i år fastställda taxeringsgrunder." "Således kan sådant der", fortsätter vice talmannen, "jag ber om ursäkt jag säger *krångel*, icke komma i fråga, då det redan är fastställt hvad som i detta fall skall gälla. Riksdagen får fatta nytt beslut nästa år och då kan det blifva andra bestämmelser, om så befinnes lämpligt". Herr vice talmannen ansåg nog, att förslaget, sådant det vid urtima riksdagen förelåg, ginge så att säga så in i den invecklade väfnad, som var förfärdigad af vederbörande utskott, att det vore origtigt att lösa upp någon maska, emedan man dermed löpte fara att rivna sönder det hela. Han höll därför strängt på förslaget, och den svaga majoriteten följde honom. Men jag hoppas och tror att de, som då följde honom, gjorde det mer af omtanke att få det hela igenom än därför, att de gillade förslaget och ansågo det med billighet och rättvisa öfverensstämmande. Det sades då från den motsatta sidan att, om man en gång kommit in på detta plan att låta dem, som hafva jemnt 800 kronor, betala extra för att hafva politisk rösträtt, så komme det att fortsättas en annan gång, då det vore fråga icke om 30 öre, såsom då, utan om den dubbla bevillningskronan, och jag hör samma uppfattning gå igen i dag hos en så human man som min värderade vän, herr Jansson i Krakerud. Han yttrade från denna plats för en stund

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

sedan, att han nog hade insett, att man icke borde sätta strecket så der strax under de 800 kronor, utan i stället näst öfver, och han hade yrkat derpå inom utskottet. Men det vore dock, menade han, icke så farligt i år, det gälde nu endast år 1894 och kunde således icke inverka på de val som skola ske i år. Ja, det kan man ju säga, men gör icke kammaren en brytning med detta nu, så lär det icke ske lättare, sedan man kommit in på den vanan att sätta dubbel bevillning som ett straff för dem, som åtnjuta politisk rösträtt. Jag tillåter mig således lägga kammaren på hjertat, att den måtte forma sitt beslut så, att åtminstone icke denna obillighet ingår i detsamma. För närvarande föreligga här två förslag, som synas mig i detta afseende vara billiga och politiskt kloka. Det ena är det, som utskottet framlagt, och det andra är friherre Schwerius m. fl. reservation *med en sådan jemkning* deri, som herr Hedlund föreslagit, nemligen att också i detta fall de, som äro taxerade till jemnt 800 kronor, icke skola drabbas af en extra skatt på politisk rösträtt. Jag skall icke för närvarande göra något yrkande, utan blott uttala den lifliga förhoppningen, att ett sådant beslut, hvars innebörd vore en minskning af den nuvarande politiska röstbefogenheten, icke måtte af Andra Kammaren fattas.

Herr vice talmannen Danielson: Jag hade icke tänkt begära ordet, men då den siste talaren återgaf en del af hvad jag yttrade vid urtima riksdagen, kan jag icke underlåta att säga några ord. Det förundrar mig verkligen, att herrarne vilja inblanda denna fråga med den politiska rösträtten. Hvad har den politiska rösträtten att göra med denna fråga? Här är ju hufvudsaken att öfverväga, hvar skatteförmågan kan förefinnas. Kunna herrarne med skäl påstå, att dessa, som äro taxerade till 800 kronor, hafva någon synnerlig svårighet att utgifva dessa 3 kronor 50 öre, hvarom här är fråga, eller som i Stockholm blott 1 krona 50 öre. Jemför jag sådana personer på landsbygden och äfven i städerna med de små jordegarne, är det väl icke egentligt, att dessa små jordegare hafva fått sin bevillning tredubblad, medan de som nu äro i fråga icke behöfva gifva ett enda öre för sina inkomster under 800 kronor mer än förr. Tro herrarne verkligen, att dessa i högsta fall 3 kronor 50 öre spela den roll, som här antydts, och hvarför skall man blanda in här den politiska rösträtten. Det är alldeles oförklarligt. Jag sade vid urtima riksdagen, att den då beslutade tilläggsbevillningen gälde endast för 1894, och jag säger nu, att förevarande förslag gäller endast för 1895 och att det bör gälla, tills vi få en grundlig utredning, huruvida vi böra flytta ut skattegränsen och huru våra skatteförhållanden slutligen lämpligast böra ordnas. Men att under nuvarande provisoriska förhållanden göra upp en skala med 30 öre, 50 öre etc., tycker jag verkligen är något för tidigt. Jag kan icke begripa, att den, som får skatta för 800 kronor, kan hafva någon egentlig svårighet att utgöra denna tilläggsbevillning.

Jag är mycket med om en lindring jemväl för de små jordegarne, och jag tror att det icke är omöjligt att finna någon utväg dertill. Jag säger detta för att icke, då denna sak blifvit omtalad, de som talat derför skola synas stå ensamma, ty de som innehafva dessa mindre

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

fastigheter hafva onekligen mindre skatteförmåga än de, som skatta för 800 kronor. Vi hafva åtminstone på landsbygden den uppfattning att de, som äro uppskattade till 800 kronor, äro folk i goda ekonomiska omständigheter och icke alls bland dem, som draga dagens tunga och hetta. De hafva vanligen rock på ryggen, medan de andra hafva knappt en tröja. Jag tycker därför, att man icke bör söka blanda in andra saker och tala om den politiska rösträtten. Hvad hafva vi med den nu att göra? Jag vill gent emot den förste talarens på stockholmsbänken antydningar, i fråga om de små fastigheterna, säga att vi, som äro från landet, böra vara mycket försigtiga att lyssna till detta tal, ty det kommer säkerligen att föra åt ett håll, der vi icke önska eller kunna följa med.

Jag vill icke förlänga diskussionen, men har endast velat klargöra min uppfattning i frågan. Jag har för öfrigt den åsigt, att vi icke böra frångå hvad ertida Riksdagen lagt till grund, förr än efter en grundlig utredning och sedan vi sett, huruvida och i hvad mån vi skola utflytta skattegränsen. Jag ber därför att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den af friherre Schwerin m. fl. afgifna reservationen oförändrad.

Herr Hedin: Min ärade vän på vice talmans-platsen frågade: tro herrarne verkligen, att det för vederbörande är någon svårighet att utgifva dessa 3 kronor 50 öre? För personer med t. ex. 800 kronors årsinkomst, personer, som hafva en talrik familj att draga försorg om, kan verkligen ett tillägg af 3 kronor 50 öre betyda ganska mycket. Kanske icke under alla förhållanden, i alla rikets kommuner. Man kan säga, att uti en kommun, der den direkta skatten till stat och kommun utgör sammanlagdt 10, 11, 12 kronor, der är det icke så förfärligt vidtutseende för en 800-kronors-man att få detta belopp ökad med några kronor till; men i de kommuner, der för en 800-kronors-man den direkta skatten till stat och kommun utgör 40—50, 50—60, 60—70 kronor — ty sådana kommuner finnas, såsom hvar och en kan inhemta af sista kommunalstatistiken — der betyder det nog något att få ytterligare 3 kronor 50 öre lagda till en sådan summa, som jag nyss nämnde, när hela årsinkomsten icke uppgår till mer än två tredjedelar af — vårt riksdagsarfvode.

Herr vice talmannen ville icke vara med om någon lindring förr, än man hade fått en slutlig utredning. Jag igenkänner uti detta yttrande liksom ett eko af den klassiska reservation, som blifvit afgifven utaf ett antal utskottsledamöter af Första Kammaren, en reservation, så klassisk, att den skulle kunna anses vara skrifven på ett slags skattelatin. De ärade herrarne finna det betänkligt att gå med på "ofta återkommande rubbningar i beskattningsgrunderna". "Ofta återkommande rubbningar i beskattningsgrunderna". Hafva de då afslagit allt hvad Kongl. Maj:t föreslagit? Nej, visst icke. Det är blott *en* punkt, som det synes hafva synnerligen intresserat dem att göra motstånd emot. Detta tal om "ofta återkommande rubbningar i beskattningsgrunderna" är ett fåkunnigt tal. Det finnes för skattelagstiftaren helt säkert icke någon svårare uppgift än den att grund-

Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)

lägga en rättvis inkomstbeskattning. Man får der pröfva sig fram och det långsamt — flere gånger upprepade, flere gånger ändrade försök misslyckas. Detta har man fullleligen insett i t. ex. Norge, der man uti lag om inkomstskatt velat fastställa, i hufvudsak taladt, formerna för taxeringen, men åt ett särskildt s. k. skattebeslut, som är beroende utaf hvarje storting, hänvisa just sådana frågor som den, om hvilken nu här tvistas, emedan man har insett, att dessa frågor om olika beskattning utaf inkomst, härflytande ur olika skattekällor, om inkomstbeskattningens progression, om den rätta beskattningsprocenten m. m., sådana frågor löser man icke i ett slag, om man öfver hufvud kan hoppas att någonsin få dem lösta på ett sätt, som kan sägas vara fullt öfverensstämmande med rättvisan.

Det har visserligen icke varit alldeles oväntadt för mig, men jag tillåter mig ändå att beteckna det såsom karakteristiskt, att Konungens rådgifvare, som äro så ifrige att taga del i debatten, när det gäller att förfäkta kongl. äskanden om anslag eller att försvara ett sådant skötebarn som Sassnitz-routen eller ett annat sådant skötebarn som utverkande af statsanslag för garanterande af 5 procents ränta åt kapitalister på deras aktier i spekulationsföretag — att dessa samme kongl. rådgifvare nu hafva helt och hållet abandonnerat Kongl. Maj:ts proposition. Hvarför, herr talman, hvarför se vi icke i ett sådant ögonblick som detta, då det handlar om en Kongl. Maj:ts proposition, hvilken afser att visa någon liten grad af billighet mot de mest betungade i samhället — hvarför se vi icke nu den eljest i tid och otid så mycket omtalade blågula flaggan? Hvarför se vi icke den blåsa öfver ett fartyg med Sveas namn, stickande ut med herr finansministern om bord i afsigt att försöka ur de kringsvärmande reservanternas händer rädda åtminstone några spillror utaf strandvraket af en kongl. proposition?

Den talare, som först i dag hade ordet på reservanternas vägnar, tycktes göra till sjelfva tyngdpunkten uti sin argumentation det sista stycket uti motiveringen till hans med flere Andra Kammar-ledamöters reservation, uti hvilket det heter: "Intill dess genom revision af bevillningsförordningen sådana åtgärder hunnit vidtagas, att *alla*, som ega mindre förmåga att bära de genom försvars- och skattefrågornas lösning uppkomna bördorna, erhålla skälig lindring, synes det oss i alla händelser vara af stor vikt, att undantag härifrån icke af Riksdagen göres för någon särskild klass af skattskyldige." Hvilken särskild klass af skattskyldige är det då fråga om här? Det är fråga om de besittningslöse i motsats mot de i första stycket omtalade "små fastighetsegarne", dessa, som dock ega någonting annat än, såsom de andra, blott inkomsten af sin arbetskraft, när arbete finnes att få. Hvarför skulle det vara vådligt att visa någon billighet mot dem? Är det dessa till största delen rösträttslöse medborgare, som sedermera skola hindra reformens fortsättning, när den och om den en gång mognar?

En annan ledamot af bevillningsutskottet har sagt, att afgörandet af denna fråga i öfverensstämmelse med utskottets majoritetets förslag icke har någon politisk betydelse. Jo, herr talman, det har dock

sin betydelse, det har en politisk betydelse, om man, på grund af tysta förbehåll och i öppen strid med hvad man en gång lofvat, låter de besittningsslöse veta, att de nu skola, utom med sina svåra tullskatter, få bidraga äfven med ökad inkomstskatt för att täcka hålet efter afskrifna grundskatter och indelningsverk. Det betyder något, om Andra Kammaren här rättar sig efter Första Kammare-åsigtgen eller icke. Skall den lilla gärd af rättvisa, som här är i fråga, förvägras de små i samhället, så saknar detta icke sin politiska betydelse. Det gör tills vidare ingenting, att Första Kammaren står som eu mur mot all förnuftig samhällsutveckling. Men om den dag kommer en gång, herr talman, då hela den stora rösträttssaknande massan i detta land skulle helt och hållet förlora förtroendet till Andra Kammarens rättvisa och billighetskänsla, då är ofärd nära, och därför har det beslut kammaren nu här går att fatta äfven en politisk betydelse.

Tillåt mig, herr talman, att göra en liten jämförelse mellan detta år och året 1883! Då hade Kongl. Maj:t föreslagit en fullständig lösning utaf de med hvarandra kombinerade försvars- och skattefrågorna. Vi veta, att det förslaget föll på Första Kammarens motstånd, föll till vår olycka — nu åtminstone måtte hvar och en veta, huru olycklig den utgången var. Men ehuru då ingen lösning kom till stånd beträffande grundskattefrågan, så beslöt Riksdagen en skattelindring till förmån för de minst bemedlade. Riksdagen beslöt att höja det skattefria existensminimum. Den beslöt att höja det bevillningsfria afdraget. Den medgaf en utöfver den allmänna regeln gående ytterligare höjning af detta bevillningsfria afdrag i sådana fall, der antingen synnerligt hög bostadskostnad eller eljest särskildt ömmande omständigheter påkallade en sådan. Den beslöt för det fjerde afskaffande af den personliga skyddsafgiften. Den beslöt för det femte afskaffande af den personliga fattigvårdsafgiften. Den beslöt för det sjette upphörande af den dittills existerande fakultativa lärjungeafgiften för barnen i folkskolorna. Den beslöt för det sjunde förvandling från obligatorisk, såsom den dittills varit, till fakultativ af den personliga folkskoleafgiften; hvarjemte den slutligen med erkännansvärd omsorg beslöt förmligt och uttryckligt förbud mot påläggande af sådana personliga skatter, som icke äro uttryckligen auktoriserade genom lag, ett förbud, som, ehuru det ännu icke på långt när har lyckats blifva fullständigt känt och åtlydt öfver hela landet, dock i icke oväsentlig mån har inskränkt den olagliga kommunalbeskattningen. Denna 1883 års skattereform till förmån för de minst bemedlade i samhället var icke någon stor gerning; men om densamma gäller, att detta något dock var bättre än intet, och denna reforms värde förringas icke deraf, att den var en helt och hållet frivillig på samma gång som fristående gärd af billighet mot de små i vårt land. — Hnudan är ställningen nu tio år efteråt? Hvad Riksdagen år 1883 eftergaf, det har Riksdagen genom sin skatt på industrialster och genom sin skatt på de nödvändigaste lifsmedel mångdubbelt tagit igen. Riksdagen har pålagt den ökade värnpligten. Den har icke utsträckt rösträtten. Och nu skulle den säga: för försvarsbördornas ökande, för bestridande af kostnaderna för afskrifning af grundskatter och indelningsverk skola vi icke blott behålla

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

lifsmedelstullarnes börda på de svagaste skattdragandenas skuldror; vi skola också låta dem bära ökad inkomstskatt! Kanske, herr talman, har ett sådant beslut af Andra Kammaren en mera vidtgående betydelse, än någon nu här inför sig vill erkänna. Man skall se det en gång, om beslutet blir af.

Med herr Hedin förenade sig herrar *John Olsson, Linder, Fr. Berg, Höjer, Aulin* och *Nordin*.

Herr Svensson från Karlskrona: Herr talman! Jag skall be att få instämman i det yrkande, som herr greve Hamilton gjort, om bifall till utskottets förslag, samt tillkännagifva, att, i händelse af omröstning mellan detta förslag och de öfriga föreliggande förslagen, jag kommer att rösta för bifall till utskottets.

Herr *Hammarström* instämde häruti.

Herr vice talmannen Danielson: Då här talats så mycket om "de små" i samhället, så får jag säga, att jag icke tror, att det egentligen är dessa, som beröras af den nu föreliggande frågan, ty det är ju nu icke tal om att lägga några nya skatter på dem, och det är icke fråga om alla de personer, som äro uppskattade till en inkomst af mindre än 800 kronor. Dem behöfver man således icke tala om.

Jag glömde nyss att vidröra en sak, som en annan talare sedermera omnämnt, nemligen att denna lindring skulle komma icke endast dem till godo, som äro uppskattade för inkomst af arbete, utan äfven inkomsttagarne af kapital, och det kan väl icke vara rätt att befria äfven sådana från tilläggsbevillning.

Hvad sedan beträffar herr Hedins tal om norska förhållanden och svenska folket, så hör den saken icke hit, och det är icke värdt att taga frågan så högstämmt. Jag tror det är bättre att föra ren flagg och icke bry sig om att tala om norska förhållanden.

Då jag nu hört, att Första Kammaren antagit friherre von Schwerins reservation, så anser jag, ehuru jag vet att detta klingar illa på ett håll, att detta är ett bifall till Andra Kammarens utskottsledamöters mening och att äfven denna kammare således bör bifalla reservationen, och jag vidhåller därför mitt yrkande om bifall till densamma.

Herr Forsell: Herr talman! I motsats till den siste talaren, som påyrkat, att kammaren måtte i likhet med Första Kammarens beslut i denna sak antaga reservationen, vill jag beklaga, om denna kammare fattade sådant beslut.

När den urtima Riksdagen behandlade frågan om den tilläggsbevillning, hvilken blef erforderlig för att fylla de statsbehof, som uppkommo genom den urtima Riksdagens beslut, voro vi här i kammaren några stycken, som påyrkade, att de, hvilkas inkomst icke öfverstiger 800 kronor, borde blifva befriade från tilläggsbevillning. Under diskussionen då trodde jag mig verkligen finna erkännande af denna principens rättighet, och det uttalande, som vice talmannen då gjorde, stärkte mig i den tron att det beslut, som då fattades, eller att uttaga tilläggs-

bevilling af alla, hvilkas inkomster uppgingo till 800 kronor och der-
 öfver, blott var provisionelt, och att, när saken å nyo skulle komma
 under behandling, det icke ens skulle ifrågasättas att vidare tillämpa
 denna princip. Jag blef därför öfverraskad af hvad jag nu hört från
 vice talmannen, och hade han icke fält det yttrande, som han nyss
 gjorde, så hade jag kanske icke tagit ordet i denna fråga. Men jag
 kan icke tåga, då jag finner mig sviken i de förhoppningar, jag hyst
 på grund af uttalanden vid urtima riksdagen, eller att alla, hvilkas in-
 komster icke öfverstiga 800 kronor, icke skulle påföras tilläggsbevilling.
 Nu låter det emellertid annorlunda från vice talmannen. Nu säger
 han, att jordegaren får sin bevilling tredubblad utan någon eftergift
 i densamma för mindre jordegare. Men han glömmer, att i samman-
 hang härmed får jordegaren år efter år åtnjuta afskrifning på de
 grundskatter och den rotering, som han hittills haft; skatter, som
 många gånger öfverstigit den tilläggsbevilling, som nu skall betalas.
 Vice talmannen glömmer också, att den bevilling, som man nu åläg-
 ger icke jordbrukare, är en ny skatt, som afser att ersätta de grund-
 skatter som efterskänkts jordbruket. Man bör följaktligen icke göra
 dylik jemförelse i detta hänseende, ty den är icke tillämplig, då den
 ena skattegruppen, jordbruket, går att blifva befriad från gamla skatter
 och den andra, alla öfriga näringsfång, går att erhålla nya sådana.

Jag har hört en annan talare anställa jemförelse mellan bevill-
 ningen för kapitalvärdet af en fastighet och för inkomsten af ett mot-
 svarande rörligt kapital och kommit till det slut, att det förstnämnda
 är högre beskattadt än det sistnämnda. Detta är emellertid ej förhållan-
 det. Man glömmer vid denna jemförelse, att förutom det i jordbruks-
 fastighet nedlagda kapital, är medelst jordbruksbevillingen äfven be-
 skattadt jordegarens eget arbete och hans rörelsekapital. Om man
 lägger tillsammans dessa faktorer, nemligen fastighetens kapitalvärde,
 rörelsekapitalet och produkten af egarens arbete, och jemför den bevill-
 ning, som härför utgår i form af fastighetsbevilling, med den bevill-
 ning, som erlägges för med fastighetsvärdet lika rörligt kapital, skall
 man i stället finna, att jordbruksnäringen är för lågt beskattad jemförd
 med andra näringar.

Det kan vara rätt intressant att taga fasta på ett uttryck af en
 talare på skånebanken om ett förhållande, hvilket, enligt hvad jag för
 min del också tror, nog kommer att inträffa, och hvarigenom ytterligare
 skattelindring kommer att tillskyndas jordbrukarne. Han sade sig för-
 moda, att vid kommande taxeringar fastighetsvärdena antagligen komme
 att nedsättas. Men huru stämmer detta öfverens med de kalkyler,
 som finnas angifna i statsrådsprotokollet, och i hvilka man utgår från
 det antagande, att fastighetsvärdena skulle växa med det kapitaliserade
 beloppet af de afskrifna grundskatterna. Jag ber blott att få på-
 peka detta förhållande.

Jag skall icke upptaga kammarens tid vidare, utan vill blott yrka
 bifall till utskottets förslag.

Herr *Broström* förenade sig med herr *Forsell*.

*Angående
 särskild till-
 läggsbevilling
 för år 1894.
 (Forts.)*

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

Herr Fjällbäck: Man har sökt göra denna fråga till en liten fråga och den är också liten i hvad den berör statsverkets inkomster, men den är icke liten, då man ser på det antal personer, som skulle drabbas af denna tilläggsbevillning. Jag har sett efter i den tabell, som åtföljer statsverkspropositionen, och deri funnit, att på landsbygden omkring 30,000, i Stockholms stad 27,000 och i öfriga städer likaledes 27,000 personer skulle genom antagande af reservanternas förslag få ökade skatter. Det sammanlagda beloppet af denna ökning utöfver hvad utskottet föreslagit skulle blifva 343,000 kronor, derutaf 111,000 på landsbygden, 86,000 i Stockholm och 144,000 i öfriga städer. Naturligtvis kommer dock icke hela detta belopp att inflyta till statskassan, enär, såsom redan i den kongl. propositionen påpekats, restantierna uppgå till 98,000 kronor och sannolikt, om bevillningen ökas, komma att stiga i högst betänklig grad, antagligen till omkring 150,000 kronor. Således, om vi taga reservanternas förslag i stället för utskottets, skulle detta kanske i sin helhet inbringa statsverket omkring 200,000 kronor mera. Det kan alltså icke vara denna obetydliga inkomst för statsverket, som herrarne äro så måna om, utan det måtte vara någonting annat, som vållar detta intresse för reservanternas förslag. Detta andra, fast man icke vill uttala det, tror jag är, att man vill göra denna urtima bevillning till en så att säga extra *urtima straffskatt*, och man har börjat just vid det politiska strecket för att markera, att alla, som hafva politisk rösträtt, skola få ordentligt smaka på frukterna af de urtima besluten. Tages skatten ur denna synpunkt, så kunde det blifva frestande att vara med om reservanternas förslag, ty det skulle i sina efterverkningar medföra ganska goda följder, särskildt med hänsyn till åtskilliga af våra småstäders skattegifvare, som förut varit så ifriga för de urtima besluten, och det skulle säkerligen komma att verka afkylande på dessa.

Den ärade talaren inom bevillningsutskottet på vermlandsbänken påstod, att personer, som hafva 36,000 kronors kapital, skulle enligt Kongl. Maj:ts och utskottets förslag befrias från tilläggsbevillning. Detta är icke förhållandet, ty just vid denna siffra skulle tilläggsbevillningen börja att tillämpas i sin helhet. Samme talare sade vidare, att ett bifall till utskottets förslag skulle väcka betydligt missnöje i landet. Jag kan dock icke tro, att det skulle framkalla missnöje, att man söker lindra bördorna för de mindre skattdragande; men att antagandet af reservanternas förslag komme att väcka missnöje inom landet, derom kunna den ärade talaren och kammaren vara öfvertygade.

En talare på gefleebänken yrkade nyss bifall till reservanternas förslag. Jag behöfver icke påminna honom eller kammaren om huruledes han, då samma fråga debatterades under den urtima riksdagen, yrkade bifall till herr Gumælius' m. fl. förslag och således då äfven antagligen röstade för det. Han har således sedan den tiden ändrat åsigt i denna fråga utan att angifva något skäl dertill, och jag har därför velat erinra om denna hans förändrade ståndpunkt.

Vice talmannen påpekade, att 800 kronor på landet äro en stor summa, och han ansåg, att de personer, som hafva en sådan inkomst,

*Angående
särskild till-
läggsbevilning
för år 1894.
(Forts.)*

äro ganska förmögna. Jag vill icke bestrida detta, särskildt i fråga om vissa orter af vårt land, men därför borde, om man står på reservanternas ståndpunkt, sättet för denna tilläggsbevilnings utgörande hafva bestämts så, att de personer, som skatta för t. ex. tre bevilningskronor, skulle drabbas af densamma och de andra gå fria. Nu kommer denna tilläggsbevilning att drabba mycket längre ner i Stockholm och de större städerna med högre lefnadskostnader än på landet, der dessa kostnader äro billigare. I bevilningsförordningen stadgas, att det bevilningsfria afdraget kan höjas med 200 kronor, och detta afdrag borde också hafva varit med här, men det har man glömt bort. Då vice talmannen påpekade, att denna summa, 800 kronor, är stor på landet, så ber jag att få säga honom, att denna summa är en liten summa här i Stockholm. Det är en inkomst, på hvilken en familj här blott med knapp nöd och den största svårighet kan draga sig fram. Herrarne veta nog, hvad det kostar att lefva i Stockholm, och jag tror icke, att herrarne på de fyra månader, som herrarne äro här, få mycket öfver på 800 kronor, och på den summan skall en familj lefva hela året. Denna tilläggsbevilning kommer således nog att förorsaka åtskilligt missnöje.

Jag fick i dag i tidningarna se nya landtmannapartiets program, och det glädde mig mycket att se, det detta parti nu anser sig behöfva ett program. I fråga om skattelagstiftningen hette det, att denna bör gå i den riktning att, så vidt möjligt är, hänsyn toges till hvars och ens skatteförmåga. I gamla landtmannapartiets program talas det om bättre ordnade grunder för beskattningen efter den verkliga skatteförmågan. I dag erbjuder sig således för första gången tillfälle för dessa båda partier att visa, huru de vilja tillämpa sina program. Huru vill man göra detta? Äro program blott till för valmännen och icke för riksdagsmännen? Se vi på diskussionen, så synes det, som om programmet skulle vara uppgjort för valen i höst, men som om man icke nu behöfde rätta sig derefter. Icke kan man väl påstå, att i reservanternas förslag tagits hänsyn till hvars och ens skatteförmåga, ty enligt detta skall den, som har 800 kronors inkomst, drabbas i lika mån af sitt skattepligtiga belopp som den, som har 80,000 kronors inkomst. Herrarne måste medgifva, att detta är orimligt.

Herrarne hafva talat om de små fastighetsegarne på landet och jag skulle gerna för min del vara med om bifall till Stormats Mathias Olssons reservation i denna punkt, då jag icke har någonting emot, att de små fastighetsegarne också få åtnjuta afdrag, men skulle de få afdrag, så är det åtskilliga svårigheter, som följa dermed. Jag vill blott påminna derom, att här i Stockholm finnas bostadsföreningar, der arbetarne hafva små andelar i stora fastigheter. Det finnes bostadsföreningar med fastigheter till värde af nära tio millioner kronor. Det är tusental, som äga del i dessa stora hus, och de äro icke förmögnare än de, som äga en hemmansdel, men för dem är det en omöjlighet att erhålla någon skattelindring, ty fastigheten beskattas i sin helhet, så att en sådan lindring för de små fastighetsegarne skulle icke lända till deras förmån.

Jag skall, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag. Jag kan

Angående
särskild till-
läggsbeviljning
för år 1894.
(Forts.)

icke i likhet med vice talmannen framhålla Första Kammarens beslut som ett skäl för bifall till reservanternas förslag. Det är snarare ett skäl för motsatsen. Jag hörde icke den ärade vice talmannen framhålla Första Kammarens beslut i grundskattefrågan såsom ett skäl att yrka afslag å den frågan, så jag vet icke hvarför han just nu återoppar Första Kammaren såsom en auktoritet och föresyn för oss. Vi skola också komma i håg, att vi genom urtima Riksdagens beslut lade allmän värnpligt på alla personer i viss ålder, oafsedt deras inkomster, men vi gäfvö dem icke någon som helst lindring, utan för att denna kammare skulle kunna få bifall till grundskatteafskrifningen, så lemnade man, om jag så får säga, ut de mindre bemedlades arbetskrafter och biföll Första Kammarens yrkande i detta afseende. Det är icke nog med, att man gjort detta, utan nu fordrar man till och med, att dessa små inkomstagare skola i sin mån betala grundskatterna. Jag kan för min del icke finna, att detta är öfverensstämmande med billighet och rättvisa, lika litet som jag kan finna det riktigt, att båda partierna nu stå färdiga att frångå de program, som de för några dagar sedan antagit.

Herr Hedin: Bland de många märkvärdiga och underliga beskillningar, som jag i mina dagar fått uppbära, är den en af de konstigaste, att jag skulle i debatten angående bevillningsutskottets betänkande n:o 24 hafva oberättigadt inblandat "norska förhållanden". Jag har, herr talman, såsom ett stöd, bland flera andra, för min mening, att man endast genom att långsamt känna sig för kan komma till en rättvis inkomstbeskattning, anført den omständigheten, att, när inkomstbeskattning äfven till staten nu nyligen blef i Norge införd, man der klufvit lagstiftningen derom i dels en lag, som endast kan på sedvanlig lagstiftningsväg ändras, och dels en s. k. "skattebeslutning", hvilken behandlas på vanlig finanslagstiftningsväg. Men hade jag haft någon aning om, att nämmandet af en norsk lag skulle på vissa personer kunna verka rent af såsom ett rödt kläde, så skulle jag hafva valt mitt exempel från annat håll. Nu är emellertid olyckan skedd, och jag får stå mitt kast.

Herr Stjernspetz: Jag vet mycket väl, att det finnes många i denna kammare, som genom öfverraskning vilja genomdrifva ett bifall till reservanternas förslag, men icke för ty och trots ropen på proposition måste jag bestämdt uppträda mot nämnda reservation och de herrar, som önska den hastigt och lustigt antagen och därför nu ropa på proposition. Saken är allt för vigtig för att den skulle kunna nedtystas. Jag skall emellertid icke sätta kammarens tålmod på för hårdt prof, ty saken kan snart blifva utredd.

Under talet om skatteregleringen vid urtima riksdagen förklarade majoriteten, att den skulle lindra skatten för de små i samhället. Vi hafva nu sett partiprogram, senast det, som nya landtmannapartiet uppsatt, och på dessa finnes också upptaget, att man skulle lindra skatten för de mindre bemedlade. Huru stämmer detta öfver ens med det beslut, som nu föreslagits? Det är ju alldeles stick i stäf mot alla

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

rätt att rösta, rätt att deltaga i allt, som rör landets väl och ve, men betala, det vill man icke. Man vill blott hafva rättigheter, men inga skyldigheter. Det är det, som här så lifligt uttalas. Jag tycker, att man bör ställa sig på en annan ståndpunkt. Jag vill, att man sjelf skall i någon mån känna, huru de beslut, som man fattar, drabba. Och när jag ser på de många små hemmansegarne och fastighetsegarne, som arbeta från solens uppgång till dess nedgång och lefva i knappa omständigheter, och dervid finner, att dessa icke kunna få någon lindring i detta afseende, är det då icke ganska naturligt, att jag är med om att fatta det beslut, som här föreslagits af flera reserwanter i utskottet och som Första Kammaren redan bifallit. Jag tycker, att man går så långt i detta fall, som rimliga anspråk kunna fordra.

Hvad sedan den omständigheten beträffar, att vi, därför att Första Kammaren fattat detta beslut icke skulle följa det, så vill jag vända om den satsen och säga, att det är Första Kammaren, som gått in på Andra Kammarens reserwanter beslut. Det är deras beslut i utskottet, som här föreligger i form af reservation och hvartill jag nu vill yrka bifall. Jag gör detta yrkande så mycket hellre, som det nu skall företagas en utredning om vår bevillningsförordning. Jag är öfvertygad om, att vi icke kunna fatta något rättvisare beslut, förr än en utredning försiggått, och jag ber därför att få yrka bifall till friherre von Schwerins m. fl. reservation.

Herr Persson i Mörap: Blott några få ord. Jag ber att endast få såsom min enskilda mening uttala, att jag skulle vilja vara med om det förslag, som af herr Hedlund framstälts, hvarigenom befrielse från tilläggsbevillningen skulle ega rum för alla dem, som icke hafva inkomst som öfverstiger 800 kronor. Det är detta, som tilltalar mig mest.

Jag kan icke neka till, att jag äfven skulle kunna vara med om utskottets förslag, derest icke den omständigheten föreläge, att man derigenom också skulle befria sådana inkomsttagare, som hafva sin inkomst af kapital, hvilket jag anser vara rent obilligt i jämförelse med de många andra, som icke befrias i detta afseende. Det är blott detta jag velat säga med anledning af dagens diskussion. Dessutom vill jag tillägga, att jag vid detta ärendes förberedande behandling i det särskilda utskottet vid urtima riksdagen ansåg det vara olyckligt att sätta strecket för tilläggsbevillningen så, att det skulle sammanfalla med det politiska rösträttsstrecket.

Häruti instämde herr *Olsson* i Ornakärr.

Herr Jansson i Krakerud: Jag skall be att med några få ord få bemöta, hvad herr Stjernspetz yttrade mot den reservation, som af herr friherre von Schwerin och mig m. fl. blifvit afgifven vid den nu föreliggande punkten af bevillningsutskottets betänkande. Vår reservation afser nemligen just skattelindring för de minst bemedlade; och det var därför, att vi reserwanter icke lyckades inom utskottet genomdrifva denna princip, som vi ansågo oss böra afgifva vår reservation. Skulle nu denna kammare komma att i likhet med Första Kammaren

antaga reservationen, så har kammaren — såsom vi i vår reservation framhållit — sagt, att kammaren gillar den föreslagna skattelindringen för de minst bemedlade men icke vill gå så långt, att lindring skall åtnjutas äfven af de för inkomst af kapital taxerade. Vi reseranter hafva sagt, att vi gilla skattelindring för de små inkomsttagarne af arbete, men att vi äfven önska lindring för de mindre fastighetsegarne. Om nu kammaren fattar sitt beslut i enlighet med reservationen, har således äfven Riksdagen sagt detsamma, och då har man anledning antaga, att den revision af bevillningsförordningen, som är att motse, skall komma att gå i samma riktning som Riksdagens beslut. Derigenom skulle de verkligen minst bemedlade i samhället få skattelindring, men icke några kapitalister. Det synes mig, som om ett sådant beslut skulle vara riktigt och icke alls stridande mot det program, om hvilket herr Stjernspetz här talat.

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

Herr Bengtsson: För min del kan jag mycket väl instämma i de vackra uttalanden, som blifvit gjorda om befriande af de minst bemedlade i samhället från den ifrågavarande tilläggsbevillningen. Men det förefaller mig egendomligt, att, då man icke vill gå så långt som att skipa rättvisa åt *alla* de mindre bemedlade, man dock vill gifva *en del* en längre gående skattelindring, än hvad reseranterna föreslagit, och bland dem sådana, som äro för inkomst af kapital taxerade. Herr grefve Hamilton sade i sitt anförande, att han icke kunde förstå, hvarför man skulle vara mot, att en granne finge skattelindring, därför att man icke sjelf kunde få en sådan. För min del får jag bekänna, att det icke förefaller mig märkvärdigt alls utan tvärtom naturligt. Ty jag anser, att ju längre man utsträcker lindringen för den ena, ju större orättvisa begår man mot den andre, som är lika berättigad härtill — men som det oaktadt icke alls får någon lindring. Kunde man bereda befrielse från denna tilläggsbevillning för alla mindre bemedlade, då skulle jag vara med derom, men då man icke kan det, så anser jag, att man icke kan göra något annat än bifalla reseranternas förslag. Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till den af friherre von Schwerin m. fl. afgifna reservationen.

Herr Jönsson i Gammalstorp instämde häruti.

Herr Stjernspetz: Blott några få ord för att bemöta den siste talaren. Han sade, att det vore en orättvisa, om en del af de minst bemedlade finge skattelindring, ifall icke alla finge sådan. Jag skall då för det första be att få fästa hans uppmärksamhet på, att de mindre jordegarna i verkligheten fått en lindring genom afskrifning af grundskatterna. De hafva redan fått lindring, och därför anser jag ingen orättvisa skulle begås mot dem. För det andra tror jag, att det är skilnad mellan det stora flertalet af de små fastighetsegarne och dem, som lefva på inkomst af sitt arbete, just i afseende på beskattningen af arbetskraften, emedan för de förra arbetskraften skulle blifva alldeles obeskattad. Derfor håller icke ett sådant resonnement om orättvisa mot dessa små fastighetsegare streck, då de i verkligheten

*Angående
särskild till-
läggsbevilning
för år 1894.
(Forts.)*

fått lindring och få sådan för hvarje år. Ty om äfven *de* skulle, såsom föreslagits, blifva befriade från tilläggsbevilningen, skulle en egare af fastighet, hvars uppskattade värde ej öfverstiger 1,000 kronor, blifva alldeles skattefria, och äfven hans arbete blefve heller icke beskattadt. Han komme derigenom i en, jemförelsevis med en vanlig kroppsarbetare, alldeles *privilegerad skattefri* ställning, ehuru han naturligtvis framför denne borde kunna antagas vara mycket välbergad såsom egare af hus och jord intill 1,000 à 3,000 kronors taxeringsvärde. Detta skulle väl vara en mycket ofta uppstående skriande ovättvisa, i jemförelse med de få fall då några s. k. små kapitalister kunde komma att gå fria, hvilkas antal dock är så försvinnande litet mot den stora mängden af arbetare. Jag tror dessa skäl icke vara hållbara och icke af det värde, som talaren sökte gifva dem.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Jag skall be att få vända mig mot den siste ärade talaren. Han yttrade, att de mindre fastighets-egarne finge skattelindring genom grundskatteafskrifningen. Jag vill häremot erinra om, att det finnes åtskilliga mindre fastighetsegare, som icke hafva några grundskatter, och sålunda icke genom dessas afskrifning kunna få någon lindring i tilläggsbevilningens utgörande, nemligen de små fastighetsegarne, som hafva hus på ofri grund.

Då Riksdagen förut afslagit en af mig väckt motion om befrielse för dessa mindre husegare från utgörande af bevilning för sina byggnader och icke nu heller tagit någon hänsyn till dem, då anser jag i likhet med herr Bengtsson, att man begär en ytterligare orättvisa mot dem, om man nu antager utskottets förslag. Hade utskottet tagit hänsyn till dessa små husegare, skulle jag varit den förste, som röstat för utskottets förslag, men nu kan jag icke göra det, utan yrkar i stället bifall till den af friherre von Schwerin m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Bengtsson: Endast ett par ord till svar på herr Stjernspetz' senaste anförande.

Han sade, att det var af afund mot arbetarne, som vi, hvilka tala för den af friherre von Schwerin m. fl. afgifna reservationen, icke vilja vara med om så stor lindring, som utskottet föreslagit. Åh nej, herr Stjernspetz, vi hysa ingen afund mot arbetarne, men vi vilja att dem skall vederfaras lika rättvisa i fråga om befrielse från tilläggsbevilningen. Herr Stjernspetz påstår vidare, att de små fastighetsegarne på landet erhållit lindring genom grundskatteafskrifningen. Jag frågar: hvad ha dessa små lägenhetsinnehafvare på landet, som äro taxerade endast till 1 à 2,000 kronor fått för lindring? De ha icke några grundskatter, således ha de icke kunnat få någon lindring!

Hvad för öfrigt beträffar grundskatteafskrifningen, så tror jag, att det icke är värdt att räkna så mycket på den. Vi ha ännu icke fått mycket af grundskatterna afskrifna, men deremot ha vi fått bevilningen ökad till tre à fyra gånger beloppet mot hvad den förut varit. Jag vill ännu en gång fästa uppmärksamheten på, att de små lägen-

hetsinnehafvarne icke ha några grundskatter och således ingen lindring fått.

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till friherre Barnekows m. fl:s reservation; 3:o bifall till herr Olssons i Sörnäs reservation; 4:o bifall till friherre von Schwerins m. fl:s reservation oförändrad; och 5:o bifall till samma reservation med den af herr Hedlund föreslagna ändring. Herr talmannen upptog hvart och ett af dessa yrkanden till proposition i nu nämnd ordning; och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till sistnämnda reservation oförändrad. Votering blef emellertid begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits bifall till utskottets hemställan, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller den i fråga om 4:de punkten i bevillningsutskottets betänkande n:o 24 af herr friherre von Schwerin m. fl. afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets i nämnda punkt gjorda hemställan.

Omröstningen utföll med 139 ja mot 69 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med japropositionens innehåll.

Efter det herr talmannen för kammaren tillkännagifvit denna utgång af voteringen anförde:

Herr Bokström: Mot kammarens beslut i denna punkt anhåller jag att få anmäla min reservation.

Herr J. H. G. Fredholm yttrade: Äfven jag ber att få anmäla min reservation mot kammarens nu fattade beslut.

Reservation emot det fattade beslutet anmäldes vidare af herrar *von Friesen, Nilson* från Lidköping, *Höjer, John Olsson, O. Olsson* från Stockholm, grefve *Hamilton, Gustaf Ericsson* från Stockholm, *Ekman, Mankell, Johansson* från Stockholm, *Lovén, Linder, Fjällbäck, Hammarlund*, friherre *Fock, Wallis, Beckman. Svanberg, Bratt, Lilljeqvist, Liljeholm, Vahlin, Alsterlund, Broström, Forsell, Palm, Falk, Bülow, Svensson* från Karlskrona, *Hammarström, Lindgren, Gethe, Melin, Björk, Lundberg, Kardell, Aulin, Wester, Elowson, Nydahl, Stjernspetz* och *Thermænius*.

Under förutsättning att hvad utskottet i punkten 4:o) hemställt af Riksdagen bifölles, hade utskottet vidare under *punkten 5* hemställt

Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)

att Riksdagen måtte, med godkännande af ett af utskottet upprättadt förslag till förordning angående ifrågavarande tilläggsbevillnings utgörande, besluta, att denna förordning skulle till Kongl. Maj:t öfverlemnas med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta densamma till allmän efterrättelse kungöra.

Herr friherre *von Schwerin* och hans förenämnda medreservanter hade deremot i förevarande afseende hemställt:

att Riksdagen måtte, med godkännande af nedanstående förslag till förordning angående ifrågavarande tilläggsbevillnings utgörande, besluta, att denna förordning skulle till Kongl. Maj:t öfverlemnas med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta densamma till allmän efterrättelse kungöra.

Förordning angående utgörande af en särskild tilläggsbevillning för år 1894.

Svenska Folkets vid lagtima riksmöte i Stockholm nu församlade ombud göre veterligt, att Riksdagen såsom bidrag till fyllande af statsverkets behof för år 1894 beviljat en särskild tilläggsbevillning af 4,400,000 kronor att, utan sammanblandning med bevillningen af fast egendom samt af inkomst, på grund af nämnda års bevillningstaxering utgå med en krona för bevillningskrona å bevillningen af fast egendom samt af inkomst, dock så, att de, hvilka för inkomst äro taxerade till belopp, för hvilka jemlikt § 11 mom. 1 i gällande bevillningsförordning lindring i bevillningen eger rum, skola, då inkomsten *understiger* 800 kronor, från tilläggsbevillnings utgörande vara befriade; börande denna tilläggsbevillning på enahanda sätt som bevillning af fast egendom samt af inkomst af vederbörande vid de under år 1895 infallande uppbordestämmor uppbäras samt i behörig ordning redovisas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr friherre *von Schwerin*: På grund af kammarens nyss fattade beslut skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka afslag å den föredragna punkten och bifall till densamma, sådan den lyder i den af mig m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll herr friherre *von Schwerin*s m. fl:s reservation i förevarande del.

I fråga om *punkten 6*, deri utskottet hemställde, att ofvan omfördälda af herr *Pettersson* i Österhaninge m. fl. väckta motion icke måtte af Riksdagen bifallas, anförde:

Herr *Pettersson* i Österhaninge: I den motivering, hvarpå utskottet grundat sin hemställan om afslag på den af mig m. fl. ledamöter väckta motion, heter det: "att, såsom motionärerna framhålla, ifrågavarande räntor, s. k. frälseskatteräntor, icke, såsom med skattefrälsreräntorna är förhållandet, äro föremål för inlösen till statsverket torde icke inverka på förevarande fråga." Jo, mine herrar, det är just det som det gör! Ty, under det att, genom urtima Riksdagens

beslut, skattefrälseräntorna successivt blifva af statsverket inlösta, så få deremot utgörarne af frälse-skatteräntor icke endast bibehålla dessa oafkortade, utan äfven vidkännas de ökade bördor, som blifvit genom samma beslut dem ålagda. Nu vill man äfven ålägga dem en tilläggsbevillning. Det är denna tilläggsbevillning, som jag och mina med-motionärer i denna fråga anse, att de borde vara frikallade från. Dermed är också ett sammanhang gifvet mellan denna fråga om tilläggsbevillning och den af oss väckta motionen. Dertill kommer, att skilnaden mellan frälse-skatteräntor och skattefrälseräntor med afseende på deras ursprung och natur icke torde vara så alldeles stor, som man velat påstå. Båda äro sekelgamla. Och om också under tidernas lopp räntorna varit förenade med eganderätten, hafva de dock ansetts såsom en särskild fastighet med egen lagfart, alldeles på samma sätt som, om en person köper två hemman och får lagfart på dem hvar för sig, dessa hemman fortfarande skola utgöra två skilda fastigheter. Dessutom har i den allmänna föreställningen den tanken ingått, att utgörarne af båda dessa slags räntor vore likställda, ända till den dagen randades, då en del af dessa ränteutgörare gjorde den föga hugnesamma upptäckten, att de få behålla sina räntor oinlösta, under det att de andra, som skola vara med dem likställda, få dem afskrifna.

Vidare säger utskottet i sin motivering, att motionärernas framställning synes bero på ett förbiseende deraf, att fastighet, från hvilken frälseränta utgår, uppskattas med afdrag af frälseräntans kapitaliserade värde. Den omständigheten hafva vi ingalunda förbisett, men vi hafva likväl ansett, att den icke är tillräcklig att försona innehafvare af en sådan onererad fastighet med tanken på att honom vederfares full rättvisa i förhållande till de öfriga fastighetsegarne. Hans resonnement torde därför blifva: skall jag icke få skattelindring, när min granne fått sådan.

Med vår motion hafva vi velat hålla frågan öppen. Vi äro öfvertygade om, att den dag skall komma, då äfven sådana frälseräntor, om hvars inlösande af statsverket vi motionerat, skola försvinna. Ett steg i den riktningen har tagits genom den skrifvelse, som Riksdagen för någon tid sedan afslät till Kongl. Maj:t i ämnet. Under förhoppning att detta första steg skall åtföljas af flere och att regeringen skall taga frågan om hand och göra den utredning, som den tvifvels utan är i behof af, har jag för närvarande icke något yrkande att göra.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Åttersta, *Kihlberg*, *Petersson* i Dänningelanda, *Pehrsson* i Norrsund, *Eliasson* i Skuttungeby och *Andersson* i Skeenda.

Herr grefve *Hamilton* yttrade: Herr talman, mine herrar! Den siste ärade talaren gjorde visserligen icke något yrkande. Men då det här gäller en motion, som omfattats med så stort intresse, som vi kunna finna af de nyss förekomna instämmandena, och då den siste ärade talaren sökte att förminska betydelsen af utskottets afstyrkande hemställan, anser jag det vara alldeles nödvändigt att fullkomligt klargöra hvad denna afstyrkande hemställan i sjelfva verket innebär.

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

*Angående
särskild till-
läggsbeviljning
för år 1894.
(Forts.)*

I olikhet med den siste ärade talaren vågar jag till eu början påstå, att de skäl, hvarpå utskottet grundat sin afstyrkande hemställan, äro både hållbara och fullkomligt korrekta. Då enligt gällande bevillningsförordning vid upptaxering af en fast egendom, som är belastad med en frälseränta, denna frälseräntas kapitalvärde skall afdragas från egendomens taxeringsvärde, kan naturligtvis den omständigheten, att egendomen är belastad med en dylik ränta, icke i och för sig utgöra någon anledning, hvarför man icke skulle beskatta den egendom, hvars taxeringsvärde på detta sätt bestämts, på samma sätt som all annan fast egendom.

De ärade motionärerna hafva icke heller angripit denna sats i sin motion. De hafva för sin framställning anfört andra skäl. De hafva förmenat, att mot utgifvarne af frälsekatte-räntor begåtts en orättvisa, och talat om det missnöje häröfver, som bland dem skulle förefinnas. Jag ber med anledning häraf endast att få i korthet erinra om hvad som i denna sak verkligen förekommit. Det torde för alla kammarens ledamöter vara bekant, att under sista årtiondet gång efter annan här i kammaren väckts motioner, i hvilka den uppfattningen gjorts gällande, att sedan statsmagtarna varit ense derom, att skattefrälseräntorna skola inlösas med allmänna medel, borde samma förmån äfven tillkomma frälsekatte-räntorna. Det är en icke obetydlig sak, som här är ifrågasatt. Jag kan visserligen icke bestämdt säga, hvad dessa frälsekatte-räntor gå till; men enligt 1872 års taxeringslängder uppgick deras belopp till $1\frac{1}{2}$ million kronor. Men det har icke varit någon betänklighet för frågans finansiella sida, som bestämt kamrarnes hållning i denna fråga, utan statsutskottet och kamrarna hafva enstämmigt på rent principiella grunder tillbakavisat dessa anspråk såsom helt och hållet obefogade.

Nu hafva de ärade motionärerna, under framhållande af att här en orättvisa blifvit begången och under uttalande af en liffig öfvertygelse om, att Riksdagen förr eller senare skall komma att erkänna detta, föreslagit, att, på det att man måtte i någon mån godtgöra denna orättvisa, de, som utgöra frälsekatte-ränta, må befrias från tilläggsbeviljning; d. v. s. de ärade motionärerna hafva föreslagit, att Riksdagen skulle på en omväg desavouera sina egna beslut. Ty det är ju alldeles gifvet, att om motionärernas förslag accepterats eller om deras resonnement eljest finge understöd, så skulle detta städse och kanske med framgång åberopas såsom bevis för, att inom kammaren dock funnos starka sympatier för den uppfattningen, att verkligen en orättvisa blifvit begången mot frälsekattegifvarne.

Jag har ingen anledning att nu inlåta mig på frågan, huruvida verkligen någon orättvisa mot dem blifvit begången, men skall den frågan afgöras, så skall den icke afgöras på detta sätt, utan man bör ingå i en pröfning af frågans hufvudsak. Det är endast detta jag velat framhålla för att förminska betydelsen af den siste ärade talarrens framställning.

Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag.

Herr Folke Andersson: Jag har blott velat tillkännagifva, att jag instämmer med herr Pettersson från Österhaninge, men eftersom jag nu har ordet, skall jag be att få tillägga några ord.

Vi hafva visst icke i motionen gjort anspråk på någon afskrifning eller inlösen af dessa s. k. frälseskatteräntor, utan endast åsyftat, att de, som äro pligtige att utgöra sådana och således ännu icke fått någon grundskatteafskrifning, skulle befrias från tilläggsbevillning. Det torde icke kunna förnekas, att dessa räntor, åtminstone till en del, ursprungligen varit af samma natur som skattefrälseräntorna, och är det en sanning, så torde det väl också vara en billig fordran att äfven dessa likställas med de andra.

Jag vet väl, att det finnes en förordning, hvori sägs att, när eganderätt till jord är förenad med frälseskatterätt, fastighetens värde vid taxering skall ökas med ett belopp motsvarande räntans kapitalvärde. Men, mine herrar, om detta icke skett, hade staten haft en skyldighet mot dem, som utgöra dessa räntor, men just för att detta skett, skola dessa personer stå i en sådan undantagsställning, som nu med dem är fallet.

Nu säger den ärade talaren på stockholmsbänken, att bevillningsförordningen säger, att taxeringen skall nedsättas för de hemman, från hvilka frälseskatteränta utgår. Men jag vill påminna derom, att, ehuru dessa hemman icke fått någon afskrifning, de ändock fått sin bevillning höjd från 3 till 6 öre per 100, och när de nu få öfver 100 procent tilläggsbevillning, få de 12 procent förhöjning och ingen afskrifning, endast ökad värnpligt och andra bördor sig pålagda. Kunna herrarne anse detta vara rättvist? Det råder ett stort missnöje bland dessa hemmansegare och det med rätta, ty de hafva enligt mitt förmenande verkligen blifvit orättvist behandlade, och det bör därför icke förvåna herrarne, att vi framkommit med en sådan motion som den nu föreliggande. Jag är öfvertygad om, att det icke skett för sista gången, ty det råder, såsom sagdt, verkligen ett stort missnöje bland dem.

Jag har nu icke något hopp om, att motionen denna gång skall vinna Riksdagens bifall, och jag skall icke heller framställa något yrkande. Jag har emellertid velat uttala min uppfattning af saken och jag tror, att vår begäran är grundad på billighet och rättvisa.

Herr Olsson i Ättersta: Jag hade icke ämnat begära ordet, i synnerhet som jag genom att instänma med herr Pettersson från Österhaninge angifvit min tanke om saken, men det var med anledning af de varma ord, hvarmed grefve Hamilton uttalade sin fruktan och varning för, såsom han uttryckte sig, de sympatier, som förefunnos för motionärernas förslag, som jag begärde ordet.

Jag för min del hoppas och tror på sådana sympatier och att, om också icke motionärernas åsikter och förslag kunna fullt realiseras, de dock förr eller senare skola segra. Det är icke på alla orter, som dessa frälseskatteräntor förekomma, och följaktligen torde icke heller alla af kammarens ledamöter hafva gjort reda för sig deras tillkomst och huru de verka. Det är nemligen så, såsom jag vid ett föregående

*Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)*

Angående
särskild till-
läggsbevillning
för år 1894.
(Forts.)

tillfälle påpekat, att icke ens kammarkollegium med säkerhet kan skilja mellan hvad som är frälseskatte och skattefrälse. Jag har mig bestämdt bekant, att fall förekommit, då kammarkollegium icke kunnat afgöra detta.

När nu Riksdagen 1885 beslutat, att skattefrälseräntorna skola inlösas, och man vet, att det finnes skattefrälseräntor, som genom denna omöjlighet att skilja dem från frälseskatteräntor icke kunnat inlösas och icke blifvit inlösta, då kan man med fog säga, att Riksdagens beslut är förfallet och att Riksdagen icke vunnit det mål, den ville vinna.

Emellertid är jag öfvertygad om, att frågan kommer igen och jag tror och hoppas, att sympatier än ytterligare skola vinnas för förslaget. Jag har icke något yrkande att göra.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 7—9.

Biföllos.

§ 7.

I ordningen förekom härnäst sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 9, med anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.

För sammanjemkning af de stridiga besluten, hade utskottet, under *punkten 1*, med hemställan om dess antagande framlagt förslag till ändrad lydelse af §§ 2, 5, 8, 12 och 16 uti ifrågavarande instruktion.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Hedin: Herr talman! Jag har icke för afsigt att framställa något yrkande om ändring i hvad här såsom sammanjemkningsförslag blifvit af utskottet framställt, emedan jag väl inser, att ett sådant yrkande skulle under nuvarande förhållanden vara ändamålslost. Men jag kan icke underlåta att anmärka, att det Första Kammarens beslut, som utskottet nu hemställer, att Andra Kammaren äfven må för sin del antaga, innehåller en synnerligen märklig oformlighet, då man nemligen i det tillagda stycket till 8 § har stadgat, att anmälan om statsrevisorernas resor skall ske hos statsministern eller, om denne är tjenstledig, statsrådets äldste i tjenst varande ledamot. Det är oformligt, att anmälan utan vidare skall ske hos dem, då hvarken statsministern eller statsrådets äldste i tjenst varande ledamot enligt vår grundlag intager en sådan ställning, att på någon af dem kan ankomma att med anledning af denna anmälan vidtaga någon annan åt-

gärd än att tillkännagifva den för Kongl. Maj:t. Således hade det varit riktigast, om man öfver hufvud ansåge saken vara af någon betydelse, att föreskrifva, att revisorerna skola ingå till Kongl. Maj:t med en sådan anmälan, som här är i fråga, för att Kongl. Maj:t med anledning deraf måtte kunna vidtaga — jag vet icke hvilka slags åtgärder.

Vidare yttrades ej. Punkten bifölls.

Punkten 2.

Bifölls jemväl.

§ 8.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos bankoutsrottets memorial: n:o 13, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbanken äfvensom i aflöningsstaten för samma bank; och n:o 14, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutsrott.

§ 9.

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 66, i anledning af dels väckt motion angående ändringar i strafflagen i syfte af dödsstraffets afskaffande, dels ock motion angående suspenderande af detta straff.

*Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.*

Frågan om dödsstraffets afskaffande hade vid innevarande riksdag bragts å bane genom en inom Andra Kammaren af herr *E. J. Ekman* väckt motion n:o 157, i hvars syfte nitton af kammarens ledamöter förklarar sig instämma och deri motionären föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t, med uttalande af den åsigt, att dödsstraffet borde såsom straffart borttagas ur nu gällande strafflag, anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till en blifvande Riksdag framlägga förslag till de ändringar i strafflagen, som till följd af dödsstraffets afskaffande blefve erforderliga.

Härjemte hade utskottet fått från Andra Kammaren emottaga en af herr *E. Wavrinsky* väckt motion n:o 173, deri sistnämnde motionär hemställt, att Riksdagen behagade besluta i skrifvelse begära, det Kongl. Maj:t ville till nästföljande Riksdag inkomma med förslag till sådan ändring i nu gällande allmänna strafflagen, att dödsstraffet suspenderades och ersattes med straffarbete på listid under så lång period, att utrönas måtte, huruvida rättsäkerheten kunde tryggas, utan att afrättningar egde rum.

Under *punkten 1* hemstälde nu utskottet, att herr *Ekman*s ifrågasvarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservationer anmälts af herrar *Kardell*, *Lundström* och *Norberg* samt af herr *Linder*.

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)

Efter föredragning af punkten anförde

Herr Linder: Herr talman, mine herrar! När, i början af denna riksdag, herr Ekman väckte sin motion, erbjöd han mig att under-teckna densamma. Jag vägrade då. Visserligen hade jag för åtskil-liga år sedan rätt grundligt studerat frågan om dödsstraffet och då kommit till det bestämda resultatet, att dödsstraffet icke är berättigadt. Men det hade ju kunnat hända, att nya bevis för dödsstraffets be-rättigande sedan dess tillkommit och dessa borde prövas. Särskildt påminde jag mig en uppgift, som jag flere gånger hade hört och som innehöll, att i flera stater, der dödsstraffet varit afskaffadt, man måst återinföra detsamma, emedan de svårare brotten hade på ett förfärande sätt ökats, under den tid nämnda straff ej tillämpades.

I min reservation har jag upplyst om, huru det rätteligen förhåller ig med nämnda uppgift. Det är sant, att dödsstraffet på flera ställen, der det afskaffats, har *"blifvit återupptaget, men icke på grund af den erfarenhet man haft under den tid man saknat detsamma, utan till följd af en meningsförändring hos de magtögande, hvilken icke sällan sammanhängt med någon vaxling i de politiska förhållandena"*.

Uppgiften är sålunda fullkomligt sann, så till vida som vissa stater hafva återupptagit dödsstraffet i sin lagstiftning, men den är grund-falsk i fråga om anledningen.

För de positiva skälen till dödsstraffets aflägsnande ur vår straff-lag har jag redogjort i min reservation, och äfven de båda motionä-rerna hafva framhållit dem. Bland dessa positiva skäl har jag i främ-sta rummet fäst mig vid det, att så länge dödsstraffet kvarstår i straff-lagen, det icke är möjligt att blifva förvissad om, att icke *juridiska mord* kunna inträffa. Strafflagstiftningens historia är full med exem-pel på, att personer hafva, ehuru fullkomligt oskyldiga, måst lida döden såsom förbrytare. Ännu under de allra senaste dagarna har jag i tid-ningarna sett en berättelse om, huru en person i 15 år satt oskyldigt häktad för ett brott. Man ansåg sig hafva bindande bevis på, att brottet var begånget af honom; men efter 15 år hade den verkliga brottslingen gifvit sig till känna såsom gerningsmannen.

Hela strafflagstiftningens utveckling har, glädjande att säga, gått i riktningen af dödsstraffets borttagande. Jag behöfver icke påminna om de blad i strafflagstiftningens historia, som tala om den tid, då vedergällnings- och försoningsteorien gjorde sig gällande, och då det bokstafligen flödade blod från både skyldiga och oskyldiga personer.

Men om så är, att i de länder, der dödsstraffet afskaffats, de grofva brottens antal ingalunda hafva ökats utan tvärtom förminskats, så ligger, så vidt jag kan se, redan deri ett skäl att omsorgsfullt pröfva, huruvida icke äfven vi skulle kunna taga steget fullt ut och alldeles aflägsna dödsstraffet ur vår allmänna strafflag. Hittills har det dock alltid varit så, att för hvarje gång en mildring ifrågasatts, har det alltid funnits personer, som — naturligtvis i bästa afsigt — upphävt nödrop och påstått, att statens säkerhet och fredliga medborgares lif skulle utsättas för den allra största fara, om ett ytterligare steg toges i humanitär riktning. Så också nu. Många förklara, att

*Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)*

det visserligen varit riktigt, att för en mängd brott borttaga dödsstraffet, men att det är alldeles omöjligt att gå öfver den punkt, på hvilken vi just nu stå. Äfven 1893 års lagutskott har afstyrkt två motioner i fråga om dödsstraffets afskaffande. Om dessa motioner behöfver jag ej tala, emedan kammarens ledamöter naturligtvis mycket väl känna deras innehåll. Nu gäller det att pröfva de skäl, som lagutskottet anfört emot motionärernas yrkanden. Dessa skäl äro, såvidt jag kan fatta, tre — hvarken flera eller färre. Vid det första af dem tyckes utskottet sjelf fästa mycken ringa vikt. Det är nemligen dödsstraffets förmåga att afskräcka från brott. Utskottet säger, att straffets ändamål icke kan vara att verka afskräckande, men strax derpå uppgifves, att detta afskräckande ändå är ett viktigt biändamål. Enligt min öfvertygelse finnes i detta land en myckenhet folk, som betraktar dödsstraffets förmåga att afskräcka från brott såsom det allra viktigaste skälet för dess bibehållande. Men nu vill det sig icke bättre, än att detta skäl är af erfarenheten och vetenskapen fullständigt gen-drifvet.

Det ligger för öfrigt i sakens natur, att den, som ärnar begå mord eller andra förbrytelser, icke tänker på huruvida han, i händelse han blir gripen och öfverbevisad, skall få välja mellan dödsstraff och t. ex. lifstidsfängelse, utan han hoppas kunna undgå *allt* straff.

Det är också på ett särdeles fullständigt och öfvertygande sätt bevisadt af, bland andra, författaren till det utmärkta arbete, som jag har här i min hand, nemligen f. d. justitierådet Olivecrona, att dödsstraffet faktiskt icke visat sig verka afskräckande, men att tvärt om i vissa fall, särskildt i fråga om politiska förbrytelser, detta straffs tillvaro visat sig innebära en lockelse till att begå mord. Detta skäl kan således icke ens tagas med i beräkningen. Den, som röstar för dödsstraffets bibehållande på grund af dess förmenta förmåga att afskräcka, röstar således enligt en teori, som är fullständigt gendrifven. Jag skulle kunna uppläsa en hel mängd märkliga och slående bevis för sanningen af hvad jag nu har anfört.

Sina egentliga stöd för dödsstraffets bibehållande söker utskottet dels i den omständigheten att, enligt utskottets förmenande, det allmänna rättsmedvetandet i landet icke tillåter den reform, som här är i fråga, dels deruti att, enligt utskottets åsigt, det har visat sig, att vissa gröfre brottslingar, särskildt våldsamma mördare, icke kunna på annat sätt oskadliggöras än derigenom att man beröfvar dem lifvet.

Hvad det första skälet beträffar, så är det ett eget förhållande dermed, och jag hoppas, att någon följande talare skall närmare utveckla, huru dermed rätteligen förhåller sig. Säkert är, att hvarken utskottet eller någon annan har åstadkommit bevisning för det påståendet, att det allmänna rättsmedvetandet i landet fordrar dödsstraffets bibehållande. Det finnes tvärt om alldeles säkra bevis för, att denna uppgift icke kan vara med sanningen öfverensstämmande. Emedan både i motionerna och i min reservation är särskildt taladt om bondeståndets ställning till denna fråga under de senare ständsriksdagarne och om Andra Kammarens åtgöranden under några af de första riksdagarne efter 1867, skall jag nu icke redogöra därför. Jag hoppas,

*Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)*

att hvad som är meddeladt skall göra sin verkan. Dock måste jag, af förekommen anledning, erinra om en upplysning, som gafs i bondeståndet vid riksdagen 1862—63. Der meddelades, att ledamöterna från bondeståndet inom lagutskottet hade kommit öfverens om, att under påskferierna höra efter, hvar och en på sitt håll, om möjligen den allmänna meningen skulle vara mot dödsstraffets afskaffande. Och när de kommo tillbaka till riksdagen, befans det, att dessa ledamöter som en man qvarstodo vid den mening, som de hade uttalat redan före sin hemresa, nemligen att dödsstraffet borde afskaffas, under det att ledamöter från andra stånd visade sig hafva öfvergifvit den åsigt, de uttalade vid frågans förberedande behandling. Eftersom utskottet påstår, att vid de tillfällen, då på de senare åren afrättningar skett här i landet, ingen starkare opinion mot dessa afhörts, har jag icke kunnat underlåta att i min reservation erinra derom, att icke heller några opinionsyttringar förekommit vid de ännu flera tillfällen, då benådningar skett. Säsom handlingarne i detta ärende utvisa, hafva många flere mördare benådats, än som blifvit afrättade. Men vid ingendera af dessa benådningar har man hört någon yttring af en allännare opinion om nödvändigheten af dödsstraffets bibehållande.

Återstår slutligen utskottets sista skäl, nemligen att dödsstraffet måste anses utgöra ett statens sjelfförsvär mot vissa gröfre brottslingar. Men utskottet säger sjelft, att dödsstraffet icke får tillämpas annat än "i yttersta nödfall". Det får således icke tillämpas, så vida staten har någon möjlighet att på annat sätt skydda sig och sina medborgare mot öfverfall af våldsamma brottslingar. Så vidt jag kan förstå, hafva sålunda de afrättningar, som skett här i landet på de senare åren, allesammans skett i strid med de åsikter om dödsstraffets berättigande, som lagutskottet uttalat. Då man i flere främmande länder, der dödsstraffet är afskaffadt, kunnat anordna sådana fängelser, der våldsamma brottslingar, angående hvilka det finnes den ringaste anledning att förmoda, att de skola förgripa sig på fängelsebevakningen, hållas förvarade, då man — säger jag — i flere främmande länder i detta hänseende uppnått tillfredsställande resultat, och det aldrig der varit tal om, att af brist på sådana fängelser återinföra dödsstraffet, då jag vidare icke kan fatta, att det skall vara någon omöjlighet att äfven i vårt land anordna sådana fängelser på fullt nöjaktigt sätt, så har jag icke kunnat komma till något annat resultat, än att utskottet hade bort tillstyrka herr Ekmans motion.

Men innan jag lemnar denna plats, måste jag i min ringa mån gifva en hyllning åt den berömde man, som nu i långliga tider här i landet med så stor utmärkelse fört denna humanitära frågas talan, och jag kan icke göra detta bättre än med de ord, hvarmed en af vårt lands yppersta jurister, presidenten friherre Staël von Holstein, har helsat justitierådet Olivecronas afhandling om dödsstraffet i dess andra upplaga. Han säger: "Icke en hårsman har författaren vikit från den ståndpunkt, han från början intagit, icke ett jota har han behöft taga tillbaka af de argument, han från början anfört emot dödsstraffets rättmätighet och förenlighet med nutidens kultur. Men

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m m.
(Forts.)

hans argument hafva ökats. Tjugufem år hafva fört honom betydligt närmare det eftersträfvade målet. Han kan nu med den inländska och utländska statistiken i hand framvisa segertecken, som bebåda den hatade fiendens fullständiga tillintetgörelse. Och hans motståndare hafva gifvit honom nya vapen i händerna, hvilka han icke underlåtit att begagna. Emot deras sofismer ställer han sundt förnuft och erfarenhet, han vädjar till vår tids framsteg i mensklighet och kultur. Och han för sina vapen med samma ungdomliga hänförelse nu, som för tjugufem år sedan. Det är icke möjligt att med likgiltighet åse denna ädla kamp för en stor sak. Då man läser denna bok, känner man ett behof att protestera emot de blodiga handlingar, hvilka lagen kallar för "mord", då de begås af enskilde, men för "dödsstraff", då de begås af staten. Man straffar icke misshandel med misshandel, stöld med stöld, bedrägeri med bedrägeri o. s. v.; men *mord straffas med mord*. Denna begreppsförvirring, denna förblandning af brott och straff är förfärlig, emedan den kastar en skugga öfver hela samhället. Det är därför som denna fråga är så stor och en samvetssak.

Herr talman, jag yrkar bifall till herr Ekmans motion.

Herrar *Norberg* och *Bromée* instämde häruti.

Herr Wavrinsky: Herr talman, mine herrar! Det kan icke falla mig in att i riksdagens tolfte timma, kan jag väl säga, påkalla någon större uppmärksamhet för denna fråga, hvaraf den dock helt visst är förtjent, men att helt och hållet lemna utskottets utlåtande utan gensaga anser jag mig ej berättigad. Jag anhåller därför om kammarens benägna uppmärksamhet för någon stund, oaktadt det icke är min motion, som nu blifvit föredragen, och skall i stället, när den kommer före, tillåta, att den utan vidare klubbas ner.

Utskottet bemöter motionerna med följande ord: "Enligt utskottets uppfattning kan i förevarande fråga annan bevisföring icke tilläggas bindande giltighet för lagstiftaren än den, som förmår ådagalägga, antingen att dödsstraffet icke uppfyller fordringarne på ett rättvist straff, eller ock att dödsstraffet kan ersättas med ett annat lika verkamt straff." Det är till denna punkt jag skall inskränka mig i mitt anförande. Utskottet synes mena, att dödsstraffet kan tilläggas sådan bindande giltighet, därför att det är ett rättvist straff. Nu är detta enligt min öfvertygelse ingalunda förhållandet. Ty för det första är det ett stort svalg mellan straff för lifstiden och dödsstraff för dem, för hvilka lifvet är kärt, äfven sedan de blifvit brottslingar och utstötts ur samhället. Det är ett för stort svalg i förhållande till de brott, för hvilka de blifvit ådömda.

Och om man ser på dödsstraffet i och för sig i förhållande till brottet, så är det ännu mer orimligt; det motsvarar ju i vanliga fall alls icke brottet. Detta begås ofta med en inkarnerad grymhet, som man icke inlägger i straffet. Om man utginge från den ståndpunkten, att straffet bör stå i visst förhållande till brottet, borde man därför

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts)

införa kvalificerade dödsstraff, men det vill väl numera ingen på allvar sätta i fråga.

Är åter lifvet icke kärt för fången eller den dödsdömde, så är ju med detta straff intet sådant ändamål vunnet, som jag nyss åberopade. Det är emellertid icke härifrån jag hemtar mina främsta skäl för att dödsstraffet är orättvist. Det är derifrån, att utslaget beror på domarens egenskaper, en mängd vexlande omständigheter under ransakningen, brottslingens förmåga af sjelfförsvär, i hvilket afseende vanligen den mest listige och farligaste brottslingen har de största utsigterna att gå fri från dödsstraffet.

Detsamma gäller om benådningen. Denna är i likhet med domen till stor del beroende på hvad jag skulle vilja kalla ett tärningskast. Jag skall be att få anföra några nära liggande exempel. I Delsbo dömdes nyligen till döden den s. k. "Knifven", och jag vill sammanställa honom med den sist afrättade, nemligen Alftamördaren. Den förstnämde brottslingen var en inkarnerad yrkesmördare, som med kallt blod planlade det ena mordet efter det andra och för en spottstyfver sålde sig till bödel. Han var om någon en förhärdad brottsling, och det är att märka, att han stod i statens tjänst, då han utförde dessa mord. Han drefs icke af några upprörda lidelser, och det var icke till något som helst försvar, som han begick sina mord. Han bragtes ej till dem af hat, han begick dem efter lugn öfverläggning och med kallt blod. Den andra åter stälde sig till försvar, lät vara att det blott gälde att få honom dömd för olaga handtering, men han såg i statens tjänsteman en person, som anföll honom, och under upprördt sinnelag planerade han för och hjälpte till med att skjuta ner denne. Men der finnes för honom flere förmildrande omständigheter. *Han erkände sitt brott.* Under den första ransakningen nekade han, och hade han fasthållit sitt förnekande, så hade han sannolikt icke kunnat fällas, då de öfriga med ovanlig seghet och ihärdighet aktade sig för att förråda honom, och det först var, sedan han erkänt, som de öfriga bekände. I detta fall förekommo sålunda förmildrande omständigheter både för den ena och den andra af deltagarne i Alftamorden. Huru kom det sig då, att den ena af dem fick släppa till sitt hufvud, medan deremot "Knifven" gick fri från dödsstraff? Jag tror vi kunna vara temligen ense derom, att detta skedde, emedan staten behöfde den senares hjälp för att få haus med brottslingar fällda; men icke var det *rättvisan* som i detta fall skipade lag. Alftamördaren fördes till stupstocken, sedan såväl fängelsedirektören som själasörjaren förklarar, att han såsom en fullkomligt aktningvärd person kunde återbördas till samhället. Han hade fullständigt ångrat sin missgerning samt var lycklig att få dö. Hvarför tog man då hans hufvud?

Yngsjömörderskan protesterade i sista ögonblicket mot sin dom, förklarande "staten begär nu brott liksom jag; staten tager i gengäld mitt lif och är sålunda lika brottslig som jag." Med ett förhärdadt sinne gick hon till stupstocken — och ändock måste hennes hufvud falla.

Nu föreställer sig mången, att då sådana afskyvärda handlingar

som de, hvilka utförts af nyssnämnda personer, begås under rusets inflytande, detta innebär en förmildrande omständighet. Vi veta mycket väl, att de flesta mördare berusat sig till en viss grad, innan de begått sina brott. I kongl. förordningen af den 16 november 1841 stadgas i § 3 följande: "begår någon brott i fylleri, hvarhelst det ock sker, *må hans tillstånd ej lända honom till ursäkt*, utan skall han, jemte ansvar, vara underkastad alla de påföljder, som lag och författningar i hvarje fall föreskrifva." Och i § 7 af samma kongl. förordning heter det: "hvar och en, som af starka drycker öfverlastad träffas på väg eller gata, må, när dess behöriga vårdande icke annorstädes låter sig verkställa, förvaras i häkte, *till dess han återvunnit sina sinnens fulla bruk.*" Lagen förklarar sålunda, att en berusad icke har sina sinnens fulla bruk, men ändå tager lagen i vissa fall hans hufvud. Är detta rättvist? Nej, frågan om dödsstraffets rättmätighet har gått öfver till frågan om dess ombärlighet.

Kan, fråga vi sålunda, dödsstraffet ersättas med något annat, lika verksamt straff? Derpå måste vi svara ja, ty i många andra land har detta försökts, och andra straffarter hafva visat sig bestå profvet. Så är förhållandet med Italien, Portugal, Holland m. fl. länder. Hafva vi då icke kommit så långt, att vi kunna täfla med dem, och derjemte gifva ett värdigt föredöme åt andra länder, hvilka ännu icke tagit detta steg, att afskaffa dödsstraffet?

Utskottet säger: "Svårigheterna att göra tillsynen i fängelset i alla afseenden så effektiv, att möjlighet för listidsfånge icke förefinnes att begå ett brott, som lagstiftningen hittills belagt med dödsstraff, äro, enligt hvad erfarenheten nog samt visat, öofvervinneliga, så framt frihetsstraffet icke skall verkställas på ett sådant sätt, som är helt och hållet oförenligt med ett civiliseradt samhällens fordringar på verkställigheten af frihetsstraff." Jag ber då få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att, om en dylik försigtighet konsekvent skall iakttagas, har man mycket svårt att undgå att taga hufvudet af alla mördare. Ty hafva de begått mord *en gång*, är det fara värdt, att de kunna göra det ännu en gång. Det är också ganska svårt att afgöra, huruvida en begången förbrytelse är att anse såsom mord eller dråp, d. v. s. om den skett med uppsåt eller icke, ty skillnaden mellan mord och dråp är ofta ganska liten. Det är lika möjligt, att en dråpare kan ännu en gång begå samma brott, som att en mördare kan göra det, och då synes mig konsekvensen af utskottets resonnement blifva, att man för säkerhetens skull också skulle taga hufvudet af alla, som begått dråp. Ja, man borde till och med förfara på samma sätt med vildsinta dårar, ty de kunna vara kanske ännu farligere än nyssnämnda förbrytare.

Hvad som gör denna fråga särskildt betydelsefull, är det förhållande, som påpekats af presidenten friherre Staël von Holstein i hans mycket märkliga broschyr i detta ämne, nemligen att dödsstraffets bibehållande har sin grund i vedergällningsprincipen. Man hyllar fortfarande den gamla satsen: lika mot lika, öga för öga, tand för tand och blod för blod. Och dermed hafva vi också klafbundit vår utveckling på ifrågavarande område eller åtminstone lagt en stor sten

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)

*Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)*

i vägen, hvilken det icke blir så lätt att vältra bort. Man talar så ofta och så varmt om sjelfbestänningsrätten och om friheten. Men hvad är den värd, då den helt och hållet inkräktas af opinionen till förmån för vedergällningsprincipen, hvilken icke tillåter mig att utan att blifva stämplad såsom feg handla efter min öfvertygelse, att gifva ett efterföljansvärdt exempel, då det sker mig orätt? Det gäller tyvärr i regeln i lifvet att gifva "lika för lika" och den, som det icke gör, han dömes såsom feg. Derigenom upprätthålla vi systematiskt vedergällningsprincipen, som så ofta från predikstolen liksom af vårt samvete fördömes, men som dock i de flesta fall ligger till grund för vårt handlingssätt i tvistemål. I denna jordmån har också lagstiftningen om afrättningen sina rötter.

Men med sådana medel fostras ej ett bättre släkte eller tryggas rättssäkerheten. Nej, vägen till detta mål angifves alldeles riktigt af reservanten herr Linder med följande ord, hemtade ur reservationen:

"Den icke minst betänkliga, ehuru tyvärr alltför litet beaktade faran af dödsstraffets kvarstående i lagen är, att det ofta tjenar till hyende under samhällets benägenhet att försumma sina skyldigheter mot samhällets olycksbarn, särskildt den att gifva det uppväxande slägtet en sådan uppfostran och ledning, att de unge inom sig sjelfve få ett osvikligt värn mot synd och brott."

När samhället straffar, särskildt när det anlitar dödsstraffet, borde det ihågkomma, att det sjelf är en ännu större förbrytare än delinquenten.

Herr Linder talade om juridiska mord. Jag kom då att tänka på den protestantiske köpmannen Jean Calas, som afrättades i Toulouse, i midten af förra århundradet, dömd för att hafva mördat sin son, derför att denne öfvergick till katolska läran. Det upptäcktes sedermera att han var oskyldig, och hans enka erhöll då 30,000 louisdorer i skadeersättning. Men icke kunde rätt vederfaras den afrättade eller han godtgöras derigenom. Också utbröt då en storm af harm mot detta dödsstraff, som allt sedan upprört rättsmedvetandet hos en stor mängd samvetsömna män och kvinnor. Det är också sådana fall, som äro mest egnade att uppröra sinnena mot afrättningar.

Jag tror nog, att det icke tjenar till mycket att vid denna riksdagens sena timma, om någonsin, avslå känsloträngar, och jag ber om ursäkt, om jag i sådant afseende gått något för långt; men då detta är snart sagdt den sista timmen af den period, under hvilken jag haft äran intaga plats här i kammaren, har jag velat begagna tillfället att uttala en vädjan till rättvisa och humanitet. Jag vill hänvisa till den utgång, som denna fråga fick vid 1867 års riksdag. Lagutskottet hade då likasom nu afstyrkt den då väckta motionen. Den antogs likväl af Andra Kammaren med 103 röster mot 53, sedan sådana män som Blanche, Hedlund, Ridderstad och Key uttalat sig för densamma. Utslaget var derför icke heller ovisst. Det är visserligen mycket svagare röster, som nu höjas för samma sak, men man får väl också taga i betraktande att denna fråga under de 21 år, som frågan i Riksdagen legat nere, bör hafva hunnit något mogna.

Herr talman, det kan med allt fog sägas, att dödsstraffet i de

flesta länder och icke minst i vårt land öfverlevvat kulturens utveckling, hvarigenom det i sin nuvarande tillämpning ej kan anses såsom ett tillförlitligt uttryck af den högsta rättvisan, utan snarare måste betraktas såsom ett tärningskast om ett menniskolif, hvilket en eller annan gång måste uppoffras för att tillfredsställa en föräldrad lagbestämmels bokstaf, då lotten, tyvärr, ofta faller på den, hvilens moraliska ansvarighet på vetenskapens nuvarande ståndpunkt kan anses tvifvelaktig.

Jag anhåller, att, med frångående af yrkandet i min motion, då här endast kan blifva fråga om en opinionsyttring, få vädja till kammaren, att den i detta ögonblick, sedan så många ekonomiska frågor upptagit sinnena, ville skänka sitt bifall till herr Ekmans motion. Detta skulle vara en heder för vårt land och en själfdeklaration, som den allmänna meningen icke skulle underkänna.

Jag anhåller om bifall till herr Ekmans motion.

Häruti instämde herr *Hedlund*.

Herr Ekman: Jag torde icke säga för mycket, om jag påstår, att denna kammare skall instämma med mig deri, att lagutskottets behandling af denna humanitetsfråga är ytterst knapphändig. Hvarpå nu detta beror, det vågar jag icke säga. Jag vill dock icke tro, att utskottet af ren likgiltighet behandlat motionen så snävt, som nu skett, Jag nästan tycker mig märka, att utskottet känt på sig, att det arbetat under medvetandet att strida emot en god och rättvis sak, och när man under sådana förhållanden skall anföra skäl och bevis för sin åsigt, så blifva dessa naturligtvis mycket matta.

På samma gång utskottet säger sig erkänna de ädla och människovänliga tänkesätt, som gjort sig gällande hos dem, som yrka på dödsstraffets afskaffande, anser dock utskottet, att det måste uppskatta den af oss förda bevisningen såsom otillräcklig. Jag skall då be att få vända detta påstående mot utskottet sjelft och vill nu i korthet söka visa, att den bevisning, som nu föreligger från lagutskottets sida, verkligen är så otillräcklig som möjligt.

I utskottets utlåtande förekomma dels negativa bevis, dels positiva bevis. Till de negativa bevisen vill jag då bland andra räkna det påståendet af utskottet, att ett lands strafflagar böra afspegla landets seder, samt att lagen måste ansluta sig till och rätta sig efter seden. Deraf drager utskottet den slutsats, att, då det ännu är sed inom vårt land att mord begås, så måste lagen rätta sig derefter och stadga dödsstraff för detta brott, men då man hos oss upphört att mörda, finnes icke vidare någon anledning att hugga hufvudet af folk. Denna bevisning är mycket sväfvande och intetsägande, något som jag knappast torde behöfva påpeka.

Vidare berör utskottet förhållandena i våra grannländer, Norge, Danmark och Finland, samt säger, att deras strafflagar upptaga, i vissa fall, dödsstraffet såsom det ovilkorligt enda straffet. Men utskottet har alldeles glömt bort att omnämna, att t. ex. hvad beträffar Finland, der, ehuru denna straffart finnes kvar, på 67 år ingen blifvit

*Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)*

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)

afrättad, samt att i Norge ingen afrättning egt rum på 18 år. Då utskottet gifvit sig in på denna sak, så borde det äfven hafva påpekat, att det finnes många länder, der dödsstraffet redan är afskaffadt, såsom Schweiz, Italien, Rumänien, Portugal, Holland och åtskilliga amerikanska stater, samt att flera länder finnas, der frågan om dess afskaffande står på dagordningen.

Vidare har utskottet sagt, att den allmänna meningen fordrar dödsstraffets bibehållande. Detta påstående är redan bemött af en föregående talare, och äfven jag skall på det bestämdaste protestera mot utskottets åsigt i denna del. Ty om man verkligen tager reda på den allmänna meningen i detta fall, skall man finna, att denna är alldeles bestämdt emot dödsstraffet. Det har också redan blifvit här påpekadt, att vid 1867 års riksdag den allmänna meningen var för dödsstraffets afskaffande. I Andra Kammaren bifölls ett väckt förslag derom med 103 röster mot 53, och i Första Kammaren hängde det blott på en röst, att samma beslut fattats. Der afgåfvos nemligen 39 röster emot och 38 för saken. Sålunda kan man alls icke säga, att den allmänna meningen varit emot dödsstraffets afskaffande. Jag tror icke heller, att det sedan denna tid inträdt någon förändring i den allmänna meningen.

Vidare säger utskottet, att då staten har rätt att för sitt ändamål kräfva sina äldaste söners lif, måste staten också hafva befogenhet att till bevarande af sina medlemmars trygghet taga missdådarens. Detta är också ett ganska otillfredsställande bevisningssätt. Och för öfrigt kan ju äfven vara tvistigt, att staten verkligen eger rätt att kräfva sina äldaste söners lif.

Vidare säger utskottet i fråga om erfarenhetsskäl, att "när man vidare med stöd af brottmålsstatistiken från länder, som afskaffat dödsstraffet, söker visa, att farhågorna för att dödsstraffets borttagande skulle öka antalet förbrytelser, för hvilka dylikt straff förut varit stadgadt, äro ogrundade, inlåter man sig dermed på en sannolikhetsbevisning af synnerligen vansklighetsfull art, alldenstund man dervid lemnar ur räkningen de *andra* faktorer, som kunnat medverka till det påvisade resultatet." Men utskottet lemnar oss alldeles i okunnighet om hvilka dessa andra faktorer äro.

Slutligen påpekar utskottet nödvändigheten af att använda dödsstraffet på sådana brottslingar, som dömts till lifstids straffarbete, men sedan begått mord inom fängelset. Utskottet vill sålunda säga, att inspärningen inom fängelsets murar icke är tillräckligt effektiv, då det gäller sådana brottslingar. Jag får då säga, att jag för min del anser, att staten då bör träda emellan och vidtaga åtgärder, som rent af omöjliggöra verkställandet af sådana dåd inom ett fängelse. Vid besök å fängelser finner man nu, huru brottslingarne ofta släppas tillsammans i stora arbetslokaler. Der finnes en hel mängd grofva brottslingar, som innehafva knifvar och andra hvassa verktyg, hvilka de behöfva för att utföra det dem ålagda arbetet. Om de då vilja begå ett mord, äro de lätt i tillfälle dertill. Men sådant kan förekommas genom att sätta sådana brottslingar i enrum samt beröfva dem alla de instrument, hvarmed de möjligen skulle kunna skada

vaktbetjeningen. Utskottets åsigt i detta fall synes mig sålunda icke vara något skäl emot dödsstraffets upphäfvande.

Men utskottet talar på åtskilliga ställen om rättvisans princip. Det är rätt, säger utskottet, att taga lifvet af en brottsling, men en vigtig fråga är, när denna rätt skall tillämpas, såsom redan af en föregående talare erinrats. När t. ex. under 25 år af 100 lifdömde 91 benådats och 9 mistat lifvet, så frågas: hvem kan här afgöra, om rättvisan tagit ut sin rätt? Man kommer härigenom in på en mark, som är ganska svår att bevandra, och jag tänker att, då det gäller att taga en människas lif, det är bäst att lemna rätten åt en högre magt, emedan vi icke kunna vara i stånd att inse alla de motiv, som hafva bevekt en sådan brottsling att begå det brott, hvarför han dömes.

Det är emellertid glädjande att se, att utskottet bland de mera positiva bevisen för dödsstraffets bibehållande icke kunnat framdraga ett enda, som är hemtadt ur den heliga skrift. Utskottet har helt och hållet förbigått denna urkund, och jag tager för afgjordt att anledningen dertill varit den, att utskottet varit öfvertygadt om, att der icke kunna hemtas några sådana bevis.

Utskottet säger på sid. 6 i betänkandet, att utskottets uppfattning är, att straffets hufvudsakliga ändamål icke är eller ens kan vara vare sig att afskräcka eller att positivt verka till brottslingens moraliska förbättring. Utskottet har dermed frångått en af de vigtigaste utaf våra domareregler, hvilken lyder så här: "Allt straff bör vara till förbättring, och straffet bör vara sådant, om möjligt är, att det icke förhindrar honom, som straffad varder, till att bättra sig". Jag skall också be att vid detta tillfälle få anföra ett yttrande af den människovänlige konung Oskar I. Han säger: "Man föreställer sig vanligen, att icke särdeles förhoppning kan hysas om deras förbättring, hvilka förtjent det högsta straffet, som lagen innebär. Det är likväl ett af både domare och fängvärdare erkänt förhållande, att de, hvilka enligt lagen äro förfallna till dödsstraff, ofta visa sig mindre förhärdade eller moraliskt fallna än andra brottslingar, hvilkas förnyade förseelser dock endast ådraga dem mindre kropps- eller ock fängelsestraff. Att medgifva de senare möjligheten att bättra och rätta sig, men förneka tillfälle dertill åt de förra, synes vara hvarken förnufts- enligt eller med rättvisa öfverensstämmande. — Dödsstraffet medgifver icke förbättring, ty det tillintetgör på samma gång såväl de goda uppsåten som de onda böjelserna." För min del kan jag icke neka till att det synes mig, att det skäl, att man vill taga en människas lif, därför att hon tagit en annans, härrör sig från en rent af falsk åskådning med afseende på kristendomens sanningar och vårt förhållande till det högsta väsendet. Det ligger i folkmedvetandet, att det högsta väsendet, vår Gud, är en sådan, som kräfer hämnd, som vill, så att säga, se blod. Det är nu något, som vi hafva att tacka den kristna teologien för, och detta har så ingått i folkmedvetandet, att man till och med vill anse att det är en gudomlig rätt, att också vi på något sätt praktisera saken och taga lif för lif. Jag tänker, att den, som gjort bekantskap med de heliga urkunderna och särskildt med nya

*Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)*

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)

testamentet, fått en annan bild af Gud. Det är der han kommer oss till mötes såsom den, hvilken vill upprätta och hjälpa, och sträcker sina armar äfven till de djupast sjunkna. Och när en gång en synderska stod inför herren Kristus, anklagad af fariséerna, och dessa ville, att den mosaiska lagen skulle tillämpas, d. v. s. att hon skulle stenas, så, långt ifrån att han sade att detta skulle sättas i verket, yttrade han endast dessa ord: "den, som sjelf är utan skuld, han kaste första stenen"; och med dessa ord tillkännagaf Kristus sin ställning till frågan om dödsstraffet. Qvinnan blef också benådad. Jag tror, att också inom statens styrelse dessa principer mer och mer böra göra sig gällande.

Jag vet, att Första Kammaren redan afslagit motionerna och att det således från denna kammars sida nu icke kan blifva fråga om annat än en opinionsyttring. Men jag kan icke neka till att jag skulle anse det vara af värde, om Andra Kammaren beslöte afgifvandet af en sådan till förmån för dödsstraffets afskaffande. Denna kammare har stöd — kan man säga — för ett sådant tillvägagående i sina föregångare. Det har blifvit påpekadt, hurusom bondeståndet år 1863 beslöt dödsstraffets afskaffande och år 1866, då frågan å nyo förevar, förnyade detta sitt beslut. Vid 1867 års riksdag väcktes åter förslag om dödsstraffets afskaffande. Lagutskottet afstyrkte förslaget, men det antogs af Andra Kammaren med en öfverväldigande majoritet. Och när vid 1868 års riksdag lagutskottet tillstyrkt en motion i samma syfte, var det endast ett inlägg från dåvarande justitiestatsministern De Geer, som bragte det derhän att frågan föll. Sådan har den historiska utvecklingen varit med afseende på denna sak, och det skulle därför enligt min tanke göra ett särdeles godt intryck på landet, om Andra Kammaren ville nu gifva ett stöd åt min motion om dödsstraffets afskaffande.

På nu anförda grunder anhåller jag, herr talman, om bifall till min motion.

Herr Restadius: Efter en 25-årig hvila har frågan om dödsstraffets afskaffande genom förevarande motion å nyo bragts före i Riksdagen.

Såväl denne motionär, herr Ekman, som herr Wavrinsky synas mig hafva dertill föranledts af de märkliga ord, som år 1844 uttalades af J. G. Richert och hvilka ord finnas återgifna i båda motionerna. Mot siaren Richert skulle jag likväl vilja uppställa lagstiftaren Richert, ty såsom sådan yrkade han allenast, att dödsstraffet *alternativt* skulle finnas i lagen. För att rätt förstå dessa af motionärerna citerade ord måste man emellertid se dem i samband med de tidsförhållanden, hvarunder de uttalades. Efter de förhärjande krig, som i början af detta århundrade öfvergingo hela Europa, inträdde en stark reaktion, hvarunder man trodde, att till följd af den stigande upplysningen krig och svåra brott dädanefter icke skulle finnas till i världen. Denna åsigt omfattades äfven af rättskriminalisterna på 1830—40-talen. Men snart blefvo de väckta ur denna dröm och funno, att krig uppstodo, lika förhärjande som fordom, att ilgerningar begingos af sådan om-

fattning, att forna tider derom knappast kunnat drömma. I detta hänseende tillåter jag mig hänvisa till de brott mot andras lif och egendom, som föröfvats genom användande af helvetesmaskiner, dynamit, petroleum o. d. Visserligen är det väl sant, att svallvägorna af dessa illgerningar ännu icke nått våra landamären, men ingen vet, om och när den tidpunkten är inne. Skulle så ske, förefaller det mig icke vara lämpligt, att staten bortgäfve eller icke försäge sig med de vapen, medelst hvilka man säkrast kan frigöra sig från dem, hvilka sjelfva frigjort sig från all både gudomlig och mensklig lag.

Motionärerna hafva uti sitt förslag talat om, att dödsstraffet skulle borttagas ur "den allmänna strafflagen". Detta uttryck är icke fullt tydligt, ty man kan icke med bestämdhet veta, om deri skall inneslutas jemväl strafflagen för krigsmagten. Men om så är, spørjer jag: hvad finnes för anledning att en mördare icke skall låta sitt lif, under det att deremot, om icke någon ändring göres i gällande ansvarighetslag för statsrådets ledamöter, man skall kunna döma ett statsråd att mista lif, ära och gods? Det synes mig sålunda, som om motionärernas förslag icke skulle vara tillräckligt omfattande.

Den motionär, hvars förslag nu föreligger till behandling, har uppgifvit, att dödsstraffet icke skulle kunna försvaras ur *kristlig* synpunkt, att man i den heliga skrift icke skulle kunna finna ett enda exegetiskt hållbart uttalande till stöd derför, och vidare, att dödsstraffet icke heller kan försvaras från någondera af *afskräcknings-* och *nödvärns-* teoriernas synpunkt. Jag anmärker dervid till en början, att den heliga skrift, åtminstone den del deraf, som inrymmes i det nya testamentet, aldrig har utgifvit sig för eller kan vara en för alla tider gällande lagkodex, att den icke kan innehålla bestämmelser, som normera eller reglera de straff, som skola i en strafflag intagas. Men om så icke skulle vara, synas mig dock antydningar i detta hänseende förefinnas såväl i det gamla som det nya testamentet, och jag känner mig uppfordrad att derom yttra mig något, på grund deraf att den senaste talaren, såvidt jag fattade honom rätt, lagt utskottet till last att i detta hänseende icke hafva afgifvit något yttrande.

Från urminnes tider ljuder oss i Moseböckerna till mötes den satsen, att "den som utgjuter människoblod, hans blod skall ock af människor utgjutet varda", och huru djupt denna sats ingått i den allmänna föreställningen, framgår deraf, att årtusenden derefter heter det i 1734 års lag, att man skall gifva lif för lif. Hvad nya testamentet angår, på hvilket väl egentligen motionären syftat, ber jag att i hans minne få återkalla, hurusom vår religionslagstiftare i Mattei evangelium, 26 kap. 52 versen säger, "alla de, som taga till svärd, skola förgås med svärd". Dylika antydningar förekomma också i romarebrevet, 13 kap. 4 versen och i apostlagerningarne, 25 kap. 11 versen.

Nu må motionären säga, att jag icke kunnat rätt läsa och förstå dessa bibelspråk; men i sådant fall tröstar jag mig dermed, att den mening, jag omfattar, delas af sådana män som Martensen i hans *Kristliga etik*, af Charles Kingsley i hans ryktbara framställning om dödsstraffen och af Luthardt i hans apologetiska försök. Dessa lärde

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)

mäns på skäl grundade uttalanden ställer jag med fog upp mot motionärens obestyrkta påstående.

De öfriga skäl, som motionären anført, synas mig grundade på en icke fullt klar framställning af statens idé och de olika straffteorierna. Här är icke rätta rummet att inlåta sig på teorier. Teorier äro endast små bubblor på sanningens haf, som tid efter annan uppstå, glittra någon stund i full belysning af en gängse opinion och bortsvepas snart af en ny sådan. Men alldeles fullständigt kan jag icke lemna dessa ämnen, dessa teorier, utan nödgas upptaga dem, för så vidt det är erforderligt för mitt försök att vederlägga motionären.

Motionären synes i allmänhet vilja bestrida staten rättighet att taga en individs lif, och han kunde till stöd för denna åsigt åberopa sig på den ryktbare man, som först stälde sig i spetsen i striden för dödsstraffets afskaffande, nemligen Beccaria. Han grundar sin uppfattning af staten på det förhållandet att, såsom han säger, staten tillkommit genom fördrag mellan enskilda individer, och vidare tillägger han: nu har ingen enskild menniska rättighet att förkorta sitt lif, och deraf följer, att man icke kan öfverlåta på staten rättigheten att taga en medborgares lif. Men har man denna uppfattning af staten, är det alldeles tydligt, att staten icke kan hafva andra rättigheter än dem, som enskilda individer åt staten vilja upplåta. Jag kan dervid tänka mig, att enskilda personer af rent privata skäl icke tycka om, att staten har rättighet att straffa för stöld. I fall man från ifrågasvarande uppfattning kan påstå, att staten mördar, när den afrättar, så kan man med lika rätt säga, att staten stjälar, när den pliktfaller, eller att staten begår brott mot andras frihet, när den insätter brottslingar i fängelse. Utgår man från en sådan uppfattning af statens betydelse, undras det mig, hvilka bestämmelser under slika förhållanden skulle i en strafflag inflyta.

Motionären säger vidare, att ur synpunkten af afskräckningsteorien är det icke rätt att använda dödsstraffet. Jag är med honom fullleligen ense deri, att staten icke har rätt att förfara mot en enskild person på sådant sätt, att derigenom en annan afskräcker från att begå brott. Skulle man stödja sig på denna afskräckningsteori, komme man väl till den slutsatsen, att de högsta straffen borde användas för hvarje brott, eftersom derigenom straffets ändamål att afskräcka säkrast och lättast vunnas. Men indirekt vinner man likväl ändock åtminstone så mycket, att man väl kan tänka sig, att en brottsling, som vet, att han genom en illgerning kan mista hufvudet, drager sig för att begå denna handling. Kan detta inträffa och har det inträffat, har väl staten derigenom tillskyndats en icke ringa båtnad.

Motionären säger ädntligen, att man icke kan försvara dödsstraffet ur synpunkten af statens nödvärnsrätt. Ja, derigenom har motionären bringat frågan till en punkt, som förtjenar ett allvarligt begrundande. Då staten har till sin yppersta uppgift att upprätthålla rättsordningen, synes det mig gifvet, att staten eger begagna sig af de kraftigaste medel härtill ej blott mot den, som vill tillintetgöra samhället, utan äfven mot den, som vill tillintetgöra den enskilde individens lif. Ingen har jag hört draga i tvifvelsmål, att staten har rätt att kräfva den

enskilde individens alla krafter och äfven blod för att försvara samhället mot yttre fiender. Man har gifvit den enskilde individen rätt att taga så många fienders blod, som han möjligen kan åtkomma. Men har man medgifvit denna rätt, synes deraf följa, att den person, som rigtar sin verksamhet mot den enskilde individens lif, icke har rättighet att fordra, att hans lif skall ovilkorligen skonas.

Nu säger man, att man kan genom effektiva fängelsestraff, som skulle vara under brottslingens hela återstående lifstid, göra dödsstraffet öfverflödigt. Deremot har flera gånger anmärkts — senast år 1868, då denna fråga förevar för Riksdagen till behandling — att det i Sverige gifves ett stort antal frigifna lifstidsfångar, hvilka frigifvits på det vilkoret, att derest de begå något brott, som stör den allmänna ordningen, de åter skola insättas på lifstids straffarbete. Nu har det inträffat, att sådana personer, som varit benådade lifstidsfångar, under den tid, de åtnjutit frihet, begått mord och dråp. Tager man bort dödsstraffet, står man värlös mot sådana individer.

Vidare har det inträffat, att utaf lifstidsfångar, som suttit i fängelse, mord begåtts mot bevakningspersonalen. Om dödsstraffet borttoges, skulle icke heller en sådan förbrytare kunna på något sätt få umgälla detta sitt nya brott.

Ja, man säger visserligen, att det är statens sak att tillse, att lifstidsfångar icke begå några nya brott; men de, som påstå detta, hafva icke anvisat någon utväg, hvarigenom staten skulle kunna förhindra brottslingar att begå dylika brott. Det är gifvet, att sådant icke kan ske, med mindre man skulle hålla fången i cell under hela hans återstående lifstid — såsom någon påyrkat — eller också underkasta honom i öfrigt en tortyr, långt svårare än dödsstraffet.

De, som påyrkat dödsstraffets borttagande, hafva ofta åberopat till stöd derför de märkliga ord, som Mittermaier uttalar i sin bok om dödsstraffet. Han säger deri, att lifvet är en gåfva af Gud och ett nödvändigt vilkor för människans sedliga utveckling, och att lifvets längd bestämmes af försynen. Det vare långt ifrån mig att vilja bestrida rättigheten af den första satsen; men det är mitt hopp och min säkra förvissning, att människans moraliska utveckling icke är inskränkt inom ramen af detta korta jordelif. När människan dör, är det endast hennes kropp som dör, men hennes medvetna, fria personlighet består. Jag vill icke heller medgifva, att det är allenast försynen, som bestämmer människans lifslängd, ty man skulle derigenom föras till en sådan fatalistisk verldsåskådning, som inför förnuftets domstol icke skulle ega giltighet.

Man har äfven från främmande länder sökt stöd för den meningen, att dödsstraffet bör borttagas. I fråga härom har lagutskottet redan anmärkt, att hvarje strafflag utgör en afspeglning af folkets egen karakter och åskådningssätt, och man bör väl kunna tillägga, att hvad som passar för det ena landet icke bestämdt lämpar sig för det andra. Anmärkningsvärdt torde väl i detta hänseende dock vara, att de länder, som enligt den allmänna föreställningen stå i spetsen för kulturarbetet, icke ansett sig kunna ur sina strafflagar utesluta dödsstraffet.

*Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)*

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)

och man har dock icke hört någon klagan öfver att icke dessa länder ändock kunnat högt föra kulturens fana.

Motståndarne mot dödsstraffets bibehållande hafva ofta också åberopat ett exempel, som skulle erbjudas från det arbete, som de sista decennierna pågått i Schweiz för dödsstraffets borttagande. Jag tillåter mig i anledning deraf omnämna, att i kantonen Freiburg borttogs dödsstraffet år 1848. Under de 15 år, som föregingo den tiden, begingos allenast 3 brott af beskaffenhet, att de belades med dödsstraff. Men sedan väl dödsstraffet borttagits, så föröfvades under de 15 åren, som derpå följde, icke mindre än 38 sådana brott, som enligt förut gällande strafflag skulle försonats med dödsstraff.

I kantonen Neufchâtel borttogs dödsstraffet år 1854. Under tiden 1802—1854, d. v. s. under mer än 50 år, begingos allenast 2 brott, belagda med dödsstraff. Men när dödsstraffet borttogs, inträffade det, att under de 10 år, som derpå följde, begingos 23 dylika förbrytelser.

Öfvergår jag åter till Sverige, har jag att nämna, att under åren 1865—1889 blefvo dödsdömda 101 personer, men af dessa blefvo allenast 9 afrättade.

Af dessa siffror framgår väl uppenbarligen, med hvilken utomordentlig försigtighet och varsamhet dödsstraffet i Sverige tillämpas; och den dag lärer väl kunna förutses, då det icke vidare der behöfves kvar. Om den tidpunkten skall förlängas eller förkortas, det beror på brottslingarna sjelfva.

Det synes mig, som om de, hvilka påyrka dödsstraffets borttagande, skulle kunna delas i två grupper. Den ena gruppen består af sådana, som låta sig af sin känslas varma glöd hänföras att för mycket betrakta och försjunka i allvaret och strängheten af dödsstraffet, men derjemte förbise de gräsliga qual och marter, som i dödsminuten den måste lida, som genom annans handaverkan ljuter döden. Den andra gruppen åter synes mig vara sammansatt af dem, som äro eller vilja vara säningsmän för kommande tider. Men i förevarande fall kan jag icke finna, huruvida den sådd som utsås faller i en sådan jordmån, som är dertill behörigen tillredd, eller om dess frön utsås bland stenören och så småningom gå sin sjelfförintelse till mötes. Derfor, herr talman, ser jag mig nödsakad att anhålla om bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Falk*, *Nylander* och *Carlsson*.

Herr Romberg: Herr vice talman, mine herrar! Af alla de fordringar, som man ansett sig kunna ställa på staten, är det endast en, som är att anse såsom *absolut oeftergiftig*, och det är fordran på, att den statsinstitution, som vi med så dryga kostnader underhålla, skall bereda oss trygghet och skydd till vår person och vår egendom. Alla andra anspråk, som man i våra dagar ställer på staten, *skulle vi kunna* skänka efter, utan att statens existens derigenom äfventyrades, blott icke detta. Det är i första rummet för att njuta denna trygghet och säkerhet, som vi tåligt underkasta oss alla de bördor, som vidmagthållandet af denna institution pålägger oss. Staten måste bereda

oss skydd emot både yttre och inre fiender, eljest har den såsom stat förlorat allt värde för oss. Det första af dessa mål söker statssamhället att uppnå genom att underhålla en krigsmagt, det senare söker det ernå genom att underhålla rättsinstitutioner och en rättsmagt, som gör dessa institutioner under alla omständigheter effektiva och såmedelst möjliggör en ordnad och tryggad sammanlefnad inom samhället.

Kan staten nu äfven utan att bibehålla dödsstraffet på ett tillfredsställande sätt fylla denna sistnämnda uppgift och sålunda, äfven då den icke längre i sista hand har denna straffart att *i nödfall* tillgripa, ändock bereda ett fullt betryggande skydd för medborgarne, så att bland dessa fortfarande den öfvertygelsen bevaras orubbad, att ingen medborgare ostraffadt kan trotsa samhällets rättsliga ordning? — Är det möjligt, att en sådan säkerhet för medborgarne kan finnas, så länge man tillåter, att det i samhället får finnas personer, hvilka, genom att redan vara underkastade det högsta straff, som samhället (då dödsstraff icke finnes) kan ålägga någon, nemligen lifstidsfängelse, *faktiskt äro stälda utanför lagen* och sålunda strafflöst kunna begå hvilket brott som helst? — Jag för min del anser, att svaret på dessa frågor icke kan blifva annat än nekande.

Herr Linder påstår visserligen, att staten skall hafva i sin magt att göra de här ifrågavarande brottslingarne oskadliga äfven utan dödsstraff. Man skulle sålunda, enligt hans förmenande, kunna laga så, att de, fastän de fortfarande tillåtas lefva, ändock *omöjligen* skola kunna komma åt att göra någon skada. Ja, om det blott berodde på murar och bojor, så skulle det möjligen kunna låta sig göra att åstadkomma en sådan trygghet. Men vi få komma i häg, att det också måste finnas fångvaktare, hvilka måste sköta om och således komma i ständig beröring med dessa missdådare, samt att dessa fångvaktare äfven äro medborgare, som sålunda hafva rätt att göra anspråk på att vara *lagligen* skyddade till sitt lif och sina lemmar, lika väl som vi andra. Huru har herr Linder tänkt sig, att någon *nöjaktig* och *laglig* trygghet för dem skall kunna vinnas? Den frågan torde vara mindre lätt att besvara.

Man talar om att dödsstraffet afskaffats i åtskilliga andra länder. Det anser jag ej utgöra tillräckligt skäl för att vi skola göra det samma.

Till sist skall jag be att få erinra om ett par tilldragelser, som timade ungefär samtidigt i ett par fångelser i våra grannländer år 1885, och som jag särskildt tecknade mig till minnes, just därför att jag ansåg dem vara så instruktiva för bedömandet af den här föreliggande frågan, med hvilken jag på den tiden särskildt sysselsatte mig.

Den ena händelsen tilldrog sig i Köpenhamn, den andra i Kristiania. På det förra stället var det en lifdömd men benådad 23-årig fånge, Jens Nielsen, hvilken redan förut en gång hade roat sig med att försöka mörda en fångvaktare, och som nu åter gjorde ett dylikt försök. Fångvaktaren räddades emellertid äfven denna gång undan med lifvet, men mycket illa tilltygad och med krossad skalle. — I Kristiania var det likaledes en lifdömd men benådad farlig förbrytare vid namn Andersson, som satt sig före, att han vid första tillfälle

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
Forts.)

skulle mörda någon bland fångpersonalen, lika godt hvem. Först hade han tänkt på öfverinspektören, sedan på läkaren; men då bar det sig händelsevis så, att han kunde komma åt att ränna en knif i magen på en vaktnekt, och då gjorde han i stället detta. Andersson slapp äfven denna gången undan dödsstraffet, så att han kunde få tillfälle att fortsätta sina experiment på fångvårdspersonalen.

Herr talman! Då jag är af den öfvertygelsen, att man icke kan upphäfva dödsstraffet, utan att man riskerar, att rättsamhällets uppgift att prestera lagligt skydd för alla välsinnade medborgare i väsentlig mån förfelas, så skall jag be att få yrka afslag på herr Ekmans motion och bifall till utskottets hemställan.

Herr Höjer: Herr talman, mine herrar! Jag skall i denna sena timme söka att uttrycka mig så kort som möjligt. Jag skall icke i likhet med min ärade vän på stockholmsbänken, den förste talaren, använda den lilla tid, som står till min disposition, att apoteosera justitierådet Olivecrona; men å andra sidan skall jag icke heller tillåta mig att apoteosera lagutskottet på grund af det här föreliggande betänkandet. Tvärtom, om jag hade den tid, som jag icke har, om jag hade den förmåga, som jag icke har, och om det allvarsamma ämnet sådant skulle tillåta, så skulle jag vara böjd att underkasta föreliggande lagutskottsbetänkande samma lekande behandling som den, hvilken lagutskottet synes mig med förkärlek hafva användt mot de ärade motionärerna.

Lagutskottet har i sitt utlåtande förmenat, att motionärerna "icke beaktat arten af det samband, som bör förefinnas emellan ett lands strafflagstiftning och beskaffenheten af dess allmänna odling." Jag ber om förlåtelse. Jag tror att lagutskottet i det stycket gör motionärerna väsentligen orätt. Motionärerna hafva lika väl som lagutskottets majoritet insett, att hvarje lag skall byggas på seden. Men de hafva också ansett, att hvarje lag återverkar tillbaka på seden, och att milda lagar skapa milda seder. — Ja, motionärerna hafva, om jag icke misstager mig, gjort ännu mera. De hafva företagit sig en undersökning af hela vår strafflagstiftnings utveckling från den tiden, då 1734 års lag promulgerades, ända till närvarande tid. De hafva med hvarandra jemfört denna 1734 års lag med sina 68 fall af brott, för hvilka dödsstraffet enkelt eller kvalificeradt skulle användas, å ena sidan, och så hela serien af strafflagsreformer ända ned till 1864 års strafflag, som bestämmer 23 fall, der enkelt dödsstraff får användas, och detta dock alternativt, endast utom med afseende på det fall, som omtalas i strafflagens kap. 14 § 6. De hafva tillika under denna historiska forskning funnit att i samma mån, som straffbestämmelserna hafva blifvit milda, i samma mån och i samband dermed hafva afrättningarnas antal förminskats, från t. ex. decenniet 1769—1778 med 26 afrättningar per år, det följande decenniet, sedan 1779 års förordning blifvit gällande, med 10 afrättningar per år och ända till 25-års-perioden 1865—1889, då en afrättning inträffade hvar tredje år. De hafva också funnit, att med den aftagande frekvensen af afrättningar, med den oupphörliga förmindringen i straffbestämmelserna, i själva verket rättssäkerheten icke

blifvit *mindre*, utan, såsom kriminalstatistiken visar, i det hela taget större, i synnerhet om man jemför de kriminella fallen med den stigande befolkningen.

Motionärerna, till hvilka jag hör, hafva då kommit att ställa upp den frågan, huruvida icke svenska folket skulle kommit till den kulturståndpunkt, att man utan fara för rättssäkerheten kunde borttaga dödsstraffet utur strafflagen. Vi äro, som jag förmodar, icke så der filosofiskt anlagda personer, som grunda statsrätten uteslutande eller företrädesvis på filosofiska doktriner, utan anse att strafflagsbestämmelserna äro till mer eller mindre grad opportunistiska, beroende af seden och af den stigande upplysningen. Vi anse icke dödsstraffet moraliskt tillåtet annat än nått upp så länge, som det är nödvändigt för rättssäkerhetens uppehållande inom ett land. När denna nödvändighet icke längre förefinnes, då inträder, för oss åtminstone, det fall, då dödsstraffet skall bort utur lagen, och denna lag sålunda förmildras. Vi hafva genom att studera förhållandena här och genom att jemföra dem med förhållandena i andra länder på samma eller t. o. m. lägre kulturståndpunkt än vår, der man utan olägenhet kunnat taga bort dödsstraffet, kommit till den åsigt, att vi skulle kunna taga detta icke allt för stora steg till en högre ståndpunkt af hyfsning och kultur utan att något synnerligen riskera.

Lagutskottet har i sitt utlåtande gjort ett par uttalanden, som jag icke kan alldeles förbigå och som jag skall be att i korthet få bemöta, så mycket mer som de vidrörts af min ärade vän, talaren på elfborgslänsbänken herr Restadius. Lagutskottet säger såsom ett skäl för dödsstraffets bibehållande: "Svårigheterna att göra tillsynen i fängelset i alla afseenden så effektiv, att möjlighet för lifstidsfånge icke förefinnes att begå ett brott, som lagstiftningen hittills belagt med dödsstraff, äro, enligt hvad erfarenheten nogsam visat, oöfvervinneliga." Jag har icke kunnat undgå att finna detta uttalande vara ett rent fattigdomsbevis för, jag vill icke säga fångvårdsstyrelsen, men för hela det nuvarande svenska samhället. Det finnes en statistik, som gifver vid handen, huru det under åren 1865—1889 har gått med till dödsstraff dömda, men ifrån dödsstraff benådade lifstidsfångar, som sökt att genom rymning återvinna friheten. Under denna tid rymde fångar från alla fängelser i Sverige till ett antal af nio. Af dessa nio män och kvinnor grepos så godt som omedelbart efter rymningen sju. Af de 2 öfrige fanns en död i vallgravnen vid fängelset, och den andre omkom genom drunkning. Det synes mig, att man med en sådan statistik icke behöfver synnerligen frukta faran af rymningar. Men äfven om så vore, har samhället dock icke rätt att på denna grund taga lifvet af brottslingar. Det är ett i högsta grad underligt resonement detta, att staten, i tanke att en eller annan dödsdömd förbrytare *möjligen* skall rymma och att han, vorden fri, *möjligen* skall komma att taga lifvet af en medmänniska, att, säger jag, staten på grund af dessa *presumtioner* skall anses hafva rätt att skicka människor till stupstocken. Resonnementet håller icke streck, och är en yttring af statens godtycke, som jag icke kan gilla.

Bland de skäl för dödsstraffets bibehållande, som i allmänhet

*Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)*

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)

anföras och som nu särskildt framhållits af herr Restadius, är statens nödvärnsrätt. Resonnementet lyder så: när det är den enskilde förunnadt att sätta sig till motvärn och att i yttersta nöd döda en medmänniska, så bör äfven staten hafva rätt att till sitt eget skydd taga en människas lif. Jag ber likväl att få fästa uppmärksamheten derpå, att jämförelsen haltar högst betydligt. Det är väl något helt annat, om jag, när jag ligger i min säng och en skurk med knifven mot min strupe fordrar pengar eller lifvet, i denna yttersta nöd rycker till mig en pistol och skjuter honom, än om staten i den så kallade rättvisans namn tager och för en avväpnad och alldeles magtlös fånge till stupstocken och beröfvar honom lifvet. Jämförelsen duger icke.

Beträffande å ena sidan dödsstraffet under normala samhällsförhållanden och å andra sidan de kraf man kan ställa på att taga medmänniskors lif under ett krig, hvilket ju ställer den enskilde och samhället utom den vanliga samhällsordningen, så är det två skilda saker, som, så synes det mig, icke kunna med hvarandra jämföras.

Hvad så angår min ärade väns på elfsborgsbänken fråga, huru det skulle gå för statsråden, om man ur allmänna strafflagen toge bort stadgandet om dödsstraff, så tror jag icke han behöfver mycket frukta för dem, då jag förmodar att, om dödsstraffet försvunne ur allmänna lagen, det också toges bort ur ansvarighetslagen för Konungens rådgifvare.

Bland de skäl, som min ärade vän på elfsborgsbänken anförde för dödsstraffets bibehållande, var äfven en del bibelställen. Jag visste verkligen icke, att min ärade vän idkat speciella bibliska studier, men jag får öppet erkänna, utan att därför vilja stämplas såsom kättare, att hans bevisning icke mycket inverkat på min uppfattning, och jag vet icke, om han sjelf mycket håller på den. Jag vet väl, att de bevisställen, han anförde, innehålla de ord han citerade, men att de skulle kunna tjena såsom bevis för dödsstraffets bibehållande i den moderna lagstiftningen, betvivlar jag. För mig äro dessa bibelspråk intet annat än en judisk tillämpning af den s. k. talionsprincipen, hvilken, som herr Restadius vet bättre än jag, under medeltiden inkom i vår kriminella lagstiftning. Hvad slutligen beträffar ett och annat bibelspråk, som för dödsstraffet kan anföras ur nya testamentet, så, om icke dessa språk äro mer eller mindre bildlika uttryck, ligger den förklaringen nära till hands, att de män, som skrefvo i nya testamentets tid, påverkades af precis samma talionsprincip, som rådde bland det folk, inom hvilket de uppfostrades.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Det är naturligt, att jag yrkar bifall till reservationen.

Herrar *Aulin* och *Nordin* förklarade sig instämma med herr Höjer.

Herr Rodhe: Jag har en gång haft tillfälle att på detta rum opponera mig mot den uppfattning, som såg något ur kristlig synpunkt oberättigadt i de åtgärder, som vidtogos för främjandet af landets försvar, på den grund att det skulle vara otillåtet att i krig taga medmänniskors lif. Här föreligger nu en beslägtad fråga, nemligen frågan,

huruvida öfverheten har rätt att taga en missdådares lif. Äfven här bestrider jag motionären rätt att fälla ett afgörande omdöme, att detta skulle ur kristlig synpunkt vara otillåtet. Om detta hans nämnda påstående vore riktigt, vore det dock märkvärdigt, att nitton århundraden skulle behöfts för att den kristna världens ögon skulle öppnas för denna sanning.

Jag skall icke nu inlåta mig på anförande af bevis för en motsatt uppfattning. Herr Restadius har redan anført några, och jag kan inskränka mig till att i denna sak instämma med honom.

Man har sagt att det är att kränka kärleken att taga en annans lif. Jag tror icke, att man med fog kan påstå, att detta alltid är fallet. Huru många gånger har det icke inträffat, och det inträffade, såsom nyss nämndes, med den sist i vårt land afrättade, att missdådaren gått till afrättsplatsen med ett lugn, en frimodighet och ett hopp, som lät kärleken tro, att det var en verklig välgerning, som bevisades honom, att han blef förflyttad ur detta lifvet. — Är sålunda från kristlig synpunkt dödsstraffet tillåtet, så reducerar sig för mig frågan till detta: är det praktiskt lämpligt att afskaffa det? Kan man ersätta det med något annat lika verksamt straff? På dessa frågor gifvas så många olika svar, och meningarne äro i detta afseende så delade, att det synes mig, som om tiden icke vore inne för att fälla ett afgörande omdöme derom. Jag anser sålunda, att för närvarande utskottets hemställan bör bifallas, hvadan jag ock anhåller att få yrka bifall dertill.

Herr Wavrinsky: Blott en eller två minuter. Jag skall be att få till talaren på elfsborgsbänken rigta några ord i anledning af hans invändning angående schweiziska förhållanden. Han anförde exempel från Schweiz för att bevisa det brottens antal ökas, när dödsstraffet borttages. Men jag skall be att få fästa uppmärksamheten på att lagens handhafvande vxelar oberoende af brottens beskaffenhet. År 1856 egde ingen afrättning rum. 1857 afrättades sju och 1858 icke mindre än 14 personer. Granskar man nu justitieombudsmannens embetsberättelser, är det oförklarligt, hvarför lagens hämnande hand de sistnämnda åren skördat så många offer.

Berättelsen för 1857 och 1858 uppgifver såsom "bevekelsegrunder eller andra anledningar" till mord eller dråp, hvarför dödsstraff blifvit i första instans ådömdt, för det vida öfvervägande antalet antingen *öfverilning och obetänksamhet* eller *missbruk af starka drycker eller begär dertill*, med de senares följeslagare: *utsväfningar*, jemte *egennyttia*, *penningebegär* och *roflystnad*. De öfriga anledningarna voro obetydligare. Var det nu *rättvisan*, som kräfde, att så många hufvuden föllo för dessa orsakers skull? Herr Restadius använde såsom stöd för sin uppfattning tillståndet i de schweiziska kantonerna efter dödsstraffets afskaffande och vissa kantoners beslut att åter införa det. Jag var beredd på denna invändning och vände mig därför till schweiziska konsulatet här för att få saken utredd. Jag har nu erhållit ett svar, som jag med mycken pondus kan använda, ty det är från schweiziska edsförbundets utrikesdepartement. Det är mycket innehållsrikt, men

Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)

jag skall endast uppläsa två punkter. Den första: "För närvarande tyckes tiden åter vara gynnsammare för att vinna öfverensstämmelse i den schweiziska strafflagen. De förberedande arbetena i ämnet äro redan temligen framskridna, utan att man ännu hunnit till ett lagförslag i egentlig mening." Och straxt derefter: "Tekniska betänkligheter hafva varit tämligen främmande för de facer, som den schweiziska lagstiftningen genomgått i fråga om dödsstraffet. Det är förnämligast politiska hänsyn, som framkallat de åtgärder vi haft att nämna."

Detta tyder icke på att erfarenheten från Schweiz går i den riktning talaren på elfsborgsbänken velat framhålla.

Herr Lilienberg: Vid denna sena timma bör man fatta sig kort.

Jag ville endast nämna, att jag inom utskottet icke deltagit i denna frågas behandling, men hade jag det gjort, skulle jag hafva tillstyrkt bifall till herr Ekman's motion i den föreliggande frågan. Ty motionären har der framställt det skäl, som förnämligast skulle vara för mig mest bestämmande, nämligen den menckliga rättvisans ofullkomlighet. — Det är af denna anledning, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till det utaf herr Ekman m. fl. väckta förslaget.

Herr Ekman: Jag skall be att få upptaga till bemötande några ord, som uttalades af representanten från Elfborgs län. Han sade bland annat, »att den, som utgjuter människoblod, hans blod skall ock af menniskor utgjutet vardas», och han har tagit detta bibelspråk såsom bevis för rätten hos staten att straffa en person med lifvets förlust. Såsom hvar och en tydligt och klart kan finna, är dock detta bibelspråk icke något *bud*, utan endast en *förutsägelse* precis på samma sätt som Kristi ord till Petrus: "stick ditt svärd i slidan, ty alla, som taga till svärd, skola med svärd förgås." Men dermed är icke sagt att det är staten, som skall se till att detta sker, utan det är endast en förutsägelse derom, att om man gifver sig in i en dylik lek, får man se till, att man icke till sist äfven sjelf mister lifvet, icke genom statens medverkan, utan derigenom att någon annan brottsling i sin tur tager det.

En talare på göteborgsbänken sade, att det vore underligt, om det icke vore nya testamentets lära, att öfverheten hade rättighet att under vissa förutsättningar taga en menniskas lif, att man i nitton århundraden låtit sådant i alla fall passera.

Jag vill i detta hänseende blott erinra derom, att vi ända upp i vårt århundrade stå i mångt och mycket på gamla testamentets tidsständpunkt, och att det nya testamentets anda fått göra sig alltför litet gällande såväl i det enskilda lifvet som i statslifvet.

Nyssnämnde talare på elfsborgsbänken sade likaledes, att om man säger, att staten begär mord, då den bestraffar med lifvets förlust, kan man likaväl säga, att staten stjälar, då den pliktfäller en tjuf. Emellan dessa fall torde dock icke förefinnas någon jemförelse, ty i senare fallet stjälar icke staten, men i det förra tallet *tager* den verkligen ett lif.

Den ärade representanten talade äfven om afskräckningsteorien och sade, att det var ett faktum, att dödsstraffet hade verkat afskräckande. Jag skall med anledning häraf be att få uppläsa hvad lagutskottet säger härom vid 1868 års riksdag. "Rätt tillämpadt", säger utskottet, "är straffarbete på lifstiden tillfyllestgörande jemväl derutinnan, att det värjer sambället för vidare rättskränkning från brottslingens sida, på samma gång denne lemnas tillfälle att genom bättring och ett fortgående förändradt sinnelag försona sig med honom, som råder öfver lif och död, med samhället och med sitt eget samvete."

Slutligen, för att nu icke upptaga tiden längre, ber jag att få beträffande den ärade representantens uppgifter om de schweiziska förhållandena rekommendera åt honom justitierådet Olivecronas senast utkomna bok, deri han visar, att de af talaren åberopade uppgifterna, som härröra från anonym författare, äro oriktiga. Olivecrona har tvärtom åberopat fullt säkra uppgifter i denna fråga beträffande förhållandena i Schweiz, och dessa äro alldeles icke sådana, som den ärade talaren uppgifvit dem vara.

Herr Broström: Jag finner det vara naturligt, att herrarne på denna sena timma vilja komma till ett slut med denna fråga. Jag skall därför heller icke förlänga diskussionen, utan endast be att på de skäl, som herrar Linder och Ekman vid öfverläggningen i denna fråga anfört, få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Ekmans förslag i samma ämne.

Herr Kardell: Herr talman, mine herrar! Jag anhåller om öfverseende med mitt tilltag att taga till ordet, då diskussionen avancerat så långt. Men jag vill säga några få ord, då jag instämt i syftet af herr Ekmans motion och inom utskottet reserverat mig mot det slut, till hvilket detta kommit.

Jag har länge varit afgjord motståndare till dödsstraffet. Jag anser det för alldeles förskräckligt, att staten för något eller några af sina syften skall begå handlingar, som i statens egna lagar be-tecknas som de värsta af alla brott. Ty hvad annat är en afrättning än ett mord, som begås med berådt mod och vett och vilja och der-till ett kvalificerad sådant, ty det föregås af en andlig tortyr, som varar i veckor, tills olycksbarnet omsider löres bort för att kallblodigt slagtas ner.

Jag begärde ordet egentligen för att bemöta några af herr Restadius' påståenden.

Han sade, att en stor skilnad förefinnes mellan filosofen Richert och juristen Richert, då denne aldrig såsom praktisk jurist verkat för dödsstraffets afskaffande. Men märkas bör, att Richert aldrig ansåg, att dödsstraffet kunde afskaffas på hans tid, men uttalade den vissa tillförsigt, att den tid, då detta skulle kunna ske, skulle komma ett halft sekel efter honom — och der äro vi just nu.

Herr Restadius talar vidare om nödvändigheten af dödsstraffets bibehållande i vår tid, enär helvetesmaskiner, dynamit och petroleum så ofta begagnas af brottslingar för att rödja hederligt folk ur vägen.

*Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)*

*Angående
dödsstraffets
afskaffande
m. m.
(Forts.)*

Brott af sådan natur förekomma emellertid oftast just i sådana länder, der dödsstraffet synnerligt ofta tillämpas, såsom Frankrike, England och Förenta Staterna, men omtalas sällan eller aldrig från sådana länder, der dödsstraff icke förekommer.

Såsom ett stöd för sin mening anförde herr Restadius den gammaltestamentliga sentensen: "Den som utgjuter människoblod, hans blod skall af menniskor utgjutet varda." Jag vill dock hoppas, att den mosaiska lagen i detta hänseende upphäfts genom kristendomen. Men om detta bud fortfarande skulle gälla, till hvilka ohyggliga konsekvenser skulle det icke gifva anledning? Huru skulle det gå med staten sjelf, som ensam utgjutit mera blod, än alla individerna i densamma tillsammans? Vore vi ej alla förbundna att vända oss fiendtligt mot densamma? Vore detta bud gällande, skulle blodshämnden vara fullkomligt i sin ordning.

Herr Restadius sökte vidare häfda den uppfattningen, att staten icke skulle vara berättigad att pliktfälla medborgare, om den icke skulle vara berättigad att afträta dem. Det är dock en väsentlig skilnad: pliktfällandet faller helt och hållet inom människans egen värld, inom den sinliga världen. Men en afträttning är ett brott mot naturens lagar.

Han påstod, att dödsstraffet i synnerhet vore nödvändigt för att skydda fängvaktare mot listidsfångar. Kan då staten omöjligt skydda dessa utan att tillgripa ett i och för sig så dåligt medel? Det är en märkvärdig insolvensförklaring för staten. Andra och mera moraliska medel finnas. Men om sådana finnas, då lastar staten en fruktansvärd skuldbörda på sig med hvarje afträttning, som verkställes.

Jag vill äfven säga ett par ord med anledning af herr Restadius' yttrande om förhållandena i den schweiziska kantonen Freiburg. Han nämnde, att under de 15 år, som föregingo dödsstraffets afskaffande i nämnda kanton, afträttades blott 3 personer, men att under de närmast följande 15 åren ej mindre än 38 personer begingo sådana brott, som efter den äldre lagen skulle bestraffats med döden. Denna kalkyl bevisar intet; herr Restadius omtalade icke, huru många dödsdömda blifvit benådade under de första 15 åren, ej heller kan han bevisa, att en enda af de 38 verkligen skulle afträttats, om dödsstraffet då fortfarande skulle gälla.

Herr Restadius fälde slutligen ett yttrande, som mycket förvånade mig, då han sade, att icke försynen ensam bestämmer människans lifslängd. Hvilken annan då? Kanske staten eller embetsmännen? Nej, då försynen ensam gifvit människan lifvet, så är det också ensamt försynen, som har att förordna, när hon skall lemna detsamma. Ingen annan må dervid falla försynen i embetet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Ekmans motion.

Herr Pehrson i Törneryd:

Herr Linder: Endast en upplysning med anledning af den siste talarens yttrande.

Den uppgift, som af honom meddelades rörande ett uttalande af

de utaf honom omnämnda brottslingarna, och hvilken ganska riktigt var allmänt spridd och trodd, den är vederlagd.

Härmed förklarades öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena framstälde herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till herr Ekmans motion i ämnet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som vote-ring likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i första punkten af utlåtandet n:o 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit herr Ekmans i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 94 ja mot 47 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 10.

Efter föredragning af lagutskottets utlåtande n:o 67, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande oäkta barns försörjning, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande föreslagit.

§ 11.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 68, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2, 4 och 5 §§ i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, än äfven väckt motion om ändring i samma förordning.

Punkten 1.

Bifölls.

I fråga om *punkten 2*, deruti utskottet hemställt, att ofvan berörda inom Andra Kammaren af herr *Ola Bosson Olsson* afgifna

motion, n:o 49, i de delar, som icke afsåges i utskottets hemställan under första punkten, icke måtte af Riksdagen bifallas, anförde

Herr Ola Bosson Olsson: Jag för min del är öfvertygad om att kyrkomötet hvarken är eller varit så sammansatt, som det rätteligen bör vara. Detta har bevisats vid mångfaldiga tillfällen deraf, att kyrkomötet inlagt sitt veto gent emot riksdagsbeslut, och kan icke hjälpas på annat sätt än derigenom, att lekmännens antal i viss mån förökas. Nu finnes det i kyrkomötet lika många presterliga ledamöter som lekmän. Det är tydligt och klart, att dit kommer icke allenast en, utan åtskillige lekmän, som instämman med de presterliga ledamöterna i nära nog allt, och detta gör, att det alltid blir pluralitet för den mening, som förfäktas af de mera konservative. Reformen på detta område ha hittills förekommit mycket sparsamt, och det kan icke blifva annorlunda, så länge som kyrkomötet är så sammansatt som det för närvarande är. Jag skall emellertid nu, när det är i riksdagens sista timme och så sent på detta plenum som det är, icke göra något yrkande. Det kommer troligtvis vid blifvande riksdagar att väckas ytterligare motioner i detta hänseende; och jag skall därför, som sagdt, icke göra något yrkande hvad denna punkt beträffar.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Slutligen föredrogs och bifölls sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande, n:o 5, med anledning af väckt motion om ändringar i ansvarighetslagen för Riksdagens fullmäktige i Sveriges riksbank.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 4.43 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Lördagen den 6 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes dervid kammarens förhandlingar af herr vice talmannen.

§ 1.

Anmälades och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen:

af *statsutskottet*:

n:o 41, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet,

n:o 103, angående beräkningen af statsverkets inkomster,

n:o 104, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående disposition till svenska kyrkan i Paris af öfverskott å de från svenska kronans fastighet i Konstantinopel inflytande hyresinkomster,

n:o 105, angående statsregleringen för år 1894 och sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp, samt

n:o 106, med ny riksstat;

af *sammansatta stats- och lagutskottet*:

n:o 102, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående delning af Hernösands stift; samt

af *Riksdagens kansli*:

n:o 101, om förbättring i de nuvarande pensionsvilkoren för folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.

§ 2.

Till bordläggning anmälades statsutskottets memorial, n:o 79, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7.12 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Söndagen den 7 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Vid föredragning af statsutskottets memorial, n:o 79, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret, biföll kammaren den af utskottet i nämnda memorial gjorda hemställan.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes:
statsutskottets memorial, n:o 80, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och
lagutskottets memorial, n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utskottets hemställan i första punkten af dess utlåtande n:o 68 öfver ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2, 4 och 5 §§ i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, än äfven väckt motion om ändring i samma förordning.

§ 3.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 107, till Konungen, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande oäkta barns försörjning.

§ 4.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2.40 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Måndagen den 8 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 1 innevarande maj förda protokoll.

§ 2.

Föredrogs och bifölls statsutskottets memorial, n:o 80, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 3.

Härefter föredrogs lagutskottets memorial, n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utskottets hemställan i första punkten af dess utlåtande n:o 68 öfver ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2, 4 och 5 §§ i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863 än äfven väckt motion om ändring i samma förordning.

Under *punkten 1* hemstälde utskottet, i ändamål af sammanjemkning af de skiljaktiga besluten, att kamrarne, med frånträdande i vissa delar af sina förut i ämnet fattade beslut, måtte antaga följande förslag till lydelse af § 5 uti ifrågavarande förordning:

“Inom hvarje pastorat ega samtliga å kyrkostämman röstberättigade lekmän inom sig, vid sammanträde inför kyrkostämmans ordförande, utse en elektor. Om kallelse till det sammanträde, äfvensom ställe derför, gälle hvad i afseende å kyrkostämman särskildt är stadgad.

Med iakttagande att hvarje pastorat anses tillhöra det stift, hvarinom moderkyrkan är belägen, må två eller flera pastorat inom samma stift och valdistrikt om gemensam elektor sig förena.

Vid val af lekmännens ombud utgöra Stockholms stad och Visby stift hvartdera ett, Hernösands stift tre och de öfriga stiftet hvartdera två valdistrikt. De särskilda valdistrikten inom stiftet bestämmas till sitt omfång af Konungen.

Samtliga de inom ett valdistrikt utsedde elektorer skola på kallelse sammankomma inför en inom distriktet boende, af domkapitlet förordnad valförrättare. *Dervid skola elektorerna med slutna sedlar hvar för sig till ombud föreslå så många å kyrkostämman röstberättigade män, som väljas skola. Vid första omröstningen är den vald, som erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna. Har ej det antal ombud, som väljas skall, dervid blifvit utsedt, upprättar valförrättaren*

en förteckning, hvarå upptagas, derest ingen blifvit vid första omröstningen utsedd, de, som erhållit de flesta rösterna, men eljest de, som näst den vid berörda omröstning utsedde erhållit högsta röstetalet. Förteckningen skall upptaga två gånger så många namn, som ombud då äro att välja. Den omröstning, som derpå företages, må icke afse andra än de i förteckningen uppförde personer; och äro de valde, som då de flesta rösterna erhållit. Mellan lika röstetal afgör lotten.

För hvarje ombud utses ock på lika sätt en suppleant att, i händelse af ombudets förfall, i dess ställe i mötet deltaga.

Val för Stockholms stad verkställles på ofvan föreskrifna sätt inför Stockholms stads konsistorium.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde:

Herr Hammarlund: Herr talman, mine herrar! Jag kan icke underlåta att uttala mitt beklagande deraf, att lagutskottet icke kunnat komma med ett bättre sammanjemkningsförslag i denna fråga än det föreliggande.

Paragraf 5 i förordningen om allmänt kyrkomöte, som det nu gäller, handlar dels om valrätten, dels om valsättet. I fråga om båda har Första Kammaren velat bibehålla status quo. Andra Kammaren har deremot velat en förändring. Nu har lagutskottet framkommit med ett sammanjemkningsförslag, gående derpå ut, att Andra Kammaren skulle frånträda sitt beslut i hvad rör valrätten och Första Kammaren sitt i hvad rör valsättet. Reformen skulle sålunda inskränkas till det senare. Vål är det sant, att åtskilliga oegentligheter föreligga i afseende på valsättet. Men ännu större äro de oegentligheter, som finnas beträffande valrätten.

För närvarande är det ju så, att hvarje pastorat utser en elektor, som har att välja kyrkomötesombud. Jag skall taga ett exempel. I Stockholm hafva vi 8 stora territorialförsamlingar med sammanlagdt omkring 240,000 invånare. Dessa 8 församlingar utse hvardera en elektor. Men dessutom finnas här 10 mindre församlingar — sju garnisonsförsamlingar samt hofförsamlingen, tyska och finska församlingarne — som hafva sammanlagdt omkring 10,000 invånare, och de utse äfven hvardera en elektor. Här inträffar sålunda, att trängbataljonsförsamlingen med 321 invånare har precis samma magt och myndighet som Adolf Fredriks församling med sina 40,000 invånare.

Jag betviflar, att man vid förordningens utfärdande tänkt sig en dylik möjlighet. Andra Kammaren har också velat hafva en ändring härutinnan och beslöt i lördags för sin del, att det skulle utses en elektor och derutöfver en för hvarje tal af 5,000. Första Kammaren har deremot sagt rent nej.

Nu synes det mig, som om en sammanjemkning lätt skulle kunnat åstadkommas på det sätt, att man i stället för siffran 5,000 tagit siffran 10,000, så att en elektor skulle utses för hvarje fullt tal af 10,000. Derigenom skulle de allra största oegentligheterna på detta område blifvit förebyggda. De 8 större församlingarna med omkring 240,000 invånare skulle haft att utse omkring 20 elektorer och de

10 små församlingarna med 10,000 invånare 10 elektor. Genom enighet och sammanhållning skulle det alltså blifvit möjligt att förebygga, att garnisonsregementena alldeles dominerade valet.

Såsom det nu är ordnad, är det alldeles ohjelpigt. Det är ju faktiskt så, att Stockholm — d. v. s. de stora territorialförsamlingarna — icke har att utse något ombud till kyrkomötet, utan det är härvarande garnisonsförsamlingar, som uteslutande hafva magten i detta hänseende.

Nu är det nog mången, som resonerar som så: kyrkomötet är en så föråldrad institution, att det icke lönar att lappa på den inrättningen, och det är måhända af den anledningen, som Första Kammarerna velat låta det vara såsom det nu är.

Jag skall i denna riksdagens sista timme icke göra något yrkande. Jag har med det sagda endast velat framhålla de oegentligheter, som särskildt beträffande Stockholm förefinnas på detta område, och uttala den förhoppning, att frågan med det snaraste må återkomma.

Vidare yttrades ej. Kammarerna biföll utskottets hemställan.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 4.

Anmälles och godkändes
dels nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen:

af *statsutskottet*:

n:o 108, angående upprättadt nytt reglemente för Riksgäldskontoret;

af *bevillningsutskottet*:

n:o 109, angående bevillningen af fast egendom samt af inkomst; och

af *bankoutskottet*:

n:o 111, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning;

och *dels* bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelse n:o 112, till fullmäktige i riksbanken, med öfverlemnande af bankoreglementet.

§ 5.

Till bordläggning anmälles sammansatta stats- och bankoutskottets memorial, n:o 11, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och bankoutskottets kansli samt gratifikation åt dess vaktbetjening.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarernas ledamöter åtskildes kl. 2.49 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Tisdagen den 9 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 dennes.

§ 2.

Efter föredragning af sammansatta stats- och bankoutsrottets memorial, n:o 11, angående anvisande af ersättning till statsutskottets kansli samt gratifikation åt dess vaktbetjening, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 3.

Anmäldes och godkändes
dels nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen,
nemligen:

af statsutskottet:

n:o 38, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret;

af sammansatta stats- och bankoutsrottet:

n:o 113, angående ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken;

af lagutskottet:

n:o 114, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 2, 4 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, än äfven väckt motion om ändring i samma förordning; samt

af Riksdagens kansli:

n:o 110, om ändring i förordningen angående expeditionslösen, åsyftande rättighet för part att i visst fall tidigare utfå expedition;

n:o 115, angående val af delegerade att delta i en jubelfest till firande af Upsala möte;

n:o 116, i fråga om nedsättning i afgifterna för persontrafiken å statens jernvägar; och

n:o 117, om afskaffandet af öfversättningsprovet från svenska till latin i mogenhetsexamen;

dels ock Riksdagens kanslis förslag till §§ i riksdagsbeslutet:

n:o 29, angående statsregleringen;

n:o 30, angående samma ämne;

n:o 31, angående disposition af besparingarna å hufvudtitlarna;

n:o 32, angående beräkningen af riksgäldskontorets utgifter och inkomster;

- n:o 33, angående bankovinsten;
n:o 34, angående ändring i § 4 i lagen för rikets ständers bank;
n:o 35, angående ändring i §§ 13 och 17 af lagen om rikets mynt
den 30 maj 1873;
n:o 36, om förhöjning i bevilningsafgiften af bankbolag med sedel-
utgifningsrätt;
n:o 37, rörande vissa ändringar i förordningen angående utvidgad
näringsfrihet den 18 juni 1864;
n:o 38, om lagbestämmelser i syfte att bereda vissa enskilda
tjenstemän samma skydd som statens mot förnärmelser i deras tjenste-
utöfning;
n:o 39, om ändring i 227 § sjölagen;
n:o 40, angående ändring af gällande bestämmelser om utbetalande
af belöning för dödande af björn och varg;
n:o 41, om ändring af § 10 mom. 1 i förordningen angående
vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade
spirituösa drycker den 31 december 1891;
n:o 42, angående tullbevilningen;
n:o 43, om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket;
n:o 44, angående flottning af skogsalster i gränsfloderna mellan
konungariket Sverige och storfurstendömet Finland;
n:o 45, om ändring af § 7 i förordningen angående stämpel-
afgiften den 5 september 1890;
n:o 46, angående den för en å okänd ort vistande arfvinge för-
ordnade gode mannens rättsliga ställning;
n:o 47, angående förbud mot frälseräntas skiljande från hemman,
hvarmed den förenats;
n:o 48, angående lag om stiftsstyrelse;
n:o 49, angående odlingslånefonden;
n:o 50, angående afslutande af arbetena å stambanan mellan
Vännäs (Nyby) och Öfver-Luleå (Boden);
n:o 51, angående anskaffande af rörlig materiel till bansträckan
Vännäs—Öfver-Luleå;
n:o 52, angående lån till telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling
af statens telefontväsende; samt
n:o 53, om ändring i gällande bestämmelser rörande oäkta barns
försörjning.

§ 4.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter
åtskildes kl. 2.50 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Tisdagen den 9 maj.

Kl. 7 e. m.

Herr vice talmannen ledde under detta sammanträde kammarens förhandlingar.

§ 1.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer riksdagsbeslutet:

n:o 54, om ändrad lydelse af §§ 2, 4 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863;

n:o 55, angående beviljning af fast egendom samt af inkomst;

n:o 56, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning;

n:o 57, angående ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken;

n:o 58, angående åtskilliga på grund af § 89 regeringsformen väckta frågor; samt

n:o 59, angående statsregleringen.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7.7 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Onsdagen den 10 maj.Kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande maj.

§ 2.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragraf i riksdagsbeslutet, n:o 60, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken.

§ 3.

Ordet lemnades härefter till

Herr vice talmannen Danielson, som yttrade: Herr talman, mine herrar! I likhet med hvad förr varit vanligt, vågar jag hemställa, att kammaren ville besluta att uppdraga åt representanterna för Stockholms stad äfvensom öfrige ledamöter af kammaren, som kunna vara qvar i hufvudstaden efter riksdagens afslutande, att justera de kammarens protokoll, som ännu icke hunnit justeras.

Den af herr vice talmannen sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren.

§ 4.

Kammarens ledamöter, som af Kongl. Maj:t blifvit kallade att denna dag, efter bevistad gudstjenst i Storkyrkan, infinna sig å rikssalen, der Riksdagen komme att afslutas, afgingo nu till nämnda kyrka för att åhöra riksdagspredikan. Efter gudstjenstens slut begäfv sig kamrarnes ledamöter till rikssalen, hvarest, sedan kamrarnes undersåtliga vördnad och välönskningar blifvit inför konungatronen af herrar talmän framförda, herr statsrådet Wikblad uppläste riksdagsbeslutet, hvarefter herr statsrådet friherre von Essen, som dertill erhållit Kongl. Maj:ts förordnande, förklarade riksdagen vara afslutad.

Sedan derefter herr talmannen och kammarens ledamöter återkommit till kammarens samlingsrum, tog herr talmannen afsked af kammarens ledamöter med följande ord: Från den högtidliga afslutningsakten återvända vi för ett ögonblick ännu en gång hit till vår gamla arbetssal, för att i den redan starkt glesnade kamratkretsen

utbyta ett sista handslag, ett vänligt farväl. Snart äro vi spridda ut till alla nejder af vårt vidsträckta land. Men den känsla af fosterlandets enhet, af dess intressens solidaritet, hvilken känsla kanske icke på någon punkt gör sig så helt och fullt förnimbar och förnummen som här, den taga vi med oss hem, likasom vi också som en behållning härifrån medtaga de vänliga minnena af hvarandra, ett helt liffullt bildergalleri af män, hvilka vi, som med- eller motkämpar, lärt oss akta och värdera. Den känslan och de minnena de bilda ett band, som för framtiden kommer att alltid sluta oss ihop till ett sammanhörande helt, huru vidt skilda från hvarandra vi än bygga och bo.

Sjelf står jag för sådana dyrbara minnen till eder alla i en djup tacksamhetsskuld. Jag kan icke gälda, blott erkänna den. För all den vänskap, allt det öfverseende, allt det förtroende, som ni skänkt mig, kan jag blott gifva ett uppriktigt *tack* och ett innerligt: *leffen väl!*

Härpå svarade herr Andersson i Intagan: Herr doktor! Äfven denna gång är kammarens högt ärade ålderspresident förhindrad att närvara. Jag beder därför att å egna och samtliga kammarledamöternas vägnar få framföra vårt innerliga tack för den välvilja och det utmärkta sätt, hvarpå ni, herr doktor, skött edert viktiga kall som talman under öfverläggningarna. — Vi tillönska eder, herr doktor, helse och trefnad i edert hem för att vid en kommande riksdag än en gång intaga den ansvarsfulla och magtpåliggande plats, ni nu går att lemna. Derjemte anhålla vi att få vara inneslutna i herr doktors välvilliga hägkomst, och jag kan försäkra herr doktorn, att vi alla, en och hvar, skola i tacksamt minne bevara eder, herr doktor.

Herr talmannen och kammarens ledamöter utbytte härefter afskedshelsningar och åtskildes.

In fidem
Hj. Nehrman.

Onsdagen den 17 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Med anledning af sekreteraren, för vårdande af enskilda angelägenheter, medgifven ledighet fördes protokollet vid detta sammanträde, på anmodan, af undertecknad.

§ 1.

Sedan Andra Kammaren, på sätt dess protokoll för den 10 innevarande maj närmare utvisar, beslutat att åt representauterna för Stockholms stad samt dem af kammarens öfrige ledamöter, som efter Riksdagens afslutande befunne sig qvar i hufvudstaden, uppdraga justeringen af de kammarens protokoll, hvilka vid riksdagens afslutande återstodo ojusterade, hade tillkännagifvande om, att nämnda justering komme att denna dag kl. half 3 e. m. försiggå i kammarens kansli- rum, blifvit infördt i hufvudstadens dagliga tidningar; och tillstädeskommo nu å utsatt tid följande kammarens ledamöter:

Herr K. A. Gumælius,
 " A. Hedin,
 " frih. A. E. Nordenskiöld,
 " J. H. G. Fredholm,
 " S. G. von Friesen,
 " E. Hammarlund,
 " E. J. Ekman,
 " N. Linder,
 " O. Olsson,
 " C. Wallis,
 " grefve H. E. G. Hamilton,
 " F. Berg,
 " J. A. Fjällbäck,
 " A. V. Ljungman och
 " G. Eriksson i Mörviken.

De 11 protokollen för den 4, 5, 6, 7, 8, 9 och 10 innevarande månad upplästes och blefvo af tillstädesvarande herrar ledamöter godkända; hvarefter sammanträdet upplöstes.

In fidem
Herman Grape.

Rättelse

i Andra Kammarens protokoll n:o 39.

Sid. 14 rad. 4 nedifrån *står*: vid pass 3
läs: vid pass $\frac{1}{3}$.